

ČABIANSKY KALENDÁR

na rok
2017

Ročník
päťdesiaty piaty,
od znovuvydania
dvadsiaty siedmy

Békešská Čaba

Zodpovedná redaktorka:
Hajnalka Krajčovičová

Na redigovaní Čabianskeho kalendára spolupracovali:
Zuzana Benková

Šéfredaktori:

Ročník: 2016	Zuzana Benková
Ročníky 2013-2015	Alžbeta Hollerová Račková
Ročníky 2006-2012	Tünde Tušková
Ročníky 2001-2005	Anna Ištvánová †
Ročníky 1992-2000	Helena Somogyiová
Ročník 1991	Helena Somogyiová a Anna Ištvánová †
Ročníky 1947-1948	Michal Rohály
Ročníky 1937-1946	Michal Francisci
Ročníky 1920-1936	Ludovít Žigmund Szeberényi

Vydavateľ:

Čabianska organizácia Slovákov

Za vydanie zodpovedá:
Michal Lásik, predseda

Podporovatelia:

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Ministerstvo ľudských zdrojov / národnostné oddelenie

Tlačiareň:

Progresszív Nyomda Kft.
Békešská Čaba, ul. Erkela č. 8
Tel.: +36-66-328-360
Zodpovedný vedúci:
I. Zoltán Kovács

Počet strán: xxx
Náklad: 500 výtlačkov

HU ISSN 0866 – 1219

*Na jedličke sviečky svietia,
v jaslíach leží Božie dieťa.
Nech vás jeho láska hreje,
žiari i v tmách beznádeje,
do srdc, duší vašich vloží
radosť, šťastie, pokoj boží.*

redakcia Čabianskeho kalendára

Január

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

Východ | Západ

1. Nedeľa	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzsina		07:31	16:03
2. Pondelok	Alexandra, Karina	Ábel		07:31	16:04
3. Utorok	Daniela	Genovéva, Benjámín		07:31	16:05
4. Streda	Drahoslav	Titusz, Leóna		07:31	16:06
5. Štvrtok	Andrea	Simon	☾	07:30	16:08
6. Piatok	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár		07:30	16:09
7. Sobota	Bohuslava	Attila, Ramóna		07:30	16:10
8. Nedeľa	Severín	Gyöngyvér		07:29	16:11
9. Pondelok	Alexej	Marcell		07:29	16:12
10. Utorok	Dáša	Melánia		07:29	16:13
11. Streda	Malvína	Ágota		07:28	16:15
12. Štvrtok	Ernest	Ernő	☉	07:28	16:16
13. Piatok	Rastislav	Veronika		07:27	16:17
14. Sobota	Radovan	Bódog		07:26	16:19
15. Nedeľa	Dobroslav	Lóránd, Lóránt		07:26	16:20
16. Pondelok	Kristína	Gusztáv		07:25	16:21
17. Utorok	Nataša	Antal, Antónia		07:24	16:23
18. Streda	Bohdana	Piroska		07:23	16:24
19. Štvrtok	Drahomíra, Mária	Sára, Mária		07:23	16:26
20. Piatok	Dalibor	Fábián, Sebestyén	☾	07:22	16:27
21. Sobota	Vincent	Ágnes		07:21	16:29
22. Nedeľa	Zora	Vince, Artúr		07:20	16:30
23. Pondelok	Miloš	Zelma, Rajmund		07:19	16:32
24. Utorok	Timotej	Timót		07:18	16:33
25. Streda	Gejza	Pál		07:17	16:35
26. Štvrtok	Tamara	Vanda, Paula		07:16	16:36
27. Piatok	Bohuš	Angelika	☀	07:15	16:38
28. Sobota	Alfonz	Károly, Karola		07:13	16:39
29. Nedeľa	Gašpar	Adél		07:12	16:41
30. Pondelok	Ema	Martina		07:11	16:42
31. Utorok	Emil	Marcella, Gerda		07:10	16:44

Február

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Streda	Tatiana	Ignác		07:08	16:45
2. Štvrtok	Hromnice , Erik, Erika	Hromnice , Karolina, Aida, ev.Mária		07:07	16:47
3. Piatok	Blažej	Balázs	●	07:06	16:48
4. Sobota	Veronika	Ráhel, Csenge		07:04	16:50
5. Nedeľa	Agáta	Ágota, Ingrid		07:03	16:52
6. Pondelok	Dorota	Dorotya, Dóra		07:02	16:53
7. Utorok	Vanda	Tódor, Rómeo		07:00	16:55
8. Streda	Zoja	Aranka		06:59	16:56
9. Štvrtok	Zdenko	Abigél, Alex		06:57	16:58
10. Piatok	Gabriela	Elvira		06:55	16:59
11. Sobota	Dezider	Bertold, Marietta	○	06:54	17:01
12. Nedeľa	Perla	Lívía, Lídia		06:52	17:03
13. Pondelok	Arpád	Ella, Linda		06:51	17:04
14. Utorok	Deň zalúbených , Valentín	Deň zalúbených , Bálint, Valentín		06:49	17:06
15. Streda	Pravoslav	Kolos, Georgína		06:47	17:07
16. Štvrtok	Ida, Liana	Juliana, Lilla		06:46	17:09
17. Piatok	Miloslava	Donát		06:44	17:10
18. Sobota	Jaromír	Bernadett	●	06:42	17:12
19. Nedeľa	Vlasta	Zsuzsanna		06:41	17:13
20. Pondelok	Lívía	Aladár, Álmos		06:39	17:15
21. Utorok	Eleonóra	Eleonóra		06:37	17:17
22. Streda	Etela	Gerzson		06:35	17:18
23. Štvrtok	Roman, Romana	Alfréd		06:33	17:20
24. Piatok	Matej	Elemér		06:32	17:21
25. Sobota	Frederik, Frederika	Mátyás		06:30	17:23
26. Nedeľa	Viktor	Géza	●	06:28	17:24
27. Pondelok	Alexander	Edina		06:26	17:26
28. Utorok	Zlatica	Ákos, Bátor		06:24	17:27

FEBRUÁR		MAREC	
deň	Kalendár	Sinica	Mesiaca
1	emajľový	katolícky	vychádzajúci
2	emajľový	katolícky	vrch. čas
1 U. Ignác	Ignác	Albina	6 42, 5 44, 1 8 10 11
2 S. Hieronim	Hieronim	Simplicia	6 40, 5 46, 2 2 11 31
3 S. Vlastimil	Vlastimil	Kozmukly	6 38, 5 48, 2 52, 1 11
4 P. Verony	Verony	Koornelle	6 36, 5 46, 3 33, 12 54
5 S. Agaty	Agaty	Karuzina	6 34, 5 54, 4 9, 1 56
6 S. Ker. XIII. 1. az do konce. Ev. Luk. XXIII. 31. do 43.	Agaty	St. P. K. P.	6 32, 5 52, 4 11, do 7 4.
7 P. Salamina	D. Quenzig	Ev. Mat. VI. 1. do 14.	6 32, 5 53, 4 41, 2 56
8 U. Jena M.	Romakda	D. 4. Liebuze	6 30, 5 51, 5 9, 3 40
9 S. Apollone	Jena M.	Tomaz. B.	6 28, 5 50, 5 36, 4 53
10 S. Anoula	Popolec	Jan. de. B.	6 26, 5 48, 5 32, 4 16
11 P. Elefrazny	Ikostavsky	Jan. de. B.	6 20, 5 50, 6 00, 5 56
12 S. Zely	Desideria	40	6 22, 5 57, 6 34, 6 58
13 S. Zely	Eubale	Agaty	6 23, 5 59, 6 50, 8 3
14 S. D. 2. Kor. VI. 1. do 10. Ev. Mat. IV. 1. do 11.	Ev. Luk. XXIII. 31. do 43.	Gregora	6 21, 6 00, 8 16, 9 9
15 S. Valentin	101. hoveciani	Ev. Mat. VIII. 46. do 59.	6 19, 6 2, 7 45, 10 52
16 S. Valentin	Valentin	Ev. Mat. VIII. 46. do 59.	6 17, 6 3, 8 20, 11 21
17 S. Sabiny	Patoc. a Jov.	D. 5. Julia	6 15, 6 5, 9 4, 10 1
18 P. Konstantin	Juliany	Longina	6 13, 6 6, 9 49, 12 18
19 S. Zuzany	Sonada	Herberta	6 11, 6 7, 10 46, 1 11
20 S. Zuzany	Sonara	Jan. Sark.	6 9, 6 9, 11 52, 2 11
21 P. Eleonoy	Konstantin	Eduarda	6 9, 6 9, 11 52, 2 11
22 U. Gerona	Konstantin	Jozefa	6 7, 6 16, 7 50, 2 58
23 S. Lazara	1. az do konce. Ev. Mat. XV. 21. do 28.	Ev. Filip. II. 5. do 11. Ev. Mat. XXI. 1. do 9.	6 4, 6 12, 7 29, 3 41
24 S. Matija ap.	D. 2. Bernak	Ev. Mat. XVI. 1. do 7.	6 2, 6 14, 8 37, 4 23
25 P. Matija ap.	Eleonoy	Benekta	5 00, 6 15, 8 30, 5 28
26 S. Matija ap.	Gerona	Okaviana	5 00, 6 15, 8 30, 5 28
27 S. Matija ap.	Petra chana	Akorna	5 00, 6 17, 7 26, 5 50
28 S. Alexander	Matija ap.	Clara	5 00, 6 17, 7 26, 5 50
29 P. Eleonoy	Gerza	Ev. Mat. XVI. 1. do 7.	5 00, 6 19, 8 30, 6 23
30 S. Eleonoy	Alexander	Ev. Mat. XVI. 1. do 7.	5 00, 6 19, 8 30, 6 23
31 S. Eleonoy	Ev. Luk. XV. 1. do 28.	Ev. Mat. XVI. 1. do 7.	5 00, 6 22, 10 52, 7 46

Z Čabianskeho kalendára z r. 1921

Marec

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Streda	Popolcová streda, Albín	Popolcová streda, Albin		06:22	17:29
2. Štvrtok	Anežka	Lujza		06:20	17:30
3. Piatok	Bohumil, Bohumila	Kornélia		06:18	17:32
4. Sobota	Kazimír	Kázmér		06:16	17:33
5. Nedeľa	Fridrich	Adorján, Adrián	☉	06:15	17:35
6. Pondelok	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez		06:13	17:36
7. Utorok	Tomáš	Tamás		06:11	17:38
8. Streda	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán		06:09	17:39
9. Štvrtok	Františka	Franciska, Fanni		06:07	17:41
10. Piatok	Bruno, Branislav	Ildikó		06:05	17:42
11. Sobota	Angela, Angelika	Szilárd		06:03	17:43
12. Nedeľa	Gregor	Gergely	☉	06:01	17:45
13. Pondelok	Vlastimil	Krisztián, Ajtony		05:59	17:46
14. Utorok	Matilda	Matild		05:57	17:48
15. Streda	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf		05:55	17:49
16. Štvrtok	Boleslav	Henrietta		05:53	17:51
17. Piatok	Lubica	Gertrúd, Patrik		05:51	17:52
18. Sobota	Eduard	Sándor, Ede		05:49	17:54
19. Nedeľa	Jozef	József, Bánk		05:47	17:55
20. Pondelok	Vítazoslav, Klaudius	Klaudia	☉	05:45	17:56
21. Utorok	Blahoslav	Benedek		05:43	17:58
22. Streda	Beňadik	Beáta, Izolda		05:41	17:59
23. Štvrtok	Adrián	Emóke		05:39	18:01
24. Piatok	Gabriel	Gábor, Karina		05:37	18:02
25. Sobota	Marian	Irén, Irisz		05:35	18:04
26. Nedeľa	Emanuel	Emánuel		06:33	19:05
27. Pondelok	Alena	Hajnalka		06:31	19:06
28. Utorok	Soňa	Gedeon, Johanna	☀	06:29	19:08
29. Streda	Miroslav	Auguszta		06:27	19:09
30. Štvrtok	Vieroslav	Zalán		06:25	19:11
31. Piatok	Benjamín	Árpád		06:23	19:12

059
C 10

ČABIANSKÝ KALENDÁR

N A R O K
1922.
ROČNÍK: TRETÍ.

CENA **15** KOR.

BĚKĚŠČABA.
NÁKLADOM CIRKEVNÉHO KNIHKUPECTVA.

Niečo z hviezdárskeho sveta.

I. Hviezdárske čiastky - dňa.

Počiatok jary: 21-ho marca o 10 h. 59 m. pred poludním. Slnko je na rovniku. Noc je táka dlhá ako deň jarnia rovnodennosť.

Počiatok leta: 22-ho júna o 6 h. 27 m. pred poludním. Slnko je v najvyššej polmôknej odchýlke, a vtedy je na našej polzemguli najdlhší deň a najkratšia noc. Letný obrat slnka.

Počiatok jesene: 23-ho septembra o 9 h. 10 m. po poludní. Slnko je zase na rovniku, a deň je zase také dlhý ako noc. Jaseň rovnodennosť.

Počiatok zimy: 22-ho decembra o 3 h. 57 m. pred poludním. Slnko je teraz v najvyššej polmôknej odchýlke a máme najkratší deň a najdlhšiu noc. Zimný obrat slnka.

II. Pôstny.

Pôstny sa začína 7-ho januára a trvá do 28-ho jún. leta do 53 dní.

III. O zámieniacich slnka.

1922-loom budú 2 zámieniacie slnka, z ktorých u nás prvý bude viedľedne.

- Otročkové zámienie slnka 28-ho u začne o 11 h. 1 m. pred pol., končí sa o 3. j. poludní. Toto zámienie bude viedľedne v Strednej a Južnej Amerike, na Atlantickom Oceáne, v Strednej a Južnej Afrike, v časti Európe a v západných časťach Ázie.
- Uplné zámienie slnka 24-ho septembra, u nás nebude viedľedne. Toto zámienie bude viedľedne vo Východnej Afrike, na Indickom Oceáne, na ostrovoch Sunda, v Austrálii a v západnej časti Tichého Oceána.

Panujúca planéta je: Mesiak.

Prí časovom počítaní na železnici a počte dňom lepšie roznázna predpoludňajších a popoludňajších hodín na poludnie po 12 hodinie nasleduje 13 hodina, ať, až po 24 o pol. noci. V takom kalendare sme zostali ešte pri starom značení času (pred pol., po pol.).

Apríl

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

Východ | Západ

1. Sobota	Hugo	Hugó		06:21	19:13
2. Nedeľa	Zita	Áron		06:19	19:15
3. Pondelok	Richard	Buda, Richárd	☾	06:17	19:16
4. Utorok	Izidor	Izidor		06:15	19:18
5. Streda	Miroslava	Vince		06:13	19:19
6. Štvrtok	Irena	Vilmos, Bíborka		06:11	19:20
7. Piatok	Zoltán	Herman		06:09	19:22
8. Sobota	Albert	Dénes		06:07	19:23
9. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Milena	Kvetná nedeľa, Erhard		06:05	19:25
10. Pondelok	Igor	Zsolt		06:03	19:26
11. Utorok	Július	Leó, Szaniszló	☉	06:01	19:27
12. Streda	Estera	Gyula		05:59	19:29
13. Štvrtok	Zelený štvrtok, Aleš	Zelený štvrtok, Ida		05:57	19:30
14. Piatok	Veľký piatok, Justína	Veľký piatok, Tibor		05:55	19:32
15. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Fedor	Biela (Veľká) sobota, Anasztázia, Tas		05:53	19:33
16. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Dana, Danica	Veľkonočná nedeľa, Csongor		05:51	19:34
17. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Rudolf	Veľkonočný pondelok, Rudolf		05:50	19:36
18. Utorok	Valér	Andrea, Irma		05:48	19:37
19. Streda	Jela	Emma	☾	05:46	19:39
20. Štvrtok	Marcel	Tivadar		05:44	19:40
21. Piatok	Ervín	Konrád		05:42	19:41
22. Sobota	Slavomír	Csilla, Noémi		05:40	19:43
23. Nedeľa	Vojtech	Béla		05:39	19:44
24. Pondelok	Juraj	György		05:37	19:46
25. Utorok	Marek	Márk		05:35	19:47
26. Streda	Jaroslava	Ervin	☀	05:33	19:48
27. Štvrtok	Jaroslav	Zita		05:32	19:50
28. Piatok	Jarmila	Valéria		05:30	19:51
29. Sobota	Lea, Leo	Péter		05:28	19:53
30. Nedeľa	Anasztázia	Katalin, Kitti		05:27	19:54

DECEMBER

Deň	K. L. I. M. D. R. F.		Slava	Meststava		Hviezdičky počasiny.
	mesiac	číslo		mesiac	číslo	
1 U.	Nevilka	7	44. 3. 56.	5	6	
2 S.	Aurelia	8	7. 45. 3. 55.	7	9	Premýny masnice a proročské chleba.
3 S.	Kristína	9	7. 47. 3. 55.	8	10	
4 P.	Babory	10	7. 48. 3. 54.	9	11	
5 S.	Sera	11	7. 49. 3. 54.	10	12	
6. 12. Svätý Ev. Luk. 21, 20-26. Ep. Rim. 15, 4-13.						
6 N.	D. 2 Advent	12	7. 50. 3. 53.	11	13	
7 P.	Ambrás	13	7. 51. 3. 53.	12	14	
8 U.	Poc. P. M.	14	7. 52. 3. 52.	13	15	
9 S.	Beňogy	15	7. 53. 3. 52.	14	16	
10 S.	Autay	16	7. 54. 3. 51.	15	17	
11 S.	Domovik	17	7. 55. 3. 51.	16	18	
12 S.	Otilie	18	7. 56. 3. 50.	17	19	
30. 12. Svät. Ev. Mat. 11, 2-15. Ep. 1. Kor. 4, 1-5.						
13 N.	D. 3 Advent	19	7. 57. 3. 50.	18	20	
14 P.	Vifarovská	20	7. 58. 3. 51.	19	21	
15 U.	My	21	7. 59. 3. 51.	20	22	
16 S.	Anna	22	7. 59. 3. 51.	21	23	
17 S.	Lazara	23	7. 59. 3. 51.	22	24	
18 P.	Ovčiarica	24	8. 0. 3. 51.	23	25	
19 S.	Abraháma	25	8. 0. 3. 51.	24	26	
31. 12. Svät. Ev. Jan. 1, 19-28. Ep. 1. Ján. 4, 6-7. Sv. Luk. 2, 1-14. Ep. 1. 2. 11-14. Sv. Mat. 23, 38. Sv. 1. 1.						
20 N.	D. 4 Advent	26	8. 1. 3. 50.	25	27	
21 P.	Tomáš	27	8. 1. 3. 50.	26	28	
22 U.	Zuzana	28	8. 2. 3. 50.	27	29	
23 S.	Dejberga	29	8. 2. 3. 50.	28	30	
24 S.	Adama a Evy	30	8. 3. 3. 50.	29	31	
25 P.	Svät. Kr. P.	31	8. 3. 3. 50.	30	32	
26 S.	Sofronia mč.	32	8. 4. 3. 50.	31	33	
31. 12. Svät. Ev. Luk. 2, 20-35. Ep. Gal. 4, 1-7.						
27 N.	D. 1. svät. rok	33	8. 4. 3. 50.	32	34	
28 P.	Milodánk	34	8. 5. 3. 50.	33	35	
29 U.	Justína	35	8. 5. 3. 50.	34	36	
30 S.	Davída kr.	36	8. 5. 3. 50.	35	37	
31 S.	Sylvestra	37	8. 6. 4. 0.	36	38	

DAJ BOH STASTIA.

V novom roku často tieto poľst' máj:
- Utekajú chvíle, utekajú dny;
každým dňom starší sme a dlhší tu trohu -
ak napuť nervy uplynulá doba.
A preto škoda je i najkrásnej chvíle,
ak sme ju prežili bez práce, nemile.*

Svoju právu vstáci bez rozdielu majú,
keď si v novy rok ľahko vzduchujú.
Veď zo stáčenosti iste všetci znuame,
že na zemi bydlis stákeho nemanie;
preto krátky doba nášho tu života,
ktorá vymenila nám Božia dobrota,
v práci bohumilej strávif všetkým máli,
bo ona prináša užer ľetu i dái.

Naz. daj nám Boh šťastia! Zbohuj naše kroky!
Daj nám blaženjšie, radostnejšie roky!
Daj nám, čo nemáme - naš' náš' ďalšie práci.
Šťastný nový rok, predajší roddel!

Z Čabianskeho kalendára z r. 1925

Máj

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

			Východ	Západ
1. Pondelok	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:25	19:55
2. Utorok	Žigmund	Zsigmond	05:24	19:57
3. Streda	Galina	Tímea, Irma	● 05:22	19:58
4. Štvrtok	Florián	Mónika, Flórián	05:21	19:59
5. Piatok	Lesia, Lesana	Györgyi, Adrián	05:19	20:01
6. Sobota	Hermína	Ivett, Frida	05:17	20:02
7. Nedeľa	Monika	Deň matiek, Gizella	05:16	20:04
8. Pondelok	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:15	20:05
9. Utorok	Roland	Gergely	05:13	20:06
10. Streda	Viktória	Ármin, Pálma	○ 05:12	20:08
11. Štvrtok	Blažena	Ferenc	05:10	20:09
12. Piatok	Pankrác	Pongrác	05:09	20:10
13. Sobota	Servác	Szervác, Imola	05:08	20:11
14. Nedeľa	Deň matiek, Bonifác	Bonifác	05:07	20:13
15. Pondelok	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:05	20:14
16. Utorok	Svetozár	Mózes, Botond	05:04	20:15
17. Streda	Gizela	Paszvál	05:03	20:16
18. Štvrtok	Viola	Alexandra, Erik	05:02	20:18
19. Piatok	Gertrúda	Ivó, Milán	● 05:01	20:19
20. Sobota	Bernard	Bernát, Felícia	05:00	20:20
21. Nedeľa	Zina	Konstantín	04:59	20:21
22. Pondelok	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:58	20:22
23. Utorok	Želmíra	Dezső	04:57	20:24
24. Streda	Ela	Eszter, Eliza	04:56	20:25
25. Štvrtok	Urban	Orbán	● 04:55	20:26
26. Piatok	Dušan	Fülöp, Evelín	04:54	20:27
27. Sobota	Iveta	Hella	04:53	20:28
28. Nedeľa	Viliam	Deň detí, Emil, Csanád	04:52	20:29
29. Pondelok	Vilma	Magdolna	04:52	20:30
30. Utorok	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:51	20:31
31. Streda	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:50	20:32

Jún

2017

Podľa slovenského
kalendára

Podľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Štvrtok	Medzinárodný deň detí, Žaneta	Tünde		04:50	20:33
2. Piatok	Xénia, Oxana	Kármén, Anita	☾	04:49	20:34
3. Sobota	Karolína	Klotild		04:48	20:35
4. Nedeľa	Turíce, Lenka	Turíce, Bulcsú		04:48	20:35
5. Pondelok	Turíce, Laura	Turíce, Fatime		04:48	20:36
6. Utorok	Norbert	Norbert, Cintia		04:47	20:37
7. Streda	Róbert	Róbert		04:47	20:38
8. Štvrtok	Medard	Turíce, Medárd		04:46	20:38
9. Piatok	Stranislava	Turíce, Félix	☉	04:46	20:39
10. Sobota	Margaréta	Margit, Gréta		04:46	20:40
11. Nedeľa	Dobroslava	Barnabás		04:46	20:40
12. Pondelok	Zlatko	Villő		04:46	20:41
13. Utorok	Anton	Antal, Anett		04:45	20:41
14. Streda	Vasil	Vázul		04:45	20:42
15. Štvrtok	Vít	Jolán, Vid		04:45	20:42
16. Piatok	Blanka, Bianka	Jusztín		04:45	20:43
17. Sobota	Adolf	Laura, Alida	☾	04:45	20:43
18. Nedeľa	Deň otcov, Vratislav	Deň otcov, Arnold, Levente		04:46	20:44
19. Pondelok	Alfréd	Gyárfás		04:46	20:44
20. Utorok	Valéria	Rafael		04:46	20:44
21. Streda	Alojz	Alajos, Leila		04:46	20:44
22. Štvrtok	Paulína	Paulína		04:46	20:44
23. Piatok	Sidónia	Zoltán		04:47	20:45
24. Sobota	Ján	Iván	☀	04:47	20:45
25. Nedeľa	Oľivia, Tadeáš	Vilmos		04:47	20:45
26. Pondelok	Adriána	János, Pál		04:48	20:45
27. Utorok	Ladislav, Ladislava	László		04:48	20:45
28. Streda	Beáta	Levente, Irén		04:49	20:45
29. Štvrtok	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál		04:49	20:44
30. Piatok	Melánia	Pál		04:50	20:44

Hlavnéjšie časomierey.

Od stvorenia sveta podľa Kalvisiovej časomierey je rokov	5876
dľa Bizantskej časomierey	7435
dľa počtu židovského	5688
Od potopy sveta dľa počtu latinskej cirkve	4320
Od založenia mesta Ríma dľa počtu Varra	2681
Od napravenia kalendára na rozkaz rímskeho cisára Julia Caesara	1972
Od narodenia Krista Pána	1927
Od zahynutia západného rímskeho cisárstva	1452
Od časomierey Mohamedánov (Hedžra)	1345
Od pokrestania Slovanov sv. Cyrillom a Methodom	1064
Od vynálezenia papieri	687
Od vynálezenia knižničarstva	487
Od pádu gréckeho cisárstva do moci Turkov	474
Od objavenia Ameriky Kristolom Kolombom	435
Od počiatku reformácie Martina Luthera	410
Od napravenia kalendára rozkazom pápeža Gregora XIII.	345
Od uvedenia zemiakov (javky) do Európy	343
Od tolerancného ediktu Jozefa II.	146
Od vypuknutia svetovej války	13

Zatmenie slnca a mesiaca.

V obyčajnom roku 1927 budú 3 zatmenia slnka a 2 zatmenia mesiaca a to :

1. **Obrúčkové zatmenie slnca** dňa 3. januára. Začiatok zatmenia o 6 h. 59 m., stred o 9 h. 38 m., koniec o 0 h. 16 m. po poľnoci. Viditeľné v južných častiach Tichého Oceánu.

2. **Úplné zatmenie mesiaca** 15. júna. Mesiac vstúpi do tieň zeme o 7 h. 58 m. ráno, stred zatmenia o 9 h. 39 m., mesiac vystúpi z tieň zeme o 11 h. 21 m. U nás neviditeľné. Viditeľné na Atlantickom a Tichom Oceáne, v Amerike a v Austrálii.

3. **Úplné zatmenie slnca** dňa 29. júna. Začiatok zatmenia vôbec o 5 h. 15 m., stred o 7 h. 42 m., koniec o 10 h. 1 m. ráno. Ako úplné viditeľné v Anglii, Norvežsku a južných asijských častiach Severného Mora, ako čiastočné v celej Európe a severnej a strednej Ázii.

4. **Úplné zatmenie mesiaca** dňa 8. decembra. Mesiac vstúpi do tieň zeme o 5 h. 7 m. večer, stred zatmenia o 6 h. 50 m., mesiac vystúpi z tieň zeme o 8 h. 33 m. U nás viditeľné.

5. **Čiastočné zatmenie slnca** dňa 24. decembra o 5 h. ráno, nepatrné, viditeľné na južnom ľadovom mori.

12 znamení nebeských vo zvieratníku.

Škopec		Rak		Váha		Kozorožec	
Bujak		Lev		Štipavec		Vodnár	
Blíženci		Panna		Strelec		Ryby	

Rozložka kalendára na obyčajný rok 1927.

Rok 1927 rozpadá sa na nasledujúce časti :

- I. od 1. januára do 6. januára začiatok roku,
- II. od 7. januára do 1. marca ľaliangy ; tieto trvajú 54 dni,
- III. od 2. marca do 16. apríla pôst,
- IV. od 17. apríla do 4. júna doba veľkonočná,
- V. od 5. júna do 26. novembra doba svätodušná,
- VI. od 27. novembra do 24. decembra advent,
- VII. od 25. decembra do 31. decembra koniec roku.

Júl

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Sobota	Diana	Tihamér, Annamária	☾	04:50	20:44
2. Nedeľa	Berta	Ottó		04:51	20:44
3. Pondelok	Miloslav	Kornél, Soma		04:52	20:43
4. Utorok	Prokop	Ulrik		04:52	20:43
5. Streda	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďar- sku, Emese, Sarolta		04:53	20:43
6. Štvrtok	Patrik, Patrícia	Csaba		04:54	20:42
7. Piatok	Oliver	Apollónia		04:55	20:42
8. Sobota	Ivan	Ellák	☉	04:56	20:41
9. Nedeľa	Lujza	Lukrécia		04:56	20:41
10. Pondelok	Amália	Amália		04:57	20:40
11. Utorok	Milota	Nóra, Lili		04:58	20:39
12. Streda	Nina	Izabella, Dalma		04:59	20:39
13. Štvrtok	Margita	Jenő		05:00	20:38
14. Piatok	Kamil	Őrs, Stella		05:01	20:37
15. Sobota	Henrich	Henrik, Roland		05:02	20:36
16. Nedeľa	Drahomír	Valter	☾	05:03	20:36
17. Pondelok	Bohuslav	Endre, Elek		05:04	20:35
18. Utorok	Kamila	Frigyes		05:05	20:34
19. Streda	Dušana	Emília		05:06	20:33
20. Štvrtok	Ilja, Eliáš	Illés		05:08	20:32
21. Piatok	Daniel	Dániel, Daniella		05:09	20:31
22. Sobota	Magdaléna	Magdolna		05:10	20:30
23. Nedeľa	Olga	Lenke	●	05:11	20:29
24. Pondelok	Vladimír	Kinga, Kincső		05:12	20:27
25. Utorok	Jakub	Kristóf, Jakab		05:13	20:26
26. Streda	Anna, Hana	Anna, Anikó		05:15	20:25
27. Štvrtok	Božena	Olga, Liliána		05:16	20:24
28. Piatok	Krištof	Szabolcs		05:17	20:23
29. Sobota	Marta	Márta, Flóra		05:18	20:21
30. Nedeľa	Libuša	Judit, Xénia		05:19	20:20
31. Pondelok	Ignác	Oszkár	☉	05:21	20:19

31

Práchny Bítis a Otec Piusa saako **svätobráta**, ktorý preživil sám ako
 tým posiataním duchovným i telesným v **Kórn**. (Ež. 1, 3.)

December má 31 dní.

Deň	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		
Deň	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Práchny Bítis a Otec Piusa saako svätobráta, ktorý preživil sám ako tým posiataním duchovným i telesným v Kórn. (Ež. 1, 3.)																															
Práchny Bítis a Otec Piusa saako svätobráta, ktorý preživil sám ako tým posiataním duchovným i telesným v Kórn. (Ež. 1, 3.)																															
Práchny Bítis a Otec Piusa saako svätobráta, ktorý preživil sám ako tým posiataním duchovným i telesným v Kórn. (Ež. 1, 3.)																															

DECEMBER
 má 31 dní.

Deň	Evangelický	Katolícky	Práchny
Ev. Mat. 21, 1—9, Ep. Rim. 13, 11—14.			
18. F. 1 Advent	Bísana	18 G. 23 p. a. D.	
21. F. 2 Advent	19 Abodáta	19 G. 24 p. a. D.	
24. F. 3 Advent	20 Gregora	20 G. 25 p. a. D.	
27. F. 4 Advent	21 Opat P. M.	21 G. 26 p. a. D.	
30. F. 5 Advent	22 Anthonia	22 G. 27 p. a. D.	
31. F. 6 Advent	23 Klimenta	23 G. 28 p. a. D.	
Ev. Luk. 21, 25—36, Ep. Rim. 15, 4—13.			
8. F. 1 Advent	24 Klimenta	24 G. 29 p. a. D.	
11. F. 2 Advent	25 G. 24 p. a. D.		
14. F. 3 Advent	26 Georga		
17. F. 4 Advent	27 Johoba		
20. F. 5 Advent	28 Stefan		
23. F. 6 Advent	29 Dama		
26. F. 7 Advent	30 Dama		
29. F. 8 Advent	1. Oec. Nab.		
Ev. Mat. 11, 2—15, Ep. 1. Kor. 4, 1—5.			
1. F. 1 Advent	2 F. 2 Advent	3 F. 3 Advent	4 F. 4 Advent
2. F. 2 Advent	3. F. 3 Advent	4. F. 4 Advent	5. F. 5 Advent
3. F. 3 Advent	5. F. 6 Advent	6. F. 7 Advent	7. F. 8 Advent
4. F. 4 Advent	6. F. 7 Advent	7. F. 8 Advent	8. F. 9 Advent
5. F. 5 Advent	7. F. 8 Advent	8. F. 9 Advent	9. F. 10 Advent
6. F. 6 Advent	8. F. 9 Advent	9. F. 10 Advent	10. F. 11 Advent
7. F. 7 Advent	9. F. 10 Advent	10. F. 11 Advent	11. F. 12 Advent
8. F. 8 Advent	10. F. 11 Advent	11. F. 12 Advent	12. F. 13 Advent
9. F. 9 Advent	11. F. 12 Advent	12. F. 13 Advent	13. F. 14 Advent
10. F. 10 Advent	12. F. 13 Advent	13. F. 14 Advent	14. F. 15 Advent
11. F. 11 Advent	13. F. 14 Advent	14. F. 15 Advent	15. F. 16 Advent
12. F. 12 Advent	14. F. 15 Advent	15. F. 16 Advent	16. F. 17 Advent
13. F. 13 Advent	15. F. 16 Advent	16. F. 17 Advent	17. F. 18 Advent
14. F. 14 Advent	16. F. 17 Advent	17. F. 18 Advent	18. F. 19 Advent
15. F. 15 Advent	17. F. 18 Advent	18. F. 19 Advent	19. F. 20 Advent
16. F. 16 Advent	18. F. 19 Advent	19. F. 20 Advent	20. F. 21 Advent
17. F. 17 Advent	19. F. 20 Advent	20. F. 21 Advent	21. F. 22 Advent
18. F. 18 Advent	20. F. 21 Advent	21. F. 22 Advent	22. F. 23 Advent
19. F. 19 Advent	21. F. 22 Advent	22. F. 23 Advent	23. F. 24 Advent
20. F. 20 Advent	22. F. 23 Advent	23. F. 24 Advent	24. F. 25 Advent
21. F. 21 Advent	23. F. 24 Advent	24. F. 25 Advent	25. F. 26 Advent
22. F. 22 Advent	24. F. 25 Advent	25. F. 26 Advent	26. F. 27 Advent
23. F. 23 Advent	25. F. 26 Advent	26. F. 27 Advent	27. F. 28 Advent
24. F. 24 Advent	26. F. 27 Advent	27. F. 28 Advent	28. F. 29 Advent
25. F. 25 Advent	27. F. 28 Advent	28. F. 29 Advent	29. F. 30 Advent
26. F. 26 Advent	28. F. 29 Advent	29. F. 30 Advent	30. F. 31 Advent
27. F. 27 Advent	29. F. 30 Advent	30. F. 31 Advent	
28. F. 28 Advent	30. F. 31 Advent		
29. F. 29 Advent			
30. F. 30 Advent			
31. F. 31 Advent			

Z Čabianskeho kalendára z r. 1929

August

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Utorok	Božidara	Boglárka		05:22	20:17
2. Streda	Gustáv	Lehel		05:23	20:16
3. Štvrtok	Jerguš	Hermína		05:24	20:14
4. Piatok	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika		05:26	20:13
5. Sobota	Hortenzia	Krisztina		05:27	20:11
6. Nedeľa	Jozefína	Bertabertina		05:28	20:10
7. Pondelok	Štefánia	Ibolya	○	05:30	20:08
8. Utorok	Oskar	László		05:31	20:07
9. Streda	Lubomíra	Emőd		05:32	20:05
10. Štvrtok	Vavrinec	Lőrinc		05:34	20:03
11. Piatok	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc		05:35	20:02
12. Sobota	Darina	Klára		05:36	20:00
13. Nedeľa	Lubomír	Ipoly		05:38	19:58
14. Pondelok	Mojmír	Marcell		05:39	19:57
15. Utorok	Marcela	Mária	◐	05:40	19:55
16. Streda	Leonard	Ábrahám		05:42	19:53
17. Štvrtok	Milica	Jácint		05:43	19:52
18. Piatok	Elena, Helena	Ilona		05:44	19:50
19. Sobota	Lýdia	Huba		05:46	19:48
20. Nedeľa	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István		05:47	19:46
21. Pondelok	Jana	Sámuel, Hajna		05:48	19:44
22. Utorok	Tichomír	Menyhért, Mirjam	●	05:49	19:42
23. Streda	Filip	Bence		05:51	19:41
24. Štvrtok	Bartolomej	Bertalan		05:52	19:39
25. Piatok	Ľudovít	Lajos, Patrícia		05:53	19:37
26. Sobota	Samuel	Izsó		05:55	19:35
27. Nedeľa	Silvia	Gáspár		05:56	19:33
28. Pondelok	Augustín	Ágoston		05:57	19:31
29. Utorok	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	◐	05:59	19:29
30. Streda	Ružena	Rózsa		06:00	19:27
31. Štvrtok	Nora	Erika, Bella		06:01	19:25

September

2017

Podľa slovenského
kalendára

Podľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Piatok	Deň Ústavy SR, Draho- slava	Egyed, Egon		06:03	19:23
2. Sobota	Linda, Rebeka	Rebeka, Dorina		06:04	19:21
3. Nedeľa	Belo	Hilda		06:05	19:19
4. Pondelok	Rozália	Rozália		06:07	19:17
5. Utorok	Regina	Viktória, Lőrinc		06:08	19:15
6. Streda	Alica	Zakariás	○	06:09	19:13
7. Štvrtok	Marianna	Regina		06:11	19:11
8. Piatok	Miriama	Mária, Adrienn		06:12	19:09
9. Sobota	Martina	Ádám		06:13	19:07
10. Nedeľa	Oleg	Nikolett, Hunor		06:15	19:05
11. Pondelok	Bystrík	Teodóra		06:16	19:03
12. Utorok	Mária	Mária		06:17	19:01
13. Streda	Ctibor	Kornél	◐	06:19	18:59
14. Štvrtok	Ludomil	Szeréna, Roxána		06:20	18:57
15. Piatok	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta		06:21	18:55
16. Sobota	Ludmila	Edit		06:23	18:53
17. Nedeľa	Olympia	Zsófia		06:24	18:51
18. Pondelok	Eugénia	Diana		06:25	18:49
19. Utorok	Konštantín	Vilhelmina		06:27	18:47
20. Streda	Luboslav, Luboslava	Friderika	●	06:28	18:45
21. Štvrtok	Matúš	Máté, Mirella		06:29	18:43
22. Piatok	Móric	Móric		06:31	18:41
23. Sobota	Zdenka	Tekla		06:32	18:39
24. Nedeľa	Luboš, Lubor	Gellért, Mercedesz		06:34	18:37
25. Pondelok	Vladislav	Eufrozina, Kende		06:35	18:35
26. Utorok	Edita	Juzstina, Pál		06:36	18:33
27. Streda	Cyprían	Adalbert		06:38	18:31
28. Štvrtok	Václav	Vencel	◐	06:39	18:28
29. Piatok	Michal, Michaela	Mihály		06:40	18:26
30. Sobota	Jarolím	Jeromos		06:42	18:24

Október

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

Východ | Západ

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára		Východ	Západ
1. Nedeľa	Arnold	Malvin		06:43	18:22
2. Pondelok	Levoslav	Petra		06:44	18:20
3. Utorok	Stela	Helga		06:46	18:18
4. Streda	František	Ferenc		06:47	18:16
5. Štvrtok	Viera	Aurél	○	06:49	18:14
6. Piatok	Natália	Brúnó, Renáta		06:50	18:12
7. Sobota	Eliška	Amália		06:51	18:10
8. Nedeľa	Brigita	Koppány		06:53	18:08
9. Pondelok	Dionýz	Dénes		06:54	18:07
10. Utorok	Slavomíra	Gedeon		06:56	18:05
11. Streda	Valentína	Brigitta		06:57	18:03
12. Štvrtok	Maximilián	Miksa		06:58	18:01
13. Piatok	Koloman	Kálmán, Ede	◐	07:00	17:59
14. Sobota	Boris	Helén		07:01	17:57
15. Nedeľa	Terézia	Teréz		07:03	17:55
16. Pondelok	Vladimíra	Gál		07:04	17:53
17. Utorok	Hedviga	Hedvig		07:06	17:51
18. Streda	Lukáš	Lukács		07:07	17:50
19. Štvrtok	Kristián	Nándor		07:09	17:48
20. Piatok	Vendelín	Vendel	●	07:10	17:46
21. Sobota	Uršula	Orsolya		07:11	17:44
22. Nedeľa	Sergej	Előd		07:13	17:42
23. Pon- delok	Alojza	Štátny sviatok , Gyöngyi		07:14	17:41
24. Utorok	Kvetoslava	Salamon		07:16	17:39
25. Streda	Aurel	Blanka, Bianka		07:17	17:37
26. Štvrtok	Demeter	Dömötör		07:19	17:35
27. Piatok	Sabína	Szabina	◐	07:20	17:34
28. Sobota	Dobromila	Simon, Szimonetta		07:22	17:32
29. Nedeľa	Klára	Nárcisz		06:23	16:30
30. Pondelok	Šimon, Simona	Alfonz		06:25	16:29
31. Utorok	Aurélia	Farkas		06:26	16:27

- III. od 25. februára do 11. apríla pôst;
- IV. od 13. apríla do 31. mája čas veľkonočný;
- V. od 12. mája do 7. júna čas veľkonočný;
- VI. od 8. júna do 28. novembra benedikťinná polročná eremná pôst;
- VII. od 28. novembra do 24. decembra advent;
- VIII. od 25. do 31. decembra čas Vianocí.

Kozleha sviatkov

- Počas pôstneho obdobia nasledujú:
- Nedeľa, Dvorník (septuagesima) 23. jún.
 - Nedeľa, Euzebioho Syna 27. jún.
 - Začiatok pôst. čas (Pepelce) 3. febr.
 - Nedeľa nespokoštna 10. febr.
 - Nedeľa vyprosťovna 10. febr.
 - Nedeľa veľkonočná 20. marca
 - Vänoč. Krista Pána 21. mája
 - Son. Duchta Strat. 31. mája
 - Nedeľa sv. Trojice 7. júna
 - Bož. tela (Jen u kat) 11. júna
 - X. nedeľa po sv. Tr. 16. aug.
 - Prvá nedeľa adventná 29. nov.

Posvätné: každé dňom svätého kalendára prichádza dňom starého kalendára 13 dní.

ČI UŽ POZNÁTE?	EV. HLÁSNIK
ČI AJ ČITATE?	EV. HLÁSNIK
ČI MILUJETE?	EV. HLÁSNIK
ČI PREDPLÁČATE?	EV. HLÁSNIK

Toborová planéta Mesiá (Jana) [Mesiá, verný sprievodca Zeme na jej pôli okolo Sláka, je veľká teleso väčšie asi 1/3 objemu Zeme a 1/10 jej hmoty a obkružuje okolo nej v strednej vzdialenosti 4000, rovnakého zemského polomeru. Prvotná doba obehu okolo Sláka a rotácia okolo svojej osi v Mesiáke rovnaké (27 1/3 dňaj, mliečna so Zeme vyhadzujú teleso, odzrká k nám len časť svetla, ktoré doruká od Sláka (albedo = 0,15). Preto táto prerožňujú Mesiáka na oblohu behom 29 1/3 dňa veľkú, čiernu boveťinu „fata“ a ktorá sa spo- sobe veľkým výstrelom postavila Mesiáke, Sláka a Zeme. Keď sa nachádza Mesiáka medzi Zemou a Slákom, potom vidíme len jeho neosvetlenú časť a boveťinu, že je „Nový Mesiáka“, či „Nový Mes“, „Novoluním“ svetu. Keď je Zeme medzi Mesiákom a Slákom, potom vidíme jeho osvetlenú časť a je „plný“ (dališij) výstrel, svetu fiammi aj svetla a pohľadná svet, t. j. body vidíme jej osvetlenú a pol neosvetlenú časť Mesiáka. Keď sa orientuje časť osvetlená budú pohľad, plnýmu D, je „Prvý svr“, Mesiáka doruká a v pripad, ktorý osvetľujú časť ako plnýmu Mesiáka, táto svetla svr, Mesiáka, čiern. Keďby svetu, dňaj Mesiáka, táto svetla svr, Mesiáka, čiern. Keďby svetu, dňaj svetu, dňaj 5, potom je pri kolón „Nový mes“ nastalo sa- tennio Sláka (Mesiáka zakryva Sláka) a pri každej „Spit“ sa- tennio Mesiáka (túto Zeme dopadá na Mesiáka). — V skutočnosti pripadá na dobu asi 19 rotácií „Sláka“, v ktorej sa opa- kujú tie isté podmienky v istom poradí, len 41. nastane Sláka a 29 skúsení Mesiáka.

Na oblohu „jevi sa mesiáka ako veľký mesiac asi 1/3“ v priemeru, a v jeho osvetľení čiernych a žltých, taven v- dia, bodami dostatočnou jasťou rôzne podoby, ako obilaj alebo najata a túto Mesiáku nazývajú boveťinu „more“, svetlím „germy“. Dališijom vidíme na Mesiáke rad hv, hvorkých pákies a krídlov, ktoré visia aj pomierané a vo veľkosti sa počas niektorého vyznačujúho prúdeného (Kopenak, Pythagoras, Tycho, Linné a p.).

Zaujímavé tieto zistenia sa o možnosti obydlenia Mesiáka. Prvý na Mesiáke je naproti vedcom, ktorí veria, že vedy (evangelio mesiáka je reč, ako najdokonalšia vedu, hro- doba, ktorá vstane umelo vyrobil) nie je mysliteľná, že by sa Mesiáke mohol existovať organický život, podobný životu, ako poznáme na Zemi.

November

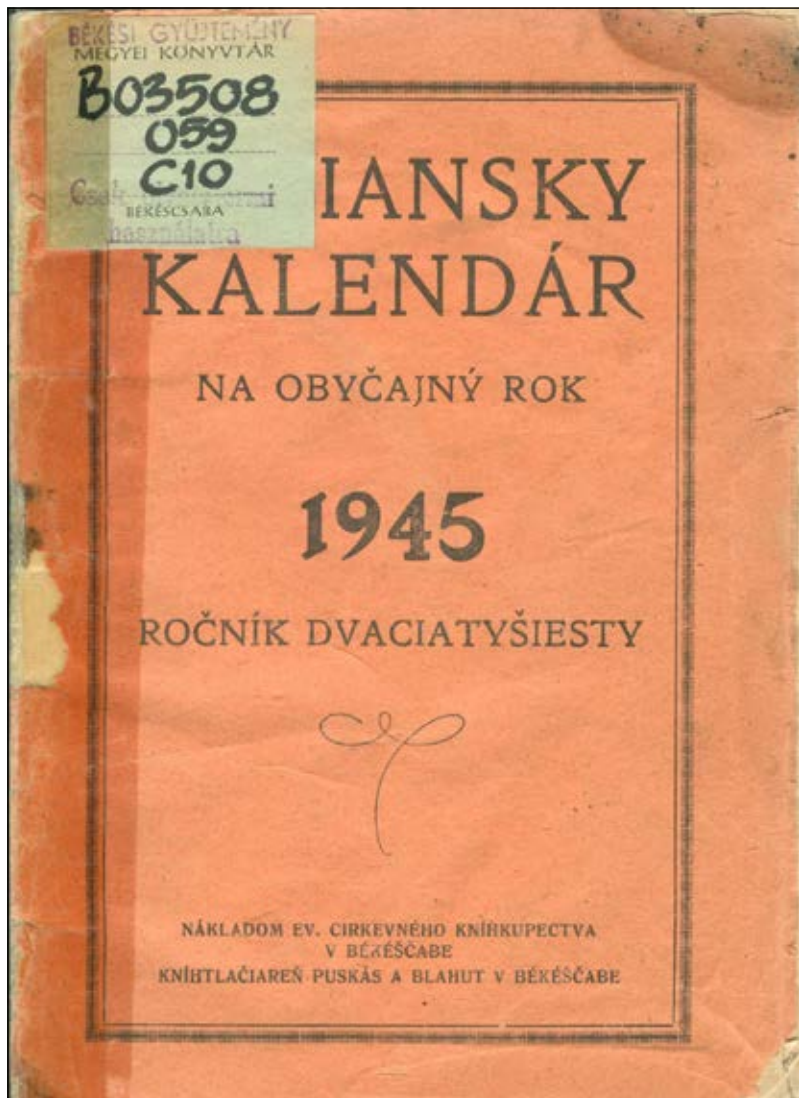
2017

Podľa slovenského
kalendára

Podľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Streda	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých, Marianna		06:28	16:26
2. Štvrtok	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles		06:29	16:24
3. Piatok	Hubert	Győző		06:31	16:23
4. Sobota	Karol	Károly	○	06:32	16:21
5. Nedela	Imrich	Imre		06:34	16:20
6. Pondelok	Renáta	Lénárd		06:35	16:18
7. Utorok	René	Rezső		06:37	16:17
8. Streda	Bohumír	Zsombor		06:39	16:16
9. Štvrtok	Teodor	Tivadar		06:40	16:14
10. Piatok	Tibor	Réka		06:42	16:13
11. Sobota	Martin, Maroš	Márton	◐	06:43	16:12
12. Nedela	Svätopluk	Jónás, Renátó		06:44	16:10
13. Pondelok	Stanislav	Szilvia		06:46	16:09
14. Utorok	Irma	Aliz		06:47	16:08
15. Streda	Leopold	Albert, Lipót		06:49	16:07
16. Štvrtok	Agnesa	Ödön		06:50	16:06
17. Piatok	Deň boja za slobodu a demokraciu, Klaudia	Hortenzia, Gergő		06:52	16:05
18. Sobota	Eugen	Jenő	●	06:53	16:04
19. Nedela	Alžbeta	Erzsébet		06:55	16:03
20. Pondelok	Félix	Jolán		06:56	16:02
21. Utorok	Elvira	Olivér		06:58	16:01
22. Streda	Cecília	Cecília		06:59	16:00
23. Štvrtok	Klement	Kelemen, Klementína		07:00	15:59
24. Piatok	Emília	Emma		07:02	15:59
25. Sobota	Katarína	Katalin		07:03	15:58
26. Nedela	Kornel	Virág	◐	07:04	15:57
27. Pondelok	Milan	Virgil		07:06	15:56
28. Utorok	Henrieta	Stefánia		07:07	15:56
29. Streda	Vratko	Taksony		07:08	15:55
30. Štvrtok	Ondrej, Andrej	András, Andor		07:09	15:55

Titulná strana Čabianskeho kalendára z r. 1945

December

2017

Podľa slovenského
kalendáraPodľa maďarského
kalendára

Slnko

				Východ	Západ
1. Piatok	Edmund	Elza		07:11	15:54
2. Sobota	Bibiána	Melinda, Vivien		07:12	15:54
3. Nedeľa	Oldrich	Ferenc, Olivia	○	07:13	15:54
4. Pondelok	Barbora	Borbála, Barbara		07:14	15:53
5. Utorok	Oto	Vilma		07:15	15:53
6. Streda	Mikuláš	Miklós		07:16	15:52
7. Štvrtok	Ambróz	Ambrus		07:17	15:52
8. Piatok	Marína	Mária		07:18	15:52
9. Sobota	Izabela	Natália		07:19	15:52
10. Nedeľa	Radúz	Judit		07:20	15:52
11. Pondelok	Hilda	Árpád	◐	07:21	15:52
12. Utorok	Otilia	Gabriella		07:22	15:52
13. Streda	Lucia	Luca, Otilia		07:23	15:52
14. Štvrtok	Branislava, Bronislava	Szilárda		07:24	15:53
15. Piatok	Ivica	Valér		07:25	15:53
16. Sobota	Albína	Etelka, Aletta		07:25	15:53
17. Nedeľa	Kornélia	Lázár, Olimpia		07:26	15:53
18. Pon- delok	Sláva	Deň národnosti, Au- guszt	●	07:27	15:54
19. Utorok	Judita	Viola		07:27	15:54
20. Streda	Dagmara	Teofil		07:28	15:54
21. Štvrtok	Bohdan	Támás		07:28	15:55
22. Piatok	Adela	Zénó		07:29	15:55
23. Sobota	Nadežda	Viktória		07:29	15:56
24. Nedeľa	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám a Éva		07:30	15:57
25. Pon- delok	1. sviatok vianočný	1. sv. vianočný, Eugénia	◐	07:30	15:57
26. Utorok	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sv. vianočný, István		07:30	15:58
27. Streda	Filoména	János		07:30	15:59
28. Štvrtok	Ivana, Ivona	Kamilla		07:31	16:00
29. Piatok	Mílada	Támás, Tamara		07:31	16:00
30. Sobota	Dávid	Dávid		07:31	16:01
31. Nedeľa	Silvester	Szilveszter		07:31	16:02

Tibet.

Najmenej známa krajiná tohto sveta je Tibet. Leží táto krajina v Ázii na severnom západe, je pod panovnívom Číny, ale len vo časti, jeho v súčasnosti pohanská kmeť spravuje. Táto veľká, ale veľmi husto obývaná krajina. Krajina táto leží na priemerne 1600/000 kvadrátnych kilometrov oblasťami, leží asi na jhuze tak vysokom ako bolo starodávne Uhorsko. Nevieme presne koľko má obyvateľov táto krajina, jeho jhuze spravuje asi 1 milión od dvoch miliónov viacerých obyvateľov; lež zas to tvrdia, že je tam 10 miliónov pôchtajúcich obyvateľov.

Len málo cestovateľov môže sa dostať do tejto krajiny, a aj z tých málo sa živozom zaplatili za zvedavosť svoju; pretože správcovia tejto dištrik krajiny, ale ani obyvatelia nechcú, aby ich cudzinci nahliedli. Oni sa pokladajú za svätých, a pradžikajú tomu pohanskému náboženstvu, ktoré je veľmi rozšírené v Ázii, a ktorého základateľom je Budha.

Hlavné mesto Tibetu nazývajú sa Lhasa (Lhasamok) jeho bláznivá mešquita má 20.000 obyvateľov. Toto mesto predtým považovali, jeho za sväté miesto; jeho v čom býva *stáť tamer*, najvyšší kňaz takého náboženstva. Doba je zistená, lež je on všetci v jeho očiach, ako náboženstvo Budhovo. V Ázii to považujú, že je Tibet rúhom budhizistických náboženstiev; lež je tam 3000 kláštorov a osma tisícka obyvateľov v menších kláštoroch, v menšom stave.

Čertak má predtým ich bláznivého kňaza, ktorého dalaj lamasu nazývajú, ako drží v jeho rúke — pravú — modlitbu modlitba. V tejto modlitbe máliako je za sturku napísaná modlitba — tá opätlaná sa krúti v mešките a in dvoch rúke

sú zavesevané pántky — a ktorými číta, že kolikrát sa sklonila v modlitbe tá sturka, na ktorej je napísaná modlitba.

TIBETSKÝ OMAJ LAMA A JEHO SPOLČANOK.

Taláto ľudia táto pohľadličky pohľadličky leží na dnu obého národa tibetského. Toto sú tie skutky nrvé, profi ktorým v takom horvostou bojoval Pavel apolík, uprostred zaskepnosti Edžvakuji a pohamake. Modlitba modlitba! Aké je to pohľadličky — tým väčšiešie dríme sa toho slova Spasobila našlo; . . . Boh duch jest; a ti ktorí sa jemu modli, v dvoch a v pravých modlitbe se modliť.

Milý Ćitateľ,

držíš v ruke výroĉný Ćabiansky kalendár. Je to od založenia jeho 55. roĉník. Kalendár zaĉal vychádzať v roku 1919 (na rok 1920), v období, keď Slováci v Maďarsku boli absolútne izolovaní od materského národa, a aj od Slovákov v Rumunsku a Vojvodine. Ľudovít Źigmund Szeberényi si uvedomil potrebu vydávať roĉenku, toho ĉasu jediné tlaĉené periodikum v slovenĉine. Mala nahraditeľnú úlohu v rozširovaní osvety, spisovného jazyka, ale aj v dobovom zaznamenávaní ĉabianskeho náreĉia. Okolo kalendára sa zrodila aj skupina ľudových pismákov. Kalendár vydávala evanjelická cirkev v rokoch 1920-1948 a obnovený bol v roku 1991, spolu s cirkvou a mestom ho vydáva Ćabianska organizácia Slovákov.

„A tak ospravedlnení z viery máme pokoj
s Bohom skrze svojho Pána Ježíša Krista“
(K Rimanom 5, 1)

Cesta Dr. Martina Luthera k milostivému Bohu (K 500. výroĉiu reformácie)

31. októbra 2016, v Pamätný deň reformácie, zaĉal rok venovaný dejinotvornej udalosti, 500. výroĉiu Lutherovho ĉinu, keď vo Wittenbergu pribil na bránu svojich 95. bodov. Ostro vystúpil proti predávaniu odpustkov, proti pomerom, nemravnostiam v cirkvi, jej spojitosti so svetskou mocou a okázalou pompéznosťou i hýrivou bohatosťou. Dogmy a prax vtedajšej cirkvi protireĉili odkazu Písma, ĉistého prameňa viery. Zaĉala sa reformácia zameraná na obnovu kresťanskej viery a cirkvi, na jej mravné oĉistenie. Základom tejto obnovy má byť návrat k Božímu slovu, ktoré má byť sprístupnené v materĉine každému veriacemu. Veriaci sú pred Bohom rovnakí, majú vedieť ĉítať a písať a sami si vysvetľovať (pomocou služobníkov Božích) ĉistý odkaz Bible.

Spolu s F. Melanchtonom vypracoval Augsburské vierovyznanie. Po dlhých náboženských vojnách bol podpísaný Augsburský náboženský mier, ktorý šľachticom a mešťanom umožnil slobodnú voľbu konfesie, poddaní museli vyznávať

vieru zemeána. Reformácia sa šírila, dostala sa aj do Uhorska. V roku 1614 na synode v Žiline vznikla demokraticky stavaná cirkevná organizácia.

„Ako najst milostivého Boha?“ To bola hlavná otázka Luthera, ktorá prameňila v súdobých pomeroch a osobnom živote reformátora.

Bol synom baníka-podnikateľa, ktorý ho vychovával v záujme kariéry veľmi prísne, v strohom rodinnom ovzduší, chcel z neho vychovať právnik. Syn však utekal spred dohľadu prísneho a tvrdého otca. Napriek otcovej vôli študoval filozofiu v Erfurte. Po získaní titulu sa rozhodol vstúpiť do kláštora augustiniánov a po vysviacke prestúpil na univerzitu vo Wittenbergu, kde prednášal teológiu a filozofiu, stal sa doktorom a začal svoju kazateľskú činnosť (1512).

Luther však utekajúci od prísneho otca ani v kláštore, ani v súdobej cirkvi ne našiel milostivého nebeského Otca. Všade stretáva Boha hnevajúceho sa pre naše hriechy, ktorý vyžaduje od nás za spasenie ľudsky nesplniteľné sebazaprenie.

Symptómom Lutherovej doby bol stály strach. Spoločnosť bola plná sociálneho napätia, ľudia sa báli morových epidémií, smrti, človek mal strach z večného života, ktorý nasleduje po krátkom pozemskom živote, cirkev sľubovala blaženosť, spásu iba menšine, na väčšinu čakalo večné zatratenie a pekelné súženie. Ľudia sa snažia svojich blížnych i seba vyslobodiť v Očistci od nekonečného utrpenia večných múk a trýzne dobrými záslužnými skutkami, ktoré je priemerňý človek, zmietajúci sa v ťažkých situáciách každodenného života, neschopný činiť. V chápaní stredovekej cirkvi sa za hriechy väčšiny ľudí kajajú mnisi, ich zásluhy vyplývajúce z odriekania a svätého života sprostredkujú kňazi cez sviatosti, oni sú vyvolení sprostredkovatelia spásy medzi človekom a Bohom. Za toto sprostredkovanie treba zaplatiť almužnou, desiatkom, odpustkami... Vzťah Boha a človeka sa tak formalizoval, stal sa dokonca obchodnou záležitosťou. Náboženstvo namiesto útechy vzbudzovalo strach, mravné hodnoty stratili svoj obsah, dobro sa nekonalo pre dobro, ale zo strachu pred trestom.

Luther po dlhých rokoch modlenia sa, pôstu a sebazaprenia sa prebil cez tisícročné tradície a dostal sa k Biblii. Dospel k názoru, že odpustenie hriechov nie je schopný dosiahnuť záslužnými činmi. Prišiel k presvedčeniu, že jediným prostriedkom milosti je Božie slovo evanjelia, ktoré môže byť prijaté jedine úprimnou vierou. Obsah evanjelia je v tom, že v Kristovi nám Boh zadarmo dáva svoju spravodlivosť, múdrosť a silu.

„Ospravedlnenie z milosti skrz vieru.“ V tejto viere sa človek stretne s Bohom ako milostivým Ocom bezprostredne, bez záslužných skutkov, svätých, kňazov... Kto verí v neho, získava večnú spásu. Dobré skutky nie sú cenou zaplatoanou Bohu, ale vďakou za milosť vykonanú pre dobro iných.

Je potešiteľné, že v záujme myšlienky ekumenizmu Svetový luteránsky zväz a Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov v roku 1999 vydali Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení, v ktorom sa v znamení Lista apoštola Pavla k Rimanom 5, 1 „Ospravedlnení z viery máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista“ sa stotožnili s hlavnou tézou Lutherovho učenia. Tento dokument je prvým vieroučným krokom katolíckej a evanjelickej cirkvi od reformácie v 16. storočí. Pápež František po spoločných bohoslužbách v lundskej katedrále 31. októbra 2016 pri odštartovaní roka na pamiatku 500. výročia uznal zásluhy reformácie v priblížení Slova Božieho kresťanom. Živý a aktuálny význam Spoločného vyhlásenia je hlavne v tom, že sa vyjadruje k otázke, ako kresťanská cirkev chápe ospravedlnenie hriešneho človeka, ako sa človek stáva spravodlivým pred Bohom. Konštatuje, že sme ospravedlnení iba na základe spasiteľského diela a úprimnej viery. „Spoločne vyznávame: Jedine milosťou vo viere v Kristovo spasiteľné dielo, nie pre naše zásluhy, nás Boh prijíma a dostávame Ducha Svätého, ktorý obnovuje naše srdcia,“ tým katolícka cirkev prijala hlavné Lutherovo tvrdenie, že na spasení pred Bohom nemáme my ľudia nijaké zásluhy, my všetci sme hriešni ľudia a budeme spasení len a len z Božej milosti a na základe našich zásluh pred Bohom.

Potom nemáme konať dobré skutky? Luther nikde nehovorí proti potrebnosti konania dobrých skutkov, popiera len ich záslužnosť pred Bohom. Boh je milostivý kvôli Kristovi. Dobré skutky, láska k blížnemu majú byť výsledkom úprimnej viery a nie z očakávania odmeny, ktorá potom vedie k formálnemu, farizejskému konaniu, ako bolo onoho času „kupčenie“ s odpustkami.

*Michal Lásik,
predseda Čabianskej organizácia Slovákov*

55 rokov. Viac ako polstoročie. To je už čas!

Nástenné, stolové či plánovacie kalendáre patria k nášmu bežnému životu. Sú naším pomocníkom, registrom každodennosti súčasného života z jedného dňa na druhý. No svoju významnosť strácajú v úzkom obmedzení času. Zapisané informácie, termíny, úlohy sa po zrealizovaní posunú do tmy. Kým kalendáre – ročenky, i napriek tomu, že aj ony sú pomocníkom, ako aj registrom, svoje informácie poukážu a zachovajú do budúcnosti.

Prvý kalendár na území dnešného Slovenska vydali v Trenčíne roku 1638. Novšie dejiny najobľúbenejšieho ľudového čítania sa však začali roku 1805 s Jurajom Palkovičom. Jeho kalendár vychádzal v Bratislave až po revolúciu roku 1848 v náklade až desaťtisíc výtlačkov. V polovici 19. storočia bolo už kalendárov hodne a najpopulárnejšia bola hádam Domová pokladnica. Aj Matica slovenská začala vydávať svoj Národný kalendár roku 1866. Medzi našimi predkami na Dolnej zemi sa tešil obľube najmä Tranovský evanjelický kalendár od roku 1894. Po prvej svetovej vojne, v nových spoločenských a hospodárskych podmienkach, začínajú roku 1919 svoju krivolakú púť 20. storočím dva naše kalendáre, ktoré zotrvali až po súčasnosť: Čabiansky kalendár v Maďarsku a Národný kalendár v Srbsku. (Pavel Hlasník 2011)

Možno tým, že od roku 1977 pravidelne navštevujem Čabu a že som práve Čabianskym kalendárom bol inšpirovaný, aby som pred siedmimi rokmi založil Pazovský kalendár. Dokonca som prebral aj jeho formát. Jednoducho sa mi viac páči tento formát – A5, než bežný väčší formát B5. (Miroslav Demák 2008)

Čabiansky kalendár, vydávaný v rokoch 1920-1948 evanjelickou cirkvou, slúžil skôr ako užitočný poradca v oblasti poľnohospodárstva, ako aj náboženského života, ktorý vo veľkej miere prispel k efektívnejšiemu životu občanov. Výnimkou bol rok 1946, keď Čabiansky kalendár vyšiel pod názvom Kalendár, ročenka, čítanka a venoval sa problematike výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. Čabiansky kalendár bol počas tmavých zimných večerov obľúbeným čítaním i registrom najvýznamnejších udalostí v rodine. Po rokoch sa jeho poslanie zmenilo, prispôbil sa menlivému životu a okolnostiam, ale vždy našiel svoje miesto. Takto sa o tom mienil Miroslav Demák v roku 2008: *Oproti prvotnému Čabianskemu kalendáru, ktorý bol orientáciou predovšetkým evanjelickým kalendárom, dnešný neobsahuje údaje o iných kalendároch (napr. pravoslávnom, dokonca aj židovskom) ako ani astronomické údaje (východ a západ slnka a mesiaca),*

miery a váhy atď. V dnešnej dobe to však už nepocítujeme ako významný nedostatok. V dvadsiatych rokoch minulého storočia bol kalendár pre väčšinu čitateľov doslova jediným písaným periodikom, ktorý do rúk dostávali. V dnešnej dobe elektronických médií a internetu sa kalendár postupne môže zbaviť úlohy jediného informátora a orientovať sa na to základné, čo má čitateľovi priniesť. Priamo povedané: je to prístupným spôsobom ponúkať čítanie na celý rok, a to čítanie, v ktorom musí dominovať odpoveď na otázku: čo viem o živote svojich predkov na určitom priestore a najmä, či som a čím som prispel k tomu, aby o tom bolo hodné ponechať trvalý písaný doklad pre budúce generácie.

O predvojnovom vydaní Čabianskeho kalendára sa rozpomíname v kalendárnej časti a v krátkej osobitnej kapitole s výberom niektorých príspevkov.

Čabiansky kalendár, ktorý po prvýkrát vychádzal v rokoch 1920 -1948, sa opäť vrátil do života Slovákov v Maďarsku, ale aj v celodolnozemskej kontexte v roku 1991, keď ho pokrstili slávny otec dolnozemskej Slovákov Ján Sirácky s Miroslavom Demákom a od tých čias sa objaví každoročne.

V roku 1991, pri pustení sa na cestu opätovného vydávania, Juraj Dolnozemskej zo Slovenského Komlóša vítal Čabiansky kalendár nasledujúcimi slovami:

Juraj Dolnozemskej

To bol mesiačik
ktorý svietieval
dedom i otcom
do tmavých nocí
veď skromných
stále ťažkosti
trestali mocní.

Tí už nežijúci
trpeli za budúcnosť
slovenského slova.

Čabiansky kalendár
tá ročenka milá
ktorou budili
čo strácalo silu
a ctili ju sťa
stotvárnú vílu.

Kde sú tie matky
česť ich pamiatky
ktoré dokázali odovzdať
slovenskú reč
vzdorom plná duša
jej krásu ďalej vleč.

Vy časy
vzbudzujte nové nádeje
a ukážte cestu
k zaniknutým stopám
ja šedivák
starým hlasom už natešený
na novorodeniatko volám!

Na počesť Čabianskeho kalendára

V odbornom posudku Čabianskeho kalendára v r. 2012 zhodnotil Ján Fuzik zavedenie prvej strany týmito slovami: „...že si veľmi vážim novodobú tradíciu kalendára, podľa ktorej na druhej strane uvádzajú od počiatkov všetkých jeho „šéfredaktorov“. Lebo naozaj nesmieme zabudnúť na zakladateľa Ľudovíta Žigmunda Szeberényiho, ani na pokračovateľov ...”

Jedným z najdôležitejších poslani Čabianskeho kalendára bolo a je udržiavať jazyk. Slovenčinu. V prvom cykle jeho vydávania (1920-1948) bol jazyk i dôvodom vydania ročenky: *Nové štátne hranice vytvorené po prvej svetovej vojne priviedli Slovákov na juhovýchodnú časť Dolnej zeme do izolácie. Vtedajšie prirodzené kontakty sa stali ťažkopádnyimi, bývalé bezprostredné styky skoro nemožnyimi. Prirodzeným dôsledkom toho bolo, že obľúbené slovenské časopisy a kalendáre sa nedostali k svojim vtedajším čitateľom. To znamenalo, že čabianski evanjelickí Slováci ostali bez svojich obvyklých čítaní. Spomenutý problém pred prvými spoznal evanjelický farár cirkvi Dr Ľudovít Žigmund Szeberényi, ktorý sa pokúsil nájsť riešenie. Už na jeseň 1919 zredigoval na rok 1920 ročenku pod názvom Čabiansky kalendár.¹ Od znovuvydania v r. 1991 boli dlhé roky uverejňované príspevky v literárnom i v nárečovom jazyku. So stratou krajanov staršieho veku sa nárečie už skoro celkom vytratilo, jazyk ročenky sa stal jednotným. Vychádza v literárnej slovenčine.*

Používaním slovenčiny vyzýval svojich čitateľov k zachovávaní a kultivovaniu materčiny.

Obálka nadobudla ustálenú podobu v roku 1925. Poukazuje na dolnozemskej ráz, tradičný spôsob života a pamäti - *Stálych čitateľov Čabianskeho kalendára, ale aj tých, ktorým sa dostane do rúk po prvýkrát, poteší tradičná ilustrácia obálky, ktorá dostala definitívnu podobu v roku 1925 a autori ju prebrali aj do obnoveného vydania v roku 1991. Znázorňuje nemenné istoty slovenských Dolnozemcov. V hornej časti je obraz Malého a Veľkého evanjelického kostola v Békešskej Čabe, v dolnej časti je nekonečná rovina v pozadí s postavou kosca, v popredí je druhý, ktorý pije vodu z tradičného krčaha pri snopoch obilia. V diaľke sa opäť vynára silueta evanjelických kostolov. Celý výjav obopínajú štylizované úponky kvetov a listov, v strede je názov a rok. (M. K. Hrklová 2012)*

Miroslav Demák v roku 2008 dodáva: *Na čabianskych kalendároch sa mi vždy páčil fakt, že ... majú stále rovnakú titulnú stranu. Dnes je to na prvý pohľad obálka archaická, ale čitateľovi hneď signalizuje, že za ňou nasledujú presne a prísne vybrané príspevky - také, aké v tomto tradičnom čítaní očakáva.*

¹ Tünde Tušková: Tematická bibliografia Čabianskeho kalendára 1920-1948 1991-2012

Aby svojim obsahom, ďalej jazykom, štýlom vyhoveli všetkým vrstvám svojich čitateľov. Kalendár po stránke obsahovej je mimoriadne pestrý: temer každý čitateľ si nájde v ňom, čo ho môže zaujímať, jednoduchý človek, vzdelanec a vedecký výskumník taktiež.

Omnoho zložitejšia je otázka, akým jazykom, štýlom písať do kalendára. Závisí to predovšetkým od autora, od jeho vzdelanosti a od témy, ktorú spracúva. Píšu doň spisovatelia, básnici, novinári, pedagógovia, vedeckí pracovníci – väčšinou teda vzdelanci –, ale chvalabohu aj jednoduchí ľudia, ľudia bez vyššieho vzdelania. Dôležité je, aby článok jazykovo bol „stráviteľný“, jednoduchý, zrozumiteľný pre každého. Príliš vedecký jazyk do kalendára sa nie veľmi hodí, radšej populárno-vedecký. Zvlášť sú vítané články písané v nárečí. (Ján Chlebnický, 2010)

hk

Náš kalendár

Brat či sestra Čabianskeho kalendára, ročenka *Náš kalendár*, je najdlhšie nepretržite vychádzajúcim periodikom Slovákov v Maďarsku. Prvý ročník tohto obľúbeného čítania našej Slovače vyšiel v roku 1950.

V poslednom období je vydavateľom publikácie *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku* (CSSM) *Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakiaUm, s. r. o.*, jej hlavnými tvorcami sú redaktori týždenníka a internetového portálu *Ludové noviny*. Cieľom tvorivého tímu ročenky je, aby Náš kalendár umožnil čitateľom nazrieť do rozmanitého života slovenskej národnosti v Maďarsku - prezentujúc udalosti uplynulého roka zachytené objektívom fotoaparátu, sériu politicko-spoločenských a kultúrnych podujatí, ako aj činnosť našich školákov a mládeže.

Náš kalendár najnovšie má opäť tradičnú, klasickú štruktúru, čo však neznamená, že nechce byť *niečím viac než „iba“ kronikou našej Slovače*. Tvorcovia ročenky sa snažia o to, aby kalendár bol obsahovo, tematicky a žánrovo pestrým, praktickým, zároveň hodnotným a podnetným čítaním. Na stránkach Nášho kalendára predstavujú o. i. činnosť inštitúcií CSSM, prácu našich slovenských volených zborov a občianskych organizácií, ako aj ďalších slovenských kolektívov. Pri zostavovaní Nášho kalendára sa sústreďujú na *okružle životné jubileá významných osobností Slovákov v Maďarsku* a na ďalšie dôležité výročia. V roku 2017 to bude najmä *70. výročie výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom*, ale napríklad aj *60-ka Ludových novín*. Pochopiteľne, nechávajú pritom primeraný priestor aj pre *literatúru, zábavné čítanie, rôzne zaujímavosti, krížovky, recepty a humor*.

Zostavovatelia Nášho kalendára od priaznivcov slovenského slova v Maďarsku očakávajú *návrhy, podnety, pripomienky*, no a najmä články, fotografie a iné príspevky na uverejnenie. Aj vám ponúkajú možnosť publikovať svoje názory, zviditeľniť sa, informovať širokú verejnosť o úspechoch, ale aj o ťažkostiach, s ktorými sa stretávate pri práci na našom národnostnom poli.

(-hl)

Potecha oka, ovlaženie pamäti, inšpirácia ducha

Náš kalendár v Digitálnej knižnici KDCSM je zvestou i výzvou, že veno našich otcov a materí nezanedbáme a našej slovenskej dedovizni sa nespreneveríme.

Kráčame s modernou, a hoci nás opantáva zavše až do nepríčetného splynutia so všetkým, čo je „presietované, zinternetizované, zmobilnené a zosatelizované“ (azda mi čitateľ prepáči nezvyčajnú slovotvorbu na pokraji vnímania ohľadu na čistotu jazyka nášho slovenského..., lenže inak mi nedá!), tento stav vedomia, poznania a užitočnosti láskavej, ale i často paskudnej techniky nám zavdá častejšie blaženú príjemnosť než príkre rozčúlenie. O to viac, ak nám i naše vnemy poštekli a v tom najlepšom povzbudia dary vedy s technickým prepojením na intelektuálne „nastavenie sa“ k vyššiemu, rozumnejšiemu, znaleckejšiemu, najmä však k vzdelanostnejšiemu. A napokon, v kontexte s národnostným životom Slovákov v Maďarsku, aj vedome k proslovensky vlasteneckému.

Čarovné slovko *digitalizácia* vchádza dennodenne do našich príbytkov. Až sme si na jej tiché šumenie, svetielkovanie, blikanie či pípanie na počítačom monitore zvykli za stolom hádam väčšmi ako na dobre prepečený chlebič s chrumkavou kôrkou a vábnou bielou striedkou. Poznanie všedných dní nás akosi nástočivejšie zajedno presviedča o tom, že ak si vo vlastnom sebauvedomovaní napevno osvojíme a ukotvíme zvest o tom, že to všetko je len a len k nášmu duhu, prijímajme tento dar bezo zvyšku. Najmä ak jeho myšlienkovovo-obsahová podstata spočíva aj v čomsi duchapnejšom, osožnejšom a tvorivejšom, než by bolo iba bezcieľne až daromné volkanie si v kratochvíli.

A tak aj preto - a najmä preto, v príčinlivosti digitalizácie, akou nás v *Digitálnej knižnici* obdarila *Knižnica a dokumentačné centrum Slovákov v Maďarsku* (KDCSM), hľadáme a nachádzajme praktický zmysel v dennodenných či príležitostných návštevách tejto sekcie na príslušnom portáli, ktorý nám sprítomňuje podnetný, čulý, inšpiratívny, úprimný a mimoriadne pestrý národný život generácií našich Slovákov v Maďarsku od Pilíša po Pitvaroš od roku 1950, keď uzrel svetlo sveta a slovenských kultúrno-duchovných nádejí v odkaze slovenskosti a jej neprestajného zveľadovania *Náš kalendár*.

Digitalizácia každoročného dielka nadšencov z radov spolkových aktivistov, kultúrnych dejateľov, publicistov, historikov, národopiscov, umelcov, spisovateľov, fotografov, duchovných, odborníkov z iných pracovných činností a oblastí, ale aj pospolitej „Slovače z ľudu“ - z veľkých miest, dedín i sálašov, ktorí do Nášho kalendára stáby zrkadla života Slovákov v Maďarsku nezištne a s láskavým pocitom íverku užitočnosti prispievajú, je práve onou povestnou višničkou na lahodnej šlaháčke pamäti i vďaka predchádzajúcim tvorcom, všetkým našim predkom.

Príkladný počin KDSCSM preto vnímajme nielen ako internetový prakticko-technický výstup, efektný a ľahko dostupný produkt, ktorého obsah i dosah si ctíme, ale aj ako drahokam slovenských snáh v Maďarsku obalený v posolstve, vyzývajúcom a zaväzujúcom k ochrane, záchrane, oživovaniu a ešte úprimnejšiemu a obetavejšiemu príklonu Slovákov v ich domovskej vlasti - v Maďarsku - ku všetkému, čo v mozaike hmatateľných prejavov či príbehov, ako aj v záhyboch duše a mysle dýcha, pulzuje, vzmáha sa a oduševňuje skrze našu slovenskosť! Náš kalendár v Digitálnej knižnici KDSCSM je zvesťou i výzvou, že veno našich otcov a materí nezanedbáme a našej slovenskej dedovizni sa nespreneveríme! Do čítania, priatelia!

Ludo Pomichal

Náš kalendár v Knižnici
a dokumentačnom centre Slovákov v Maďarsku:
<http://sdc.slovaci.hu/konyvtar-2?task=showCategory&catid=52>

Slovenský svetový kalendár

Spoločná minulosť, rozosiata prítomnosť a neurčitá budúcnosť sú dostatočné dôvody – dať vedieť o sebe. Na počiatku bolo Slovo... ono trvá a dúfame, že ešte dlho zotrvá. Slovenský svetový kalendár má za úlohu slovenské slovo udržať a priblížiť, zhromaždiť na jednom mieste. Lepšie poznajúc seba, ľahšie sa zachováme. Ľahšie zachováme naše Slovo ako Slováci. Ľahšie zachováme našu reč a vlastné bytie. Slovenské slovo je prítomné v celom svete, od Austrálie až po Ameriku. Naša nová ročenka má za úlohu uložiť ho, nadnes a nazajtra, pre prítomnosť a pre budúcnosť. Nadväzujeme tak na bohatú tradíciu vydávania kalendárov tak na Slovensku, ako i v slovenskom zahraničí.

Kalendár ako tlačенý dokument či už vo forme jednolistovej, nástennej alebo ako ročné periodikum vznikol po vynájdení kníhtlače. Od začiatku obsahoval zoznam dní, týždňov a mesiacov v roku a postupom času sa začal obohacovať o náučné a zábavné texty. Vtedy kalendár začal plniť aj iné funkcie okrem časovej a ňou boli osvetová, ľudovúchovná, národnobuditeľská, informačná a vzdelávacia. Takéto kalendáre sa menovali ľudové, resp. národné kalendáre a boli jedným zo základných zdrojov poučenia a najrozšírenejšou a najobľúbenejšou knihou medzi pospolitým ľudom.

Podľa Encyklopédie ľudovej kultúry Slovenska prvý kalendár na území Slovenska vyšiel v Trenčíne v roku 1638 z dielne českých exulantov. Najstarším slovenským kalendárom je *Nový a Starý kalendár* z roku 1640. Vyššiu kultúrno-literárnu úroveň získali kalendáre v prvej polovici 18. storočia za redigovania Jána Chrastinu a Juraja Palkoviča a najviac kalendárov bolo publikovaných v 19. storočí. Najznámejšie boli *Domová pokladnica* a *Slovenský kalendár* Daniela Licharda a *Slovenský domový kalendár*, redaktorom ktorého bol Karol Salva. Veľmi obľúbený bol i *Nový a Starý vlastenecký kalendár* (1830 – 1874), ktorý redigoval Gašpar Fejérpataky-Belopotocký¹. Okrem ľudových kalendárov vychádzali aj kalendáre tematické, ktoré mali vedecký ráz (napr. astronomický kalendár) alebo obsahovali príspevky o osobnostiach, jubileách, jednotlivých regiónoch a pod. V roku 1894 začal vychádzať Tranovského kalendár, ktorý bol veľmi populárny aj medzi Slovákmi evanjelikmi na Dolnej zemi a ktorý vychádza dodnes.

¹ Kolektív autorov: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 1, s.225

Zahraniční Slováci tiež vydávali a vydávajú takéto kalendáre. a to už od konca 19. storočia. Okrem uvedených funkcií mali kalendáre zahraničných Slovákov mali predovšetkým funkciu pestovania slovenského jazyka, povzbudzovania národnej identity a zachovávanania kultúrnych a iných tradícií.

Prvou slovenskou knihou na americkom kontinente, ktorá bola tlačena z litier sádzaných strojom, bol *Kalendár Jednota*, ktorý vydávala Prvá katolícka slovenská jednota od roku 1896². V 90. rokoch 19. storočia v USA okrem Kalendára Jednota vychádzali aj *Prvý slovenský americký národný kalendár pre katolíkov, evanjelikov a gréckokatolíkov* a *Národný kalendár*. Vydávali ich ústredné krajanské spolky. Potom možno v dejinách amerických Slovákov sledovať mnoho kalendárov tak spolkových, ako i nezávislých, cirkevných, zábavných a i. Na začiatku 20. storočia svoje kalendáre vydávali aj novinové spoločnosti, ktoré mali vlastné tlačiarne: *Kalendár denníka Slovák v Amerike* (od roku 1919), *Kalendár Národného slovenského denníka* (od roku 1915), ktorý vydávala Účastinárska tlačiarňa spoločnosť Národného slovenského denníka v Chicagu, *Obrana – Národný kalendár* (od roku 1922) vo vydaní Novín Obrana v Scrantone, *Kalendár Živena* (od roku 1924) popri časopise Spolku slovenských žien Živena. Od roku 1890 dodnes vyšlo v Amerike okolo 40 kalendárov, z čoho si periodicitu, i keď nepravidelnú, zachoval len *Národný kalendár* vo vydaní Národného slovenského spolku v Pittsburghu. Gabriela Hamranová v príspevku *Slovenské kalendáre vydávané v zahraničí v knižniciach na Slovensku* píše, že v Amerike do dnešných čias pretrvalo vydávanie len jedného kalendára: *Kalendár – Almanac National Slovak Society of the USA for Year of...* Určený je pre potomkov Slovákov v USA a slovenčina sa v ňom vyskytuje iba minimálne³. Tieto kalendáre zo začiatku odoberali i kanadskí Slováci, až si v roku 1934 vydali svoj vlastný kalendár v Montreale pod názvom *Prvý kalendár kanadských Slovákov*. Tiež tu vychádzal *Kalendár Kanadskej slovenskej ligy* a *Kalendár Kanadského slovenského podporného spolku*.

Dlhú a kontinuitnú tradíciu vydávania kalendárov má i dnešné Srbsko. V roku 1920 po založení slovenskej kníhtlačiarne v Báčskom Petrovci vyšiel prvý ročník *Národného kalendára* (menil názov aj na *Ludový kalendár*), ktorý aj v súčasnosti patrí medzi obľúbené rodinné čítanie vojvodinských Slovákov. Okrem toho v tomto prostredí vychádzali aj *Banátsky slovenský kalendár* v Kovačici a *Slovenský hospodársky kalendár* v Báčskom Petrovci. Najnovšie bol v roku 2002 založený *Pazovský kalendár*, ktorý dodnes vychádza v Starej Pazove.

2 Bartalská, Ľubica: Kalendáre Slovákov na Americkom kontinente. In: *Svetový kalendár Slovákov na rok 2011*, s. 33.

3 Harmanová, Gabriela: Slovenské kalendáre vydávané v zahraničí v knižniciach na Slovensku. In: *Svetový kalendár Slovákov na rok 2011*, s. 49.

V roku 1920 sa začali písať i dejiny vydávania kalendárov Slovákov v Maďarsku. Bol to *Čabiansky kalendár*, ktorý vychádzal do roku 1948 a potom bol v roku 1991 obnovený. Jeho prispievatelia sú predovšetkým Slováci z Maďarska, ale aj autori zo Slovenska, Rumunska a Srbska. Najstarším nepretržite vychádzajúcim slovenským periodikom v Maďarsku je ročenka *Náš kalendár*, ktorej prvé číslo vyšlo v roku 1950.

Okrem toho slovenské kalendáre možno nájsť i v Argentíne (*Kalendár Slovenského kultúrneho spolku v Argentíne*, vydavateľ: Slovenský kultúrny spolok v Buenos Aires), Austrálii (*Kalendár austrálskych Slovákov*, vydavateľ: Združenie austrálskych Slovákov v Sydney), Rumunsku (*Malý kalendár pre dolnozemských Slovákov* vydávaný v Nadlaku), tiež na Ukrajine (*Náš kultúrno-historický kalendár* vydávaný v Užhorode).

Z takejto bohatej tradície vydávania krajanských kalendárov a pri príležitosti osláv 90. výročia založenia Čabianskeho kalendára v Maďarsku a Národného kalendára v Srbsku, kultúrna dejateľka Anna Ištvánová zorganizovala konferenciu na tému slovenské ľudové kalendáre. Príspevky z konferencie vydala Čabianska organizácia Slovákov – Dom slovenskej kultúry, nie v podobe zborníka, ale v podobe *Svetového kalendára Slovákov na rok 2011* (redaktorka Anna Ištvánová a zodpovedná redaktorka Alžbeta Hollerová-Račková). Idea dozrela a založený bol nový *Slovenský svetový kalendár* na rok 2017, ktorý plánuje byť dlhoročným a kontinuálnym projektom. Jeho zakladateľom a šéfredaktorom je Vladimír Valentík, zástupkyňou šéfredaktora je Katarína Mosnáková-Baglašová a vydávajú ho Slovenský kultúrny klub v Srbsku a Centrum – slovenská kultúrna koordinácia. K utvoreniu prvého čísla Slovenského svetového kalendára prispeli aj redakční spolupracovníci: JÁN BOTÍK – Argentína, MARTA KAPUSTOVÁ, ELENA LOMENOVÁ a JÁN KULÍK – Austrália, MONIKA NECPÁLOVÁ a VLADIMÍR SKALSKÝ – Česko, MICHAL SPEVÁK – Čierna Hora, DANIEL COMPAGNON a LUKÁŠ HREHA – Francúzsko, BOŽENKA DASOVIČOVÁ, SANDRA KRÁĽOVÁ-VUKŠIČOVÁ a MIROSLAVA GRŽINIČOVÁ – Chorvátsko, DUŠAN TÓTH, JOZEF STAROSTA, MÁRIA VRABČEKOVÁ a IRENA TIMKOVÁ – Kanada, ALŽBETA HOLLEROVÁ-RAČKOVÁ, ANNA KOVÁČOVÁ, HAJNALKA KRAJČIOVÁ a JÁN BENČÍK – Maďarsko, RADKA RUSŇÁKOVÁ – Malta, VERONIKA GBÚRIKOVÁ, JARMILA BUCHOVÁ, MARTIN VÁLOVEC a JURAJ BARTOŠ – Nemecko, MILICA MAJERÍKOVÁ-MOLITORIS – Poľsko, BIANCA UNC, IVAN MIROSLAV AMBRUŠ a PAVEL HLÁŠNIK – Rumunsko, MILINA SKLABINSKÁ – Srbsko, EVA

SOLMOŠIOVÁ – Švajčiarsko, DUŠAN DAUČÍK – Švédsko, IVAN LATKO – Ukrajina, MILAN ČUBA, JOZEPH JÁNEK a ALEXANDRA LANE – USA, JULIANA SERSENOVÁ a JOZEFÍNA KOVALČÍKOVÁ – Veľká Británia. Kalendár obsahuje rubriky Kalendárium, Slováci vo svete, Krajania na Slovensku a Krajanská téma. Na bezmála 300 stranách krajanstva poukazujú, ako im je príjemne spolu, tak v prítomnosti, ako aj v budúcnosti, ktorá na nich čaká. Zanechávajú stopy a šíria povedomie spolupatričnosti.

Cieľom tohto projektu je prispieť k prezentácii dejín, kultúry a všeobecne života krajanov roztrúsených v rôznych kútoch sveta, podporiť vzájomnú spoluprácu, nadviazať kontakty a v neposlednom rade aj vytvoriť platformu, ktorá predstavuje príklady dobrej praxe v zachovávaní, rozvoji a zveľadovaní slovenského jazyka, slovenských tradícií, identity a integrity našich komunít.

Budúcnosť Slovenského svetového kalendára závisí od nás samých. Od našej dobrej vôle, ochoty a snahy dávať vedieť o sebe nielen v rámci svojej komunity a svojho štátu, ale aj v širšom svetovom kontexte a najmä na Slovensku, v našej pravlasti. Z toho dôvodu redakcia Slovenského svetového kalendára plánuje spustiť webovú stránku, ktorá bude v prvom rade v digitálnej forme dokumentovať obsahy každého ročníka Kalendára, ale vytvorí aj možnosť na prezentáciu ďalších krajanových aktivít, ktoré sa konajú v priebehu celého roka, ako aj na výmenu názorov, skúseností a praktických znalostí prostredníctvom elektronického fóra. Všetko to za účelom vzájomnej podpory a šírenia dobrého mena zahraničných Slovákov.

Prvý ročník Kalendára sme venovali predovšetkým mapovaniu krajanových spolkov, združení a organizácií. Už teraz môžeme povedať, že by sme v nasledujúcom čísle chceli upriamiť pozornosť na významné osobnosti z dejín a súčasného života našich komunít, ktoré sa významne pričínili o rozvoj spoločenského a kultúrneho života Slovákov v zahraničí. Preto vás vyzývame, aby ste nám Preto vás vyzývame, aby ste nám svoje príspevky zasielali najneskôr do 15. augusta 2017 na adresu svetovokalendar@gmail.com. Radi uvítame aj články o významných jubileách na rok 2018, ako aj informácie a fotografie z iných oblastí života vašej komunity, ktoré posvietia na čulú činnosť slovenských krajanových organizácií. V budúcich ročníkoch by sme si priali ozvláštniť Kalendárium našej ročenky tematickými fotografiami a najbližšie by to mohli byť ukážky sakrálnej architektúry, resp. kostoly, ktoré vo väčšine prípadov boli a zostali našou významnou oporou a miestom, ktoré chráni našu národnosť a nábožnosť. Najlepších dvanásť záberov slovenských kostolov v zahraničí, ktoré nám zašlete na uvedenú adresu, zverejníme so stručným popisom pri jednotlivých mesiacoch Kalendária na rok 2018.

Starajme sa teda o našu identitu a nech nám dialka nie je prekážkou, aby sme si boli stále blízki.

Katarína Mosnáková-Baglašová a Vladimír Valentík

Najnovšie publikácie Výskumného ústavu so sídlom v Békeškej Čabe

Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2. októbra 2015 oslavoval 25. výročie svojho založenia. Počas dvadsaťpäťročného pôsobenia sa stal pozoruhodnou inštitúciou výskumu minulosti, ako aj súčasnosti slovenskej minority v Maďarsku.

Realizácia vedecko-výskumnej činnosti ústavu je zameraná predovšetkým na skúmanie jednotlivých zložiek národnostného života Slovákov v Maďarsku v horizonte od minulosti cez súčasnosť k perspektívnej budúcnosti.

Za uplynulé štvrtstoročie ústavu upriamil svoj záujem na projekty, ktoré boli orientované okrem iného na používanie jazyka v kruhu slovenskej inteligencie v Békeškej Čabe a na používanie jazyka v univerzitnom prostredí, na výskum dejín a kultúry, na skúmanie konfesionality a etnicity, alebo na výskum ľudovej kultúry. V centre pozornosti stoja i ďalej otázky sledujúce spoločenský a kultúrny život slovenskej society v Uhorsku, skúmanie pôvodu priezvisk, ako aj mapovanie a prezentácia významných osobností slovenského pôvodu pôsobiacich na Dolnej zemi, v Budapešti a jej okolí. (Pozri webovú stránku: <http://vusm.slovaci.hu>.)

Rok 2014 bol milníkom v živote ústavu. V tomto roku sa ústav, v osobe mladého historika Józsefa Demmela, stal editorom edície *Koridor/Korridor knihy*. V rámci spomenutej edície vyšla prvá kniha o hodnostárovi G. A. Szeberényim, ktorý od roku 1853 do konca svojho života pôsobil v Békeškej Čabe. V roku 1872 ho zvolili za superintendenta banského okolia. Kandidáciu Szeberényiho na tento post slovenskí národovci jednoznačne podporili.

Edícia ústavu sprístupňuje pôvodné pramenné publikácie a monografie a tiež plánujeme publikovať najnovšie výsledky historického výskumu, najdôležitejšie historicko-odborné knihy v maďarčine, v slovenčine, resp. dvojazyčne.

K zviditeľňovaniu misie VŮSM jednoznačne prispela spomenutá edičná činnosť. Na aprílovom Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Budapešti ústav predstavil tri historické publikácie historikov (autori: E. Kowalská, K. Kantek, M. Michela, J. Demmel), potom v Slovenskom inštitúte v Budapešti a neskôr aj v Inštitúte Balassiho v Bratislave.

Vo vydávaní publikácií v knižnej edícii *Koridor knihy /Korridor Könyvek* v prvom polroku r. 2016 ústav značne pokročil. Vďaka dobrým kontaktom s domácimi a slovenskými historikmi a po zabezpečení finančných predpokladov sa

podarilo realizovať vydávanie ďalších vedeckých kníh v slovenčine alebo v maďarčine. Doposiaľ vyšlo osem titulov a koncom roka ústav vydá listy čabianskeho evanjelického farára a historika Ľudovíta Haána. (Okrem prvej publikácie, ostatné už majú nový a jednotný grafický dizajn.)

Sme mimoriadne hrdí na to, že aj vďaka podpore Literárneho informačného centra v Bratislave, ako aj napr. HÚ SAV, MTA BTK TTI, FF UK, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, VÜSM, UMB, NKA, sa nám podarilo vydať nasledujúce tituly slovenských a maďarských historikov.

- J. Demmel: A kettős identitás ára. A békéscsabai Szeberényi Gusztáv. (Cena dvojitej identity. Kniha o cirkevnom hodnostárovi G. Adolfovi Szeberényim), Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, 2014
- Korunovácie a pohreby. Mocenské rituály a ceremónie v ranom novoveku. Eds.: Tünde Lengyelová – Géza Pálffy. Budapest – Békéscsaba, MTA BTK TTI – MSZKI, 2016.
- Miroslav Michela: Trianon labirintusaiban. Történelem, emlékezetpolitika és párhuzamos történetek Szlovákiában és Magyarországon. Békéscsaba – Budapest, MSZKI – MTA BTK TTI, 2016.
- Eva Kowalská – Karol Kantek: Magyarországi rapszódia avagy Hajnóczy József tragikus története. Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, 2016.
- Demmel József: Magyar haza, szlovák nemzet. Alkotmányos szlovák politikai törekvések Magyarországon (1860-1872). Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, 2016.
- Az ismeretlen Ľudovít Štúr. Magyar tanulmányok a legnagyobb szlovákról. Ed. Demmel József. Békéscsaba, Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, 2016.
- Neznámy Ľudovít Štúr. Maďarské štúdie o najväčšom Slovákovi. Ed. József Demmel. Békéscsaba, Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, VÜSM 2016.
- Ľuboš Kačírek: Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875. Békéscsaba, VÜSM, 2016.

(Na vymenované knihy si autori sami získali podporu).

V poslednom čase, po vyhľadání docenta Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku Jana Gunčagu, sa VÜSM stal vydavateľom vedeckých publikácií s pedagogickým zameraním. Knihy pedagogických projektov fakulty sa týkajú i spoločnej slovensko-maďarskej histórie, spoločných vzťahov a výučby.

Začiatkom roku 2016 vyšla kniha: *Pedagogická činnosť Juraja Páleša (1753-1833) v stredoeurópskom kontexte*/Juraj Páleš (1753-1833) pedagógiai tevékenysége közép-európai kontextusban. (Eds.: Gejdos Miroslav, Gunčaga Ján, Lestyán Katalin, Mizera Tamás, Béla Pukánszky), VÜSM.

Iniciátor publikácie J. Gunčaga v úvode okrem iného hovorí o tom, že v školskom roku 1819/20 vznikol v budove kňazského seminára v Spišskej Kapitule učiteľský ústav ako špecializovaná škola pre pedagógov v Uhorsku. Význam tohto Učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule je i v tom, že bol prvým svojho druhu v Uhorsku. Prvým riaditeľom tohto učiteľského ústavu sa stal spišský kanonik Juraj Páleš.

Existencia spomenutého ústavu je evidovaná do r. 1949, kedy bola jeho činnosť násilne prerušená. Za uvedené obdobie sa v ústave nazhromaždil významný historický materiál, ktorý je uložený v archíve. Napríklad učebnica *Pedagogika pre Triviálne školy biskupstva spišského* z roku 1820, ktorá bola vydaná v Levoči pre kandidátov učiteľstva a pre nedoučených učiteľov. Jej autorom bol Juraj Páleš.

V tejto vedeckej monografii sa autori zamerali predovšetkým na analýzu pedagogickej činnosti Juraja Páleša v stredoeurópskom kontexte. Osobitná pozornosť je venovaná jeho dielu *Pedagogika*, ktorú redaktori ponúkajú vo vydaní v súčasnej slovenčine a v preklade do maďarčiny. Autori plánujú v budúcnosti realizovať komparatívny výskum Učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule a v Jágri, pretože ich spoločným zakladateľom je spomínaný biskup Ján Ladislav Pyrker.

Uvedená monografia chcela byť motiváciou pre pochopenie spoločnej histórie a pedagogickej činnosti oboch ústavov. Kniha vyšla aj s tým cieľom, aby na Slovensku a v Maďarsku pokračoval tvorivý výskum v oblasti dejín školstva a dejín vyučovania jednotlivých školských predmetov v stredoeurópskom kontexte.

V druhej monografii s titulom *Lesnyánszky Abndrás (1795 – 1859) a jeho spôsob modelovania vo vyučovaní matematiky a komparácia s teóriou Vít a Milana Hejného/Lesnyánszky Abndrás (1795 – 1859) és modellálási módszere a matematikaoktatásban, összehasonlítva Vít és Milan Hejný elméletével* (Eds.: J. Gunčaga, St. Kružliaková, E. Sztrakovics, S. J. Tóth, A. Uhrinová – Hornoková), sa autori venujú osobnosti Andrása Lesnyanského (1795-1859), ktorý v čase vzniku prvého maďarského učiteľského ústavu pre učiteľov ľudových škôl v Jágri (Eger) r. 1828 významne ovplyvnil spôsob vyučovania matematiky na primárnom stupni a prípravy budúcich učiteľov v prvej polovici 19. storočia na ľudových školách vo vtedajšom Uhorsku. Jeho metodiku vyučovania matematiky autori porovnali s metodickým prístupom Vít a Milana Hejného z druhej polovice 20. storočia, ktorých metodický prístup ovplyvňuje spôsob vyučovania matematiky v súčasnosti.

Veríme, že aj v budúcnosti budeme mať možnosť vydávať knihy s podobným zameraním.

Slovenské bábätká dolnozemskej tlače Čaby a okolia

Mesačník Čabän, Novinkár nad Kerešom (mesačná slovenská príloha mestských novín v Sarvaši), Zrnko-Magocska (slovensko-maďarský informačný časopis v Čabasabady)

Čabän
Mesiacnik Slovenského občianskeho Čaby a okolia
Ročník XX. Číslo 9
2016
30. August - September

Úspechy letného obdobia:

júl:
Na XXVII. Celostátnom výstavníkom konkurovali Križančíkovi v Bratislave zábernými výstavnými kresbami Karolína, 3. miesto a ich veľkou Anou Hlaváč. Bratislava sa stala i celostátnou filmovou. Bertold dostal svoju ministerku usmernená.
Nevrátenie hodín v rýnskej katedrále. Vydavateľstvo vydalo: Novostiňan čtenársky výstavníkom konkurovali Karolína.

augst:
V Nalostátnom lesníckom i igru: speváci kresba i kápietrona obidva Zuzko pivo, a celostátny speváci i igru. Vláda ona Čabän pivo.
Jara. Anča vyrazila na výstavu usmernená mesačným Česko Karolína Mera.

september:
Na pravej Dni igru. Bábätká dymom v vlnom prúde i kápietrona a kresba usmernená. Bábätká obidva igru. Usmernená kresba Zuzko a celostátny výstavníkom konkurovali Karolína.
Vydavateľstvo Slovenskej časopisnej i kápietrona. Anča Mera.

október:
Na pravej Dni igru. Usmernená kresba Zuzko a celostátny výstavníkom konkurovali Karolína. Anča Mera.

november:
Vydavateľstvo Slovenskej časopisnej i kápietrona. Anča Mera.

december:
Vydavateľstvo Slovenskej časopisnej i kápietrona. Anča Mera.

Novinkár nad Kerešom
SLOVENSKÁ PRÍLOHA TVÝDEBNÍKA SZARVASI ÉS VIDEKE
MAREC 19. 2015. évfolyam

Škola nás volá

Príloha slovenských mestských novín v Sarvaši. Vydavateľstvo Slovenskej časopisnej i kápietrona. Anča Mera.

Tradičné varenie slivkového lekovaru

Príloha slovenských mestských novín v Sarvaši. Vydavateľstvo Slovenskej časopisnej i kápietrona. Anča Mera.

ZRNKO - MAGOCSKA
Obecné noviny - Falunjság

16. marec 2015 ročník XVII. č. 2.
XVII. évfolyam 2. szám 2015. március 16.

Nyilvánosítottán száma: 3.4.1/287/1999.

ZRNKO - MAGOCSKA časopis s novými titulkami

ZRNKO - MAGOCSKA lidészaki lap új felirattokkal

ZRNKO - MAGOCSKA

Časopis vydáva: Spolok za Čabasabady
5609 Čabasabady, u. Gerendári č. 4.

Informačný časopis: Čabasabadiért Egyesület
5609 Čabasabadi, Gerendári út 4.

Za vydávanie zodpovedá: Alibeth Erősova
Felelős kiadó: Erős Mihályné

Telefón/telefon: +36 - 621 6632
Email: info@zrnko-magocska.hu
web: www.zrnko-magocska.hu

Príloha: 20 - listétek 20 példány

Ďalší bratia a sestry späť s dolnozemskou kalendárnu rodinou
Národný kalendár, Pazovský kalendár, Náš kultúrno-historický kalendár

Úlomky času Reminiscencie

NÁVRAT

*„Keď ma domov volajú,
znamená, že ma ešte radi majú.
Idem i keď sa to niekomu nepozdáva,
veď moje Slovensko mi ruku podáva.”*

(Michal Kolimár, 1945)

S takouto neotrasiteľnou vierou a nádejou sa vyznáva z pocitov pred svojím odchodom na Slovensko rodák z Békešskej Čaby Michal Kolimár, jeden z „písmákov”, ktorí obohacovali svojou ľudovou tvorbou kultúrny život na békéško-čanádske rovinách.

Koncom druhej svetovej vojny vtedajšie Československo v rámci akcie Mat volá poskytlo Slovákom žijúcim v zahraničí možnosť návratu do krajiny predkov. Na Slovensko sa vrátilo viac ako 200-tisíc rodákov z rôznych, najmä európskych, krajín.

A aj keď reemigrácia mala viac-menej jednotnú koncepciu, jej realizácia mala osobitosti. Reemigrácia Slovákov z Maďarska mala svojskú podobu v Dohode o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom, ktorú 27. februára 1946 podpísali V. Clementis a J. Gyongyosi. Spomienku venujeme presídlencom a ich potomkom, ktorí sa vrátili z Maďarska a počtom patrili k najpočetnejšej skupine navrátených Slovákov.

Ľudový básnik, divadelný ochotník, Čabän Kolimár sa na Slovensko presídlil v roku 1946 a žil v Nových Zámkoch. Bol jedným zo 102 800 Slovákov z Maďarska, ktorí s nádejou prichádzali do starej vlasti. Toto číslo uvádza úradná štatistika. Z tohto počtu 71 787 Slovákov prišlo v rámci dohody. Odchádzali z miest, obcí a sálašov, ktoré ich predkovia stvorili z močarísk, vyplienenej roviny, opúšťali svet bielych kostolov, úrodné polia, pilišske kopce i čabianske podstienky, celý dolnozemský svet, viac ako 200-ročné dedičstvo slovenských predkov. Niektorí odchádzali, iní zostávali. Presídlenci, reemigranti, opäť aj v

nových zmenených podmienkach svojou húževnatosťou a nezdolnosťou vytvárajú nový svet pre seba a svojich potomkov. Záznaky sa však nekonali, aspoň nie hneď. Dodnes pamätníci a ich potomkovia spomínajú životné príbehy starých rodičov, postupné zakorenenie v staronovej vlasti, neúspechy, nesplnené sľuby, ktoré prekonala veľkosť ľudí zeme a práce. Už sa stali históriou ich súkromné a rodové dejiny. Navrátení Slováci a ich potomkovia sa stali neodmysliteľnou súčasťou politického, kultúrneho, spoločenského, vedeckého a hospodárskeho života Slovenska.

V útlom veku môjho detstva som sa s presídlencami, či Čabänmi, ako presídlencov z Maďarska nazývali, nech už prišli odkiaľkoľvek, nestretávala, ale to sa malo čoskoro zmeniť. Začala som chodiť do 6. triedy Základnej školy v Kolárove a tam sa moji spolužiaci volali Andovci, Hrabovskí, Kocihovci, Kokavcovci, Šajbenovci, Švihlovci... A od tých čias boli navrátení Slováci súčasťou môjho života i práce. Keď sa moja matka stala riaditeľkou školy v Iži, dedinke neďaleko Komárna, som s presídlencami, ale najmä s ich deťmi, žila. Stali sa súčasťou mojej mladosti, našich ciest roztráseným autobusom do školy v Komárne, bicyklovania, čajov o piatej, nácvikov estrád, divadiel, plávania v široširohom Dunaji... Príbehy ich starých materí z, pre mňa vtedy tak vzdialenej, Čaby mi sprítomňovali bájne miesta s veľikánskym kostolom. Moja spolužiačka a dodnes verná priateľka Žofka Ďuchová, teraz Klemanová, spomínala na tety, bratancov, sesternice, ktoré žili v Čabe. Viera Spišiaková mi po prvýkrát ukázala čabajku, ktorú v lete držali v drevenom popole a my sme si z nej ukradomky odkrajovali. Na rôzne maškrtky sme chodievali k starej mame Ďuchovej a jej výšivky sýtych farieb evokovali vo mne kraj plodnosti a všetkých farieb dúhy. Spomienky na dolnozemske sálašy mi rozprával manžel mojej matky Matej Lehocký, ktorý sa venoval poľnohospodárstvu a snažil sa nás naučiť, ako sa robí správna dolnozemska kľbása.

Čas šiel a počas môjho učiteľského pôsobenia v Dolnom (dnes opäť Svätom) Petri väčšina mojich žiakov pochádzala z rodín presídlencov, ktorých opäť volali v obci Čabänia, aj keď boli medzi nimi presídlenci z Rumunska či Juhoslávie. Žilákovci, Andovci, Mazanovci... a mnohí ďalší sa snažili, aby ich deti v krajine predkov našli tu naj-najlepšiu sebarealizáciu. A pri rodinných návštevách, ktoré vtedajší pedagógovia povinne absolvovali, nás ponúkali čabajkou, cigánkou, v chutnej polievke plávali gágorčoke a k mäsu sa na tanieroch červeneli kyslé dyne, či geregý.

A prišlo obdobie, keď som začala pracovať v Ústave pre zahraničných Slovákov MS a v mojom referáte boli Slováci žijúci v Maďarsku. Organicky sa k práci s nimi postupne pripájala i práca s reemigrantmi a ja som spoznávala mnohých presídlencov z Maďarska, osobitne pri príležitosti 50. výročia návratu Slovákov

do vlasti, keď sme v spolupráci so spolkami dolnozemských Slovákov na Slovensku pripravili v Galante veľkolepé podujatie Dlhé hľadanie domova. Sála bola zaplnená do posledného miesta. Takúto účasť sme ani nečakali. V roku 2000 z materiálov konferencie vychádza zborník *Konečne doma* (vyd. Združenie spolkov dolnozemských Slovákov na Slovensku s finančnou podporou Domu zahraničných Slovákov (DZS), Bratislava 2000). Približuje osudy Slovákov, ktorí sa vrátili na Slovensko z Dolnej zeme a Ukrajiny. Potešilo ma, že DZS a aj ja sme boli i pri zakladaní Spolku Slovákov z Maďarska so sídlom v Galante, ktorému predsedala neúnavná Dr. Anna Piláriková, ktorá má oboch rodičov z Dolnej zeme.

O týchto i mnohých ďalších udalostiach a príbehoch so Slovákami v Maďarsku i Slovákami z Maďarska, ktorí sa vrátili na Slovensko, som si zaspomínala i v knihe *Z blízkeho ďaleka* (vyd. Ivan Krasko, Nadlak 2012) a som veľmi vďačná priateľom Pavlovi Hlásnikovi a Ivanovi Miroslavovi Ambrušovi z rumunského Nadlaku, že poskytli priestor mojim spomienkam na nezabudnuteľné osobnosti slovenského zahraničného sveta.

V staronovej vlasti vyrástli z navrátených Slovákov osobnosti nielen slovenského, ale aj európskeho formátu a sú veľkým obohatením Slovenskej republiky. Nie je možné spomenúť všetky osobnosti, všetkých ľudí práce, ktorí sa vrátili z Maďarska a sú úspešní v najrozličnejších oblastiach ľudských činností. Pripomenieme aspoň niektorých z nich, ktorí sa vrátili medzi dvoma svetovými vojnami, či vypočuli volanie matky vlasti po druhej svetovej vojne a sú všeobecne známi, ale aj skromné osobnosti, s ktorými žijem, teším sa z úspechov ich detí a vnúčať.

Ján Cablk - otec slovenských sirôt, Ján Krasko-Zápotocký- pedagóg, skladateľ, muzikológ, Ondrej Beňo – poľnohospodár, administrujúci dozorca Dunajského seniorátu evan.a.v.c, Ondrej Kulík – ľudový pismák, divadelný ochotník, zakladateľ Antifašistického frontu Slovanov v Maďarsku, Michal Borguľa – popredný činiteľ AFS v Maďarsku, pismák, matičiar, Ján Gerči – ľudový autor, kultúrno-osvetový pracovník, Michal Kolimár – divadelný ochotník, ľudový pismák, Martin Čeman - prvý zástupca riaditeľa Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, ktorý založil legendárny „otec“ dolnozemských Slovákov Dr. Ján Sirácky, rodák z Báčskeho Petrovca, Jozef Ondrej Markuš – kazateľ, Štefan Markuš – diplomat, Jozef Markuš – ekonóm, predseda Matice slovenskej, Štefan Hudák – pedagóg, spisovateľ, Ján Korbel' – ľudový pismák, činovník Antifašistického frontu Slovanov v Maďarsku, Ing. pl. Štefan Pelec – vysokoškolský pedagóg, Pavol Szuda – výtvarník, grafik, Ondrej Antovszký - fantastický šéfkuchár, Alžbeta Svobodová, rod. Ondrusová, – sólistka Opery

SND v Bratislave, Andrej Kvas – kňaz, cirkevný historik, senior Dunajsko-nitranského seniorátu evanj. a.v.c, spisovateľ, Mgr. Helena Lehotská – historička, archeologička, pedagogička, riaditeľka múzea, doc. Ing. Judita Slunská, CSc – vysokoškolská pedagogička, prof. PhDr. Alžbeta Mrázová, MPH – vysokoškolská pedagogička, RNDr. Štefan Maglocký, CSc – prírodovedec, geobotanik, hostujúci docent UK Bratislava, Ing. RNDr. Michal Kriška – vysokoškolský pedagóg, prof. JUDr. Michal Bogár – dekan PdF UK Trnava, vysokoškolský pedagóg, univerzitný profesor, PhDr. Pavol Ondrus, DrSc - jazykovedec, prof. RNDr. Štefan Šáro, DrSc. – vedec, jadrový fyzik, a mnohí ďalší.

Rada som navštevovala Klub spisovateľov v Bratislave, kde v kuchyni kraľoval čabiansky rodák Ondrej Antovszký, ktorého cestu na šéfkuchársky trón približuje kniha Gustáva Murína *Život s chuťou*. Antovszkého rodina prišla na Slovensko z veľkého hospodárstva, mala dva sálaše, rohový dom a krčmu. Ich majetok viezli na dvadsiatich štyroch vagónoch. Po združstevnení prišli o majetok, Antovszkého otec skonal na infarkt a po ňom zostalo 8 polosirôt. Mladý Ondrej, ktorého vždy ťahalo ku kulinárskemu umeniu, sa cez mnohé životné peripetie dostal na vrchol kuchárskeho umenia na Slovensku. Pôsobil vo viacerých reštauráciách na Slovensku i vo vládnom hoteli Bôrik. V roku 1990 sa stal zakladateľom a predsedom Slovenského cechu kuchárov a cukrárov a súčasne bol prezidentom Asociácie šéfkuchárov Slovenska. Varil nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Jeho kulinárske zázraky spoznali v Luxemburgu, Maďarsku, Taliansku, Bulharsku, Poľsku, Nemecku a na Svetovom gastronomickom kongrese v Mexiku. Varil pre významné zahraničné návštevy na Slovensku, kráľovné, prezidentov, ministrov a majstrov slovenského slova a umenia v Klube spisovateľov takmer tri desaťročia. Získal mnohé ocenenie, ako sú strieborná medaila z Viedne, Zlatá čiapka Nestlé v Budapešti, Pamätná medaila Svetovej asociácie kuchárov a cukrárov WACS v Chile. (G. Murín). Majstra kuchára Antovszkého som spoznala v Klube spisovateľov aj ja a rada som si poctutnávala, ako mnohí jeho hostia, na neprekonateľných pochúťkach s espiritom Dolnej zeme.

Ďalším z najvýznamnejších presídlencov z Maďarska, ktorých som mala česť spoznať, bol prof. RNDr. Štefan Šáro, DrSc., brat môjho milého suseda Juraja Šáru, ktorého poznám už takmer 40 rokov. Čabiansky rodák, pán profesor Štefan Šáro, navštevoval svojho komárňanského brata a ja som s ním pripravila rozhovor do časopisu *Dolnozemský Slovák* (č.2/2010) v rámci cyklu *Návraty*. Prof. RNDr. Štefan Šáro, DrSc. patril k fyzikom, ktorí založili na Slovensku jadrový výskum a vzdelávací proces v ňom, bol spoluzakladateľom prvej univerzitnej katedry jadrovej fyziky na Slovensku. Pôsobil ako expert na Basra Univerzity

v Iraku, v Spojenom ústave pre jadrový výskum v Dubne (Ruská federácia), v Ústave pre výskum ťažkých iónov v Darmstade (Nemecko). Od roku 1991 krátkodobo pôsobil na Jyväskylä University (Fínsko), ATOMKI Debrecin (Maďarsko) a na mnohých ďalších pracoviskách jadrovej fyziky, kde sa zúčastňoval na experimentoch. Jeho najvýznamnejším vedeckým výsledkom je spoluautorstvo objavu štyroch super ťažkých kovov. Je autorom a spoluautorom viac ako 240 článkov vo vedeckých časopisoch a na tieto práce je viac ako 1 000 citácií. Napísal viaceré vysokoškolské skriptá, je spoluautorom publikácií a spoluautorom vzdelávacieho programu Ionizujúce žiarenie a radiačná ochrana. Bol predsedom mnohých komisií vo svojom odbore a za významnú vedeckú činnosť získal mnohé ocenenia. Je nositeľom Striebornej a Zlatej medaily FMFI UK Komenského, Striebornej a Zlatej, Veľkej striebornej a Pamätnej medaily UK Komenského, viacerých čestných diplomov a prémie SÚJV Dubna, Vedec roka 1998 a ocenení vedeckých a odborných spoločností.

V mojom živote je prítomných mnoho presídlencov z Maďarska, ktorých už vnímam ako neoddeliteľnú súčasť života mojich dní. Spomeniem niektorých, ako je životný partner mojej sestry Julianny Zuzany - športovec a pedagóg Alexander Mauko, rodák z Dunaegyházy, rodáci z Békešskej Čaby Andrej Mazan – technik, Ondrej Mazan – pedagóg, riaditeľ školy, náš sused Juraj Šáro spolurýbár môjho manžela Mariána, naša milá suseda Judka Hrabovská z čabianskych Viníc, ktorá mi ochotne napečie vynikajúce praclíky a mnohí ďalší.

Fantastickým činom tretej generácie presídlencov bolo vydanie publikácie Pitvaroš a Pitvarošania v roku 2008. Z autorov sa len RNDr. Štefan Maglocký, CSc. narodil v Pitvaroši, ostatní sú detné deti detí Pitvarošanov, a predsa dokázali vytvoriť dielo, ktoré nielen približuje históriu Pitvaroša, ale i život a osudy presídlených Pitvarošanov. Na Bibliotéke 2016 sme predstavili ďalšie dielo kolektívu autorov Pitvaroš na starých fotografiách za účasti Mgr. Michala Kožucha, PhD., Mgr. Miroslava Kožucha, PhD. a Mgr. Juraja Maja, PhD., ktorí sú treťou generáciou Pitvarošanov na Slovensku. Súčasťou publikácie sú CD nosiče s vizualizáciou starodávneho Pitvaroša, na ktorých technické zázraky XXI. stor. oživujú život, ktorý odniesol čas. Verím, že pri 300-ročnom výročí príchodu Slovákov do Békešskej Čaby, matky slovenských dolnozemských miest, ako Čabu kedysi nazývali, uzrie svetlo sveta podobná kniha.

Tendenciu spájania histórie, tradície a súčasnosti presídlených Slovákov a tých, ktorí zostali na Dolnej zemi, presadzuje moja talentovaná žiačka s čabianskymi koreňmi Ingrid Zachorecová, riaditeľka ZŠ Svätý Peter, v spolupráci aj s naším občianskym združením Dotyk ľudskosti – Touch of Humanity avšak

inou formou. Už deviaty rok spoločným kultúrnym programom, športovými stretnutiami sa snažíme rozvíjať spolupatričnosť mladých dolnozemských Slovákov s potomkami repatriantov žijúcich v Svätom Petre, ktorí už 70 rokov obohacujú svojím životom a bytím svätopeterské priestory. Stretávajú sa, aby spoločne ako kedysi ich predkovia preklenuli čas a v XXI. storočí v spoločnom európskom duchu niesli ďalej kultúru minulosti do čias budúcich.

Mária Katarína Hrkľová

„Mať rodná, zem slovenská vás volá!“ – agitácie k presídleniu sa Slovákov z Maďarska do Československa

V slovensko-maďarských vzťahov tvorí veľmi citlivú a diskutovanú tému výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom, ktorá ovplyvnila životy mnohých obyvateľov oboch spomínaných krajín. Od okamihu oficiálne vyhlásenej a podpísanej Dohody o výmene obyvateľstva (27. februára 1946) zavládlo na obidvoch stranách určité napätie vyvolané očakávaním nadchádzajúceho riešenia budúcej existencie slovenskej, ale aj maďarskej menšiny v daných štátov. Atmosféru, ktorá sprevádzala rozhodovanie k odchodu do Československa, výstižne charakterizuje aj dobová výpoveď obyvateľa z Békešskej Čaby: *„Dnes sa takto rozdeľuje obyvateľstvo: presídlenci a tí ostatní. V medziludských vzťahoch a kontaktoch nastalo osobité pnutie, preformovanie, oddelovanie, rozdeľovanie niekoľkých tuctov rodín, priateľov, susedov, ktorí dovtedy žili v mieri – a to všetko preto, lebo jeden chce odísť a druhý chce zostať.“* (PARÍKOVÁ, Magdaléna: *Reemigrácia Slovákov z Maďarska v rokoch 1946 – 48. Etnokultúrne a sociálne procesy*. Bratislava, 1999, s. 57)

Po slovenských komunitách v celom Maďarsku predchádzala samotným transportom rozsiahla propaganda k presídleniu sa do „vlasti“ – Československa. Tá sa niesla pod jednotiacim motívom – *„Mať volá“* a obsahovala slogany, ako napr.: *Mať volá, Mať rodná, zem slovenská vás volá! Vráťte sa domov, prídete k svojim! Slováci, Slovenky, oslobodená slovenská zem Vás volá* a pod. Agitačné akcie vykonávali predovšetkým pracovníci Československej presídľovacej komisie (ČSPK) a Antifašistického frontu Slovanov (AFS), neskoršieho Zväzu Slovanov v Maďarsku (ZSM). Predseda AFS Michal Francisci upozorňoval najmä na to, že *„slovenskému ľudu v Maďarsku brozí národná smrť, slovenský ľud je u nás natoľko odnárodnený a pomadařený, že mu už nič nepomôže, iba presídlenie. Keby sme v Maďarsku zostali, rečove, národne a kultúrne by sme zahynuli. Keby sme sa do ČSR nepresídľili, pre slovenský národ a pre slovenský svet by sme sa stratili.“* (FRANCISCI, Michal: *Prívet na Devíne*, 5. 7. 1946)

V maďarských mestách a obciach, v ktorých žili Slováci, ČSPK spolu s AFS usporiadala 277 verejných ľudových manifestačných zhromaždení. Na nich okrem predstaviteľov uvedených dvoch organizácií vystupovali aj osobnosti politického a kultúrneho života v Československu – napr. podpredse-

da vlády Viliam Široký, predseda Zboru povereníkov Karol Šmidke, Gustáv Husák, Ladislav Novomeský, Anton Granatier, biskup dr. Štefan Osuský, Július Dérer a mnohí ďalší. Ich prítomnosť a vystúpenia znamenali akúsi istotu, pretože „dokazovali mimoriadny význam akcie“. Tieto zhromaždenia boli vždy pred verejnosťou veľkolepo prezentované a opisované – obyvatelia vítali rečníkov, kultúrne súbory s vlajkami ďakovali a pod.

Agitátori zdôrazňovali najmä skutočnosť, že „po stáročia utláčaným Slovákom“ ponúka história neopakovateľnú možnosť návratu do vlasti. Presídlovacia komisia podávala správy o Slovensku, resp. Československu, v niekoľkých brožúrach, týkajúcich sa spoločenského a politického zriadenia, hospodárstva, sociálneho a kultúrneho prostredia. Výsledky náboru v roku 1946 a v prvých mesiacoch r. 1947 výrazne ovplyvňovala aj hospodárska situácia v Maďarsku, všeobecný nedostatok pôdy, inflácia a bieda, ktorá sa týkala každej spoločenskej vrstvy. Vedúci predstavitelia spomínaných organizácií vedeli, že rozhodnutie obyvateľstva ovplyvňovala v prvom rade jeho sociálna situácia, a tak upriamovali ich pozornosť na to, že im bude v „staronovej vlasti“ poskytnutý blahobyt či už po stránke finančnej, ale taktiež aj spoločenskej (očakávaní mnohých presídlencov však neboli naplnené).

Poukazovaním na hospodársky blahobyt, kultúrne hodnoty a prezentovaním histórie slovenského národa si chceli získať alebo opäť nakloniť predovšetkým Slovákov s dvojitou etnickou identitou, prípadne tých, ktorí už nastúpili na cestu asimilácie. Chceli poukázať na silu slovenského etnika na území Maďarska, ktoré odolalo násilnej maďarizácii a vyzdvihnúť jeho prínos pre Slovensko – vlasť, ktorú ich predkovia pred stáročiami opustili. Konštatovali, že najmä vyriešenie otázky národnostných menšín zabezpečí dobré susedské vzťahy medzi dvomi štátmi a presviedčali obyvateľov Maďarska, ktorí mali slovenských predkov, rôznymi prejavmi, ako napr.: *„Boli ste dlhé časy odlúčení, aby ste vydržali. Ostali ste Slovákmí aj vtedy, keď to znamenalo ponižovanie a prenasledovanie. Ostali ste Slovákmí, vernými synmi utláčaného národa i napriek falošným štatistikám, ktoré vás vykazovali za Maďarov.... Ale nič na svete nepomôže lepšiemu susedskému pomeru, ako vyriešenie národnostných menšín. U nás v ČSR sú Maďari, ktorí cítia po maďarsky. Budú šťastnými vo svojom národnom štáte. VY ste Slováci, patríte na Slovensko, do ČSR. My, Slováci vo svojom, aj Maďari vo svojom.“* (ŽIAK, Andrej: *Naša úloha*, In: *Sloboda*, 10. 3. 1946, roč. II, č. 11, s. 1.)

Základným princípom propagandy bolo osobné presviedčanie, ktoré bolo realizované prostredníctvom informatívnych pochôdzok po domácnostiach

so slovenskými rodinami, pri ktorých ich oboznamovali s niekedy až prikrášenými pomermi v ČSR a uisťovali ich o výhodách v presídlení sa do „vlasti“. Agitácie prebiehali aj prostredníctvom propagačne štylizovaných fotografií, plagátov, letákov, článkov uverejňovaných v periodiku *Sloboda*, taktiež aj prostredníctvom slovenských detí z Maďarska, ktoré boli vysielané na rôzne tábory a výlety, predovšetkým do Tatier a stadiaľ posielali listy rodičom, ktoré boli uverejnené aj v *Slobode* spolu s fotografiami. Ďalej usporadúvali rôzne verejné ľudové zhromaždenia, prednášky, ale aj zájazdy dôverníkov a delegátov do Československa. Rozširovali slovenskú literatúru a tlač, zakladali divadelné a čitateľské krúžky, spevokoly, knižnice, organizovali aj mnohé kultúrne programy, ktoré mali prilákať čo najviac divákov, upriamiť ich pozornosť, pobaviť, svojím obsahom posilniť ich slovenskú národnostnú identitu a prinútiť ich rozhodnúť sa pre presídlenie do ČSR.

Do Maďarska zavítali aj herci zo Slovenského národného divadla v Bratislave, Slovenské komorné divadlo z Turčianskeho Sv. Martina, robotnícky spevokol „Bradlan“, Zbor slovenských učiteľov atď. Po obciach premietali československé filmy, napríklad z celovečerných to bol predovšetkým film *Jánošík*. Osvetová práca medzi slovenským ľudom neprebíhala vždy bez problémov. Atmosféru, aká bola v povojnovom Maďarsku, nám môže priblížiť aj prípad s týmto filmom, ktorého premietanie cenzúra zakázala. Ako hlavný dôvod bolo uvedené, že film zosmiešňuje demokraticky zmyšľajúci maďarský národ. Nakoniec sa však tento problém vyriešil tak, že v úvode filmu bol premietnutý maďarský text objasňujúci zmysel tohto filmového diela. Na základe tohto obvinenia v *Slobode* uverejňovali aj *Predhovor k filmu Jánošík* a vyzývali návštevníkov, aby si ho predtým prečítali. („... *Film Jánošík* je zo slovenského prostredia, ale chudobný ľud maďarskej národnosti žil v podobných pomeroch. Nech rovnaké utrpenie chudobného slovenského a maďarského ľudu v minulosti vytvorí bratský pomer medzi pracujúcimi ľuďmi v Československej republike a v Maďarsku.“ In: *Sloboda*, 1946, roč. II, č. 17, s. 3)

V rokoch 1947 a 1948 vzrástol význam existencie ZSM a jeho uverejňovacia činnosť dostala nový rozmer, keďže sa v tomto období neustále zvyšoval počet Slovákov, ktorí odvolali svoje presídlenie sa do Československa. A tak mali na starosti zvýšiť svoje úsilie a činnosť „národnobuditeľskej“ práce, vyvracať správy, ktoré šírila maďarská antipropaganda, oboznamovať Slovákov s právnymi a organizačnými stránkami výmeny, uverejňovať pozitívne skúsenosti a zážitky presídlených, zabezpečiť im sčasti aj sociálnu podporu (organizovanie zbierok) a tiež oboznamovať napr. formou memoranda česko-

slovenskú vládu o zlom postavení Slovákov čakajúcich na presídlenie, ktoré bolo prerušené. Na druhej strane však už mysleli aj na tých, ktorí sa rozhodli zostať v Maďarsku, a vyzývali ich, aby po skočení presídľovacej akcie nezapli na svojich predkov, zachovávali si tradície, kultúru a svoju slovenskú národnostnú identitu.

Ako bolo uvedené, na zviditeľňovanie presídľovania v čo najpozitívnejšom svetle boli využívané a v záujme efektivity zapájané najrozličnejšie spôsoby a prostriedky propagandy, z ktorých sa ukázali niektoré ako viac a iné zase menej účinné. ČSPK a AFS (ZSM) počas výmeny obyvateľstva „nútili premýšľať“ Slovákov v Maďarsku, rozhodnúť sa, na ktorú stranu sa postavia a či sa presídlia do Československa. Mali výrazný vplyv na ich národnostnú identitu, a aj keď niektorých nepresvedčili, zanechali v nich odozvu (či už pozitívnu, ale i negatívnu) a poukázali na ich „svojskú“ kultúru, ale tiež na kultúru ich materského národa.

Soňa Polónyová

Prví slovenskí osadníci z Peštianskej stolice v Békešskej Čabe

Ako je známe, osídľovanie voľných dolnozemských priestorov sa od začiatku 18. storočia uskutočňovalo dvomi spôsobmi. Prvým bol útek poddaných od svojich zemepánov a druhý sa konal v rámci zemepanských akcií formou organizovanej kolonizácie. Prúd nových kolonistov pokračoval jedno a pol storočie a za ten čas vytvoril súvislé slovenské osídlenie z najsevernejších stolíc, cez rozhodujúcu Novohradskú stolicu, Peštiansku stolicu až po Veľkú uhorskú nížinu a Panónsku nížinu. Smer putujúcich na trase do Békešskej Čaby naberal kurz od severných stolíc Uhorska do Novohradskej stolice a pokračoval po koridore Balašské Ďarmoty, Pešť – Asód - Piliš - Albert – Békešská stolica. Podľa A. Petrova sa slovenské osídlenie vyskytovalo v 63 osadách **Peštianskej stolice**, čo zo 181 osád uvedených v Lexikóne z roku 1773 je až 35 % obcí. Po osídlení Peštianskej stolice vznikli dva slovenské ostrovy, ktoré obopínali mesto Pešť vo forme venca Slováckmi osídlených osád. Menší na pravom brehu Dunaja, zahrňujúci obce pilíšskeho pohoria, Ostrihomskej stolice, a veľký, nazývaný Kerepešský, tiahnuci sa od Cinkoty až po Albertiršu s osemnástimi osadami. Do týchto osád sa na začiatku osádzania dostali aj jednotliví zbehovia, ale po prijatí väčšej skupiny prisťahovalcov bola každá z nich ošetrovaná osadníckou zmlouvou.

Najčastejšie sa vyskytujúce priezviská Slovákov, ktorí ušli ďalej na Dolnú zem zo skôr osadených obcí Peštianskej stolice: Albertský (Alberti – teraz Albertirša), Apoštágy, Apoštácky (Apostág), Asódy, Asódscky (Asód – Aszód), Bíňan (Bénye), Botán, Botánsky (Vácbottyán), Ciglédi, Ciglécky (Cegléd), Cinkocký, Cinkotský (Cinkota), Čemerský (Čemer – Csömör), Čuvár, Čuvársky (Čuvár – Csövár), Demrovský (Demró – Gyömör), Domoni, Domonský (Domoň – Domony), Gedela, Gedelovský (Gödöllö), Gombár (Gomba), Iršaj, Iršan (Irša – teraz Albertirsa), Išasegi (Išaseg - Isaszeg), Jačiansky (Jača – Acsa), Kečkemetský (Kečkemét – Kecskemét), Kerepecký (Kerepeš – Kerepes), Maglódi, Maglodscký, Maglovský (Maglód), Mendan (Mende), Monorka (Monor), Peterka (Péteri), Pilišan, Pilisky, (Piliš – Pilis), Pišpecký (Pišpek – Püspekharvan), Tordai, Tordaj, Torday (Torda), Veršecky (Veršeg – Verseg). Z najstaršej čabianskej matriky zomrelých vyplýva, že v prvých rokoch do Békešskej Čaby prichádzali v najväčšom počte Slováci z Peštianskej stolice z Al-

berti, Piliša, Domoňa, Asódu, Maglódu, Jače. Dosť priezvisk je aj pomiestnych, ako napríklad Boťanský, Cinkocký, Čemerský, Pilisky... Ján Gomboš menovite uvádza, že z Asódu do Sarvaša v rokoch 1723 - 1733 ušlo 16 zbehov a dvaja synovia Jakuba Šipku.

Menovitý príchod prvých prisťahovalcov do Békešskej Čaby uviedol L. Haan vo svojom po slovensky napísanom diele „Pametnosti Békeš – Čabanské“, Pešť, 1866“. Z uvedených 320 priezvisk viac ako tretina (115) pochádza z Novohradu, 56 z Malohontu, 48 z Hontu, 36 z Pešti, niekoľko z Turca, Zvolena, Liptova, Tekova... Kým v uvedenom diele L.Haan uviedol iba priezviská a rodišká, načrel som do zachovanej najstaršej matriky zomrelých v Čabe, ktorú v tom čase písal farár Ondrej Ďurček, a vybral z nej tie mená a priezviská, ktoré Ludovít Haan tak podrobne nezistoval. Okrem mien uvádzam miesto a rok ich narodenia, krstné mená ich rodičov, podľa možnosti meno a priezvisko manžela - manželky, rok a príčinu smrti.

Peštianskastolica

Meno osadníka	Miesto a rok narodenia	Rodičia	Meno manžela-manželky	Rok a príčina smrti	Poznámka
Tomáš Kolárovský	Alberti, 1711	Juraj, Ilka,		1785, kašeľ	Prví Albertania prišli zo Svätej Márie (Heveš)
Štefan Aradský Mokoš	Alberti, 1714	Ondrej, Mária	Helena	1795, staroba	Alberti sa r. 1950 spojil s Iršou
Ján Havran	Alberti, 1717	Pavol, Anna		1785, pruh	teraz Albertirsa
Juraj Antovský	Alberti, 1716	Jakub, Sofia	Alžbeta	1785, zápal	
Alžbeta Žilíková	Alberti, 1720	Ján	Ondrej Hulík	1790, záduch	
Anna Hudáková	Alberti, 1747	Ján, Katarína	Juraj Baláz	1784, porážka	
Ján Šesták	Alberti, 1756	Ján, Alžbeta	Helena Bobčoková	1794, porážka	
Anna Šipková	Piliš, 1712	Michal, Katarína	Michal Pilisky	1792, staroba	
Eva Rešetárová	Piliš, 1729	Lukáš, Eva	Ondrej Čankovský	1790, staroba	
Matej Kerepeský	Piliš, 1732	Tomáš, Anna	Mária	1784, záchvat	
Ondrej Vantara	Piliš, 1726	Ján, Anna	Katarína Opavská	1793, záduch	

Ján Šipický	Piliš, 1730	Juraj, Dorota	Iľka Békeská	1792, vodnateľka	
Martin Žibritovský	Piliš, 1732	Ján, Helena	Helena	1795, staroba	
Judita Skalnická,	Piliš, 1749	Ondrej, Katarína	Juraj Rimavský	1784, opuch, záduch	
Ján Gohér	Domoň, 1709	Ján, Mária	Judita	1788, staroba	manželka z Komlóša
Katarína Mlynarovičová	Domoň, 1723	Ondrej, Zuzana	Martin Husár	1792, zimnica	
Mária Gohérová	Asód, 1722	Ján, Mária	Ján Gažo	1794, staroba	
Katarína Kováčová	Asód, 1734	Ján, Alžbeta	Lukáš Buotik	1895, záduch	
Iľka Žibritová	Maglód, 1702	Martin, Anna		1784, staroba	
Iľka Feketeová	Maglód, 1715	Ondrej, Mária	Jakub Slávik		druhý manžel Ondrej Darida
Dorota Samp- orská	Jača, 1711	Juraj, Mária	Martin Šalamún	1785, staroba	Jača-Acsa v MR
Ondrej Dobrocký	Jača, 1754	Ondrej, Mária	Mária Mach- nicová	1790, záduch	
Pavol Križan	Cinkota, 1729	Ján, Judita	Alžbeta	1785, porážka	
Mária Slujková	Tótdúrka, 1734	Ján, Alžbeta	Ondrej Do- brocký	1784, kašeľ	Horná Ďurka Galgagyörk
Judita Krekáčová	Cinkota, 1737	Matej, Mária	Ján Badinský	1785	
Alžbeta Kováčová	Piliš, 1714	Ondrej, Anna		1790	
Pavol Kiš	Jača, 1726	Pavol, Mária		1789	
Dorota Hegedišová	Tótdúrka, 1683 Slov. Ďurka	Tomáš, Mária		1790	dožila sa 103 rokov
Ján Áchim (Štrbavý)	Cinkota, 1729	Juraj, Dorota	Mária Pristavková	1784, porážka	
Matej Kuruc	Piliš, 1723	Jakub, Helena	1. Katarína Galis, 2. Dorota Sudická	1791	
Ján Varga	Alberti, 1711	Pavol, Helena		1791, staroba	

Ján Jančovic

Pramene a literatúra :

Gomboš, J.: Prípady útekov poddaných v zrkadle prameňov zo 17 – 18. storočia. Národopis Slovákov v Maďarsku 2002, Magyar Néprajzi Társaság Budapest, 2002.

Haan, L.: Pаметности БЕКЕШ-ЧАБАНСКЕ, Pešť, 1866.

Jančovic, J. : Z kolísky na Dolnú zem, MS Martin 2005.

Sirácky, J.: Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí. Matica slovenská. Martin, 1971, s. 56 - 60.

Žudel, J.: Stolice na Slovensku. Obzor Bratislava, 1984. 87 s.

Halotti hirdetések 1781 – 1784 – 1799. Archív evanj. cirkevného zboru v Békešskej Čabe.

Pest és Nógrád megye állami levéltára. Budapest, Nógrádmegyei conscrip-tiók, Acta 1720.

Sborník Fr. Pestyho, Helység nértára - Seznam osad v Uhrách z r. 1864-65. Zostavil A. Petrov.

Asód

Alberti

Pilis

Presídlenie v dobrom aj zlom... z osudov presídlencov

Pred 70 rokmi začala „výmena“ obyvateľstva, čiže tzv. presídľovanie. Dokiaľ Slováci z Maďarska zväčša odchádzali do „pravlasti“ dobrovoľne, tak Maďari boli z územia dnešného Slovenska vysídlení, inak povedané – vyhnaní. Desiatky tisíc ľudí, tisíce príčin k odchodu a tisíce rôznych osudov. Aj ten náš, ten môj, je jedným z nich...

Ja som sa narodil už tan, v „Českej“, ako sa na Čabe v ton čase vravelo. Na svet som prišou v Komárne, v rodiňe slovenských presídlencov z Čaby. Na ulici sme bývali tak, že Slovák-Maďar-Slovák-Maďar. Doma som maďarskvuo slovo nikdy nepočúv a po maďarsky som sa naučil od chlapcou na ulici. Bolo iróniou tých čias, že veľa presídlených Slovákov sa naučilo po maďarsky na Slovensku. Slovenčina mojich rodičov nebola samozrejme spisovná, ale iba taká „tótška“, plná poslovenčených maďarských slov, ale zato veľmej pekná, mäkká, stará až archaická. Sprvoti som sa za ňu aj hambiv a vo „vároši“ som naveky chodiv pred alebo za materou, len aby som ju nemisev počúvať. Takí som bou prostí... Ale pozdėje, keď sme s mamou každvuo leto začali chodiť do Čaby k starej materi, som sa do tej čabianskej reči doslova zamilovau.

Starý otec si z Čaby doniesou enu drevenú ládu, kerú som našou na paláši a kerá bola plná čabianskych kalendárou. Ako malý chlapec som si ich šecke prečítau aj viac ráz. V Komárne sme sa dva rázy prenášali a veľmej šanujen, že ňevien de sa tá láda podela. Už len preto, že starý otec aj otec si do kalendárou všakovakvuo zapisovali, napríklad čo sa udialo v rodine, čo robili ten deň, kto zomrev alebo sa narodiv, aká bola úroda, čo kúpili alebo predali, kelko strovíli a na čo tájšle peňaze...

Môj otec, kerí sa presídliv so ženou, svojin otcom a s mladšín braton Ondrišon, rezno ovdovel a celých tridsat rokov sa do Čabe ani nepozrev, ba aňi edon list ňenapísau, lebo rodina sa rozhnevala kvôli majetku, kerí si vraj pri presídlení „taniesli“ so sebou. (Medzi presídlencami bolo takých rozvadených rodín veľmej veľa.) Nikda ňezabudňen, ako si so svojou sestrou (kerá ediná ešte žila) poplakali, keď sa po tych tridsiatich rokoch na Čabe stretli, aby si šecko odpustili (obaja mali todi už vyše 80 rokov!).

Ňi tak moja mať, kerá sa z ôsmich detí presídlila ako ediná. Tá chodila do Čabe so mnou a pozdėje aj so sestrou každvuo leto, takže ja som si Čabu

a čabianski „štrand“ zamilovau už pred viac ako 60 rokmi a milujen ich doteraz. Dokonca nast'el'ko, že son sa senka naspet pred 22 rokmi presídliv a doniesou son sen aj pozostatky (urny s popolom) mojich rodičov, kerije son uloživ na Hornom evanjelickom cintoríne, de ležia šeci moji predkovia z otcovho aj materinho boku. A ked príde čas, tan zložín svoje košťale aj ja... Ale zatjau nás, vďaka Pánu Bohu, tan tánhorka ešte nečakajú a verín, že ešte zavela sa tan bez nás aj zaobídu.

A na koniec ešte t'el'koto: Povojnové časy v Maďarsku bole veľmej plaňie a v takých časoch sa rodia iba plaňie rozhonúta. Presídľovanie bola ena nešťastná udalosť, kerá môžbyťže viacťin pomohla a priniesla in šťastnejší život, ako napríklad mojin rodičon, kerí sa našli iba vďaka presídľenju, ale pre velacich sa stala doživotnou traumou. A čo je najhoršuo docista, rozbila a zničila dotodi mocnú slovenskú pospolitosť, kerá tu na Dolnej zemi žila a z kerej sa voľade presídlili skoro celje dedíne (Pivaroš). Ňeska tu žije už iba veľmej málo rodín, v kerich sa doma ešte dovrávajú tin krásnin čabianskin nárečím. Smelo môžme poviedať, že presídlenie v celku viac ublížilo Slovákom ako Maďarom. Tí Maďari, čo žili v Československu, ňi veľmej pocítli úbitok ľudí, kerí sa miseli vystahovať, a tí, čo žili v Maďarsku, sa zaradovali (politici), lebo táto „výmena“ im pomohla zbaviť sa hádan najmocnejšej a najpočetnejšej menšiny v krajine bez toho, aby ich voľakto obviňoval z jej utlačania a asimilácie. Ked to kúšťik pritiahñen za vlase, tak môžme povjedat, že Slovákov v Maďarsku „zlikvidovali“ Slováci z materskej krajiny a ked senka ňeska prichodia, tag sa veľmej čudujú, de tí Slováci z Dolnej zeme pokapali! No mi, čo tu žijeme, vieme, že našťastia ešte šeci ňeskapali, a tak rezno ani neskapú...

Palo Žibrita

List starej mamy Alžbety Kraskovej, rod. Boťanskej, písaný na Slovensko v roku 1947

Rok 1947 bol rokom, kedy som sa narodil. Rok 1947 bol všeobecne rokom ťažkým – bolo 2 roky po ukončení nezmyselnej druhej svetovej vojny, kedy mnohé rodiny stratili svojich najbližších a mnohé rodiny ešte čakali svojich manželov, otcov, synov z ruského zajatia.

Rok 1947 bol aj rokom sucha, ale aj rokom, kedy sa obyvatelia slovenského pôvodu rozhodovali, či využijú možnosť vrátiť sa na miesta, z ktorých pred 230 rokmi odišli za lepším životom. Bolo to ťažké rozhodovanie najmä pre starších ľudí, ktorí mali už zapustené korene dlho na Dolnej zemi.

Aj moja stará mať sa ťažko rozhodovala, pretože mala tam už pochovaných 2 mužov, Michala Krasku, ktorý zomrel v 1. svetovej vojne v roku 1914, a Jána Krasku, jeho brata, môjho starého otca, ktorý zomrel na zápal pľúc vo februári 1947 (a aj ona vyčerpaná, chorľavá zomrela v októbri 1947). V čase, keď sa rozhodovala, žili ešte jej 3 deti z prvého manželstva, Miško, Ička a Eržika a dvaja synovia, ktorých porodila v druhom manželstve s Jánom Kraskom. Starší Ján, nar. 1920, zomrel v r. 2010, bol učiteľom a vystahoval sa do Československa v roku 1946, mladší Pavol, môj otec, nar. 1925, zomrel 1982, prišiel na Slovensko 18. júna 1948 s manželkou Máriou, rod. Patajovou, a so mnou.

Deti z prvého manželstva, Michal, nar. 1910, Eržika, nar. 1911, a Ička, nar. 1912, ostali na Čabe.

List na Slovensko písala krátko po mojom narodení a krste svojmu synovi Jánovi, môjmu krstnému otcovi.

Drahe moje djetke.

List zme dostali 22ho už smesi ňvedeli pohútať že čoje svami vždi smesi húтали že sje už vceste alebo že liste nepustja. Tak sme sa sklamali stimto čakáňim užteraz bude naveky horše. Eržiki cestovať najme na geježi čoje plná naveki. Píšeš Janko moj že aký je ten mali Pavko – jus takí ako Pavko bov keď bov mali ibaže je ňi takí tuční. Marka ňvedela veľa jest kinho nosila, no vedsa von vipasje ač bude zdraví takí mije milí ako cigánik barnaví zmemu veľmi radi. Babu zme mali vibornu kin knám chodila tak mala 13 postelníc veľmi zácna

leboje veľmi čistotná, platili zmejej na 8 dní 160 fr. stošezdesjat forintov. Tak ta môže každí mesac uvjer zeme kupiť. Aj písesh Janko moj žesi vjacráz písav žeti ňepišen nič či pojden tavo dojeseni iba čakať že čo bude ač dožijeme takti potom napišen žechi spola dán či do árende. Akedvás pojden vidjet tak vidin že akoje tan tak ván poton povjen že ako bude a ja teraz kcen biť slobodná zavolakjav kin ňezunujen, apoton ja někcen žebison bola zněvestami lebo tje čase ta prešli čo vela misele ňeveste potrpet mamoškov takje najlesje čo tajde rason každá osobite naksi každá robi ako sa jej páči tak je najlepše. Aj si písav Janko moj že či zme miseli popredať pravda že sme miseli tosa tak zviklo šade teraz ňinto ňigde peňaze na hrbe ved zmeti už písali že čonás pohrab koštovav aj zmesi ta poplatili šade azatosa ňemuč aňi málo že akoja buden ja natejto zemi mám do-smrti poživanja taksen ňemóže nik príď ačja nedovolín aj tak len za feleša alebo za árendása toto je takí zákon. Ačbi aj prišov edon maďar nasálaš aňi tobi ňebov horší ako slovák tu ho máš náš je aj rodina a rason sa zle správav navekisa chudák otec ponosovav že akjje plani někcenho vjac aňi čobimi von platív vedjesto aj teraz dobrí ľudja ibaže sa von ponúkav žetabude ato preto žebi nás mohli z Hodon dovena klamať. Ved von zvje kedmu bude volakeri gazda zapetami stáť lebo tatan ňepojde naspet najich sálaš lebo bi sa pobili rason prvi tižden velmej sa ňenavidja a Miši jin ešte ňeprišov sa vela ešte zachitení v ruskej. Písale novine že ešte aňi terazneprídu aňi Janko Achim ešte ňeprišov ňani Marčin nevjen že-prečo ich zatelkvo ňepustja. Ač pojde Pavko skoro tavo tak vám pošlen dejaku drevinu ved' mňe už ňebude načim telko, aňi trjel' zme ňepredali lebo málo dávali siho pošesje Pavko tavo aňi pluh sa nepredav aj troje saní aj rječica ačsa mu len bude spratať taksi môže šecko vinjest tavo. Nevjeme nič že kodi pojdu iba čobisi už vedev ajti Janko moj žedeťa preložja naleto že bisa aj Pavko tatan pítav lebo ač delako budete od enodruhího tak ňevjen že akoti odá dejakú lichvu. Bizme aj popredali dejakje stole ale je takvo staro nikomu nenačin.

Vraveli Szákovci že Eržika písala žesťesi kúpili aj bútor bidobre bolo zabehnút vidjet lenže jeto ňi tak ako biste tu boli. Ved van aja pošlen ten sifon mňe už ňebude način na chlapskje hábe a mňesa doz vidajovje ibalenbi son dotich mala čo položiť. Tu jesto partjéke vela vbovdoch šakovakje peknjé kartúne iba čjerno nemož dostaťiba čo šecke bovde pochodí ňevjen či farba ňinto či prečo, odpíšte akáje cena tuje edon meter kartún za 8 forintov ale velmej pekní jesto plnje bovde spartjékov si hútame velaráz že dėsato len zalo tel'ko šeckiho jesto prehrozne vela a vlašni zme tel'ko slaňine zmárnili a len zme si nevedeľi takje hábe zvažít ako sme kceli. Aj place bívajú takje ako jarmoke. Šecko jesto vela mož predávať mesoslaninu klbásu šecko čolen jesto. Pozdravujen ťa Eržika že

sonti už prihotovila šeckotak ako Marki maličkimu tak nevjén čitihó pošlén ač Pavko skoro pojde a duchnička nakrst bude 37 ročnja čo mñe moja mať bolí dali kedson mala prvô dítá. Aj moj malí vnúčoksa vtej krstiv. Aj tí píšen Janko moj žesa aňi ľčovci ñekcu nahútať iba ač nás šeckich vidurja tak že už poton pojdu. Novo ñinto ñič iba je veľká suchota zavela nekce padať dáš. Sonsa dovrávala z Pavkov Csicselovou ženov takmi vravela že aj Badinka kurátor tájde 6 ho mája tavo ale sonsa zabudla spítať že de. Keď zvjéte istotñe že kodi prídete tak nán napište, pozdravujeme vás šeci.

S Bohon sa majte.

Pavol Krasko

List z roku 1792

Fotka z roku 1937, stará mama Alžbeta, nar. 1890, Ján Krasko, nar. 1920, Michal Krasko, nar. 1862, Ilka Krasková, nar. 1912, Ján Krasko, nar. 1891

Matky - ochrankyne kultúry, vzdelávania rodiny a rodu... (čítanie z domácich kroník, listín a záznamov)

Neviem prečo, ale keď som túto úvahu začala písať, myseľ ma zaviedla ku známej Kraskovej básni *Vesper dominice - Nedelňý podvečer* (zo zbierky *Nox et solitudo*), v ktorej si básnik spomína na staručkú matku v sviatočnej podvečernej chvíli, ako sedí pri stole pod zrkadlom v prednej izbe a zbožne predčítava duchovné knihy alebo z nich spieva. Potom sa mi vybavil obraz akademickej maliarky Z. Medvedovej, ktorá tú istú náladu zachytila, ale na obraze *Predná izba*. Aj básnik, aj maliarka vzdávajú hold matke či starej matke, pripomínajúc si tú chvíľu, keď ju videli v nedeľu sedieť v tichu izby, predčítavať texty z Nového zákona, pospevovať piesne z kancionála *Cithara sanctorum* alebo sa modliť. Rodina a vôbec rodinný život sa vtedy považovali za centrum univerza, za hlboký duchovný stred. Matka - stará matka v tichu nedeľného zátišia, vo chvíli oddychu od robôt v spoločnosti svojich obľúbených kníh, Biblie, Spevníka alebo Biblických histórií, nachádzali i útešné odpovede na svoje neraz i ťažké a nezodpovedané otázky. Texty a nábožné piesne poznali ešte z detstva, učili sa ich v škole tak, ako ich predkovia, ktorí pri hľadaní nového domova dobre vedeli, že musia mať vo svojom spoločenstve vzdelaných ľudí, učiteľov a kňazov, aby v cudzom svete obstáli a nerozplynuli sa. Za tým cieľom vyhľadávali hneď učiteľov a kňazov a neraz za nimi cestovali práve na vtedajšie územie Slovenska a veru i Nemecka. Krásny príklad ochraňovania krbov nachádzame, pravda, v gréckych a iných starých legendách či povestiach alebo v mnohých umeleckých textoch; príkladom sú aj naše povesti, legendy a rozprávky; mnoho toho sa dozvieme i z domácich kroník, zápisov na okraji prebalu Biblie, Spevníkov, testamentov a archívnych dokumentov. O tom v monografii Petrovec 1745-1995 (vyd. Obecné zhromaždenie, Báčsky Petrovec, 1995) písal i nebohý básnik Paľo Bohuš, poukazujúc právom na zápisky svojich predkov ako lúštenie minulosti a ich života, poukazujúc najmä na to, že to neboli celkom negramotní ľudia; mnohé dôkazy nachádzal zrovna v testamentoch, záznamoch zapísaných nevy písanou rukou dedov na okrajoch Biblie, Spevníkov alebo Biblických histórií, v kúpno-predajných listinách a v domácich kronikách. Vyberúc sa po stopách nášho barda poézie aj mne napadla myšlienka prezrieť si rodinné zápisky, ale i dostupné archívne dokumenty. Tu možno objaviť množstvo príkladov; predkovia, ako sa vždy tvrdilo, neboli úplne negramotní; hoci boli sedlia-

ci a ceruzka či *griflík* do ich tvrdej roľníckej nevy písanej ruky akosi nepatrili, veď od ťažkej fyzickej roboty nemali ani času a ani ich často do ruky nebrávali, možno iba v detstve, keď boli žiaci, a predsa sa vedeli podpísať a aj čítať... Básnik Paľo Bohuš, ako i mnohí predtým, vyzdvihovali túto najmenej preskúmanú stránku našich dejín, neraz sa myslelo, že to boli takmer negramotní ľudia bez škôl, z ktorých mnohí utiekli spod právomoci zemepánov a cisárskych zákonov, dali sa na zboj a zbeh a ako takí zutekali na juh krajiny. Pritom udivuje fakt, že pri hromadnom osídľovaní dolnozemskej prietorov, práve títo predkovia sa veľmi zakladali získať hneď kňaza a učiteľa pre svoje deti, vystavať kostol, školu; pravda, všetko to bolo za veľmi ťažkých hmotných a existenčných podmienok, neraz bez povolenia úradov, a preto neudivujú archívne záznamy o trestaní povedomých ľudí, gramotných a rozhladených vodcov, našich predkov, ktorí neraz za kňazom cestovali aj do veľmi vzdialených uhorských osád, aby prijímali na výročné sviatky Božie požehnanie alebo Večeru Pánovu. Ak sledujeme historické dokumenty a ich údaje, tak sa napr. od roku 1745 v Petrovci až do 1783, teda do Jozefovho Tolerančného patentu a slobody vierovyznania, vystriedalo na desiatky učiteľov a kňazov, z ktorých mnohí museli na príkaz Futockého katolíckeho plebána z osady odísť, lebo boli evanjelici, predčítavali sväté knihy, pravda, potajomky a zvyčajne v súkromných domoch. Dobrý znalec histórie Dolnej zeme prof. Jozef Maliak vyzdvihuje priam obdivuhodnú vlastnosť našich predkov, že po odchode jedného učiteľa postarali sa hneď o náhradu, a tak i kňaza. A keď mali zákaz vykonávania služieb Božích v kostolíku s evanjelickým kňazom alebo učiteľom, pozbavili ich úradu; predkovia predsa neklesli duchom, ako sme už spomínali, na služby Božie potajomky cestovali i do vzdialených osád alebo ich odbavovali doma, a potajomky. Neudivuje, že cestovali na výročné sviatky napr. do ďalekého Kiškereša či Starej Pazovy a inde. Pritom vedeli, že sa vystavujú trestom i väzneniu, ak sa o týchto cestách dozvedeli úrady alebo vôbec vrchnosti. V Petrovci sa napr. v období 1757-1783 vystriedali na desiatky ev. učiteľov, z ktorých mnohí boli prenasledovaní, ale deti neostávali bez výučby; riadne chodili do školy. Časom, najmä od dvadsiatych rokov 19. storočia, keď mnohí veľmi zbohatli a nadobudli i majetky vďaka svojej pracovitosti, veľkosti rodiny, ale i šikovnosti (o čom poznamenáva cirkevná kronika Stehlovcov (písaná zo zač. 19. st. a zachovaná na petrovskej fare podnes), do ťažkých fyzických robôt začali rodičia zapriať aj svoje deti, takže sa dochádzka do školy veľmi prerieďila. Na samom začiatku osídľovania, keď sa tieto majetkové rozdiely ešte tak vyostreli neprejavovali, deti chodievali do školy pravdepodobne pravidelne. A keď už spomíname potrebu našich predkov po vzdelávaní a kultúre, spomeňme i to, že z Petrovca na školy do vtedajšieho Prešporka už v 70. rokoch 18. storočia odišli dvaja mladíci, dedinskí roľnícki synovia, František Labáth a Ondrej Koroš, ktorí po štúdiách pôsobili potom na Dolnej zemi...

V historickom archíve mesta Nový Sad sa mi do rúk dostala listina z roku 1769, ktorá podrobne opisuje veľkú vzburu petrovských žien. Táto bola vyvolaná preto, že Futocký plebán pozmenil učiteľa Samuela Patakyho a násilím chcel pre mnohopočetné petrovské deti priviesť ďalšieho, pravda, katolíckeho vierovyznania. Súčasne rozkázal zememeračom, aby vymerali i pozemok na výstavbu katolíckeho kostolíka; bol rozhorčený, že sa táto stavba už skôr neuskutočnila. Učiteľ Samuel Pataky bol vyhostený a jeho osud možno sledovať ako veľmi tragický. Totiž v Segedíne, po väznení, dal sa zverbovať k vojakom. Tieto dramatické udalosti veľmi ťažko dolahli najmä na petrovské evanjelické obyvateľstvo; nebojácne petrovské ženy, pritom domáce, sa zorganizovali, zastali si na obranu učiteľa a keď videli vymeraný pozemok na stavbu kostola, kolíky v noci zničili a urobili si tam i osobnú stráž. Táto vzburá trvala dlhšiu dobu, takže pobúrený plebán z Futoku pozval z pevnosti Petrovaradin vojsko a násilím vzburu ukončil. Vinníkov a vinničky kruto potrestali, ženy palicovali hneď na verejnom mieste a potom ich odvedli spolu s mužmi do pevnosti Báč a tam ich uväznili:

„Najvernejšie cirkevné ženy Sabadoška, star Suhotková, Zatekajová, Pucovská, Hricová Ďurovková, pani mäsiarová Miškovková-Masárová (z tohto rodu pochádza rodina Labáthová) a mnohé iné boli najprv verejne pred obecnosťou potrestané palicovaním a vodcov vzbury, medzi ktorými bolo hodne domácich žien, poslali do pevnosti Báč, do väzenia. Bolo to 18. apríla 1769. O rok neskoršie prišiel za zemepána Futockého veľkostatku chýrečný Slovák generál Andrej Hačík, ktorý hoci katolík, predsa mal porozumenie pre svojich poddaných- evanjelikov; nielenže povolil, aby ich deti učil evanjelický učiteľ-kantor vedľa katolíckeho, ale sa postaral aj o výstavbu modlitebníc a kostolov v Petrovci a okolitých osadách svojho zemepánstva.“(zápis z listiny, Futocké panstvo, 1769, archív Vojvodiny, Nový Sad)

Tento údaj o vzbuře petrovských žien ma presvedčil o tom, o čom som už dávnejšie uvažovala, totiž, že naše predchodkyne, pramatere a matere, zohrali v minulosti nášho života nemalú úlohu a najmä v zachovávaní našich tradícií, vzdelávania rodiny a rodu; ony boli tie, ktoré svoje potomstvo chceli mať nielen vzdelané, ale i duchovne (pragmaticky) vychovávané a pripravované do života. Veď si to iste priniesli z vlastného rodinného zázemia a rodiska. Ako vieme i z dokumentov, hneď pri príchode mysleli na stavbu školy a kostola, nelutujúc ani nákladné cesty do Viedne, ktoré sa mnohokrát konali na kráľovský dvor a obracali sa tam neraz so žiadosťami o povolenie mať učiteľa a kňaza. Priaznivá situácia sa im naskytla iba po roku 1783, keď k nim za kňaza prišiel Ondrej Stehlo; bolo to hneď po zverejnení Tolerančného patentu cisára Jozefa II. Vtedy sa Petrovec, otvorením niekoľkých cirkevných školských oddelení, stal sídlom evanjelického báčskeho seniorátu na čele s kňazom Ondrejom Stehлом a učiteľom - školským inšpektorom Danielom Záturským. A keď hovoríme o kultúre a vzdelávaní

našich predkov mnohí vzdelanci zo Slovenska zamestnávali sa v tom období práve na významných postoch u Srbov a mali nemalý zástoj pri kladení a rozvíjaní srbsko-slovenskej kultúry na Dolnej zemi.

A to, čo úradné a iné listiny nezachytili, v mnohých prípadoch zachytili práve domáce kroniky, testamenty, záznamy, ale i ústne podania. Mnohé rodinné významné dáta a záznamy sa najčastejšie zapisovali do domácej Biblie alebo do iných duchovných kníh; tieto boli až do polovice 19. st. písané iba gotikou – švabachom. Obyčajnému človekovi-sedliakovi a domácej sa tieto okrúhle a zvlášť okrasné litery zdali priam božské, na čitateľa pôsobili nadpozemskou žiarou; takto to poeticky poznamenal i básnik Paľo Bohuš : „nuž ako by potom Pánboh mohol inak i písať, ak nie gotikou!“ A takto dajako uvažovali i naši predkovia, keď sa na toto krásne gotické písmo pozerali, predčítavali ho alebo spievali nábožné piesne. Preskúmajúc niektoré petrovské rodinné kroniky, z ktorých sú najznámejšie Labáthova, Lačokova, Rusova, ale i archívne listiny o spomínanej vzbure v Petrovci z roku 1769, na čele ktorej boli práve ženy - domáce, môžeme právom naše pramatky považovať za ochrankyne nielen rodinných krbov, domácej výchovy a kultúry, ale i rodiny a rodu vôbec. Ony boli tým domácim „Cerberom“, ktorého výsostnou a svätou úlohou bolo ochrániť všetko dobré a zdedené od predkov, prenášať to ďalej deťom a na nové generácie. Takže tvrdenie, že naši predkovia nedávali svoje deti do školy alebo na štúdiá a boli negramotní celkom neobstojí; vďaka usilovnosti a tvrdej práci potomkov na školenie vysielali, o čo sa, pravda, pričínili práve matky a učitelia, ktorí ich vychovávali a sugerovali im i ďalšie školenie. A vďaka i demokratickej duchovnej výchove, teda samej evanjelickej viere, i dievčencom sa dovoľovalo školiť sa v ústavoch alebo v súkromných školách. Od druhej polovice 19. st. bolo medzi Slovenkami, a nie iba medzi Nemkami, hodne vzdelaných žien, ktoré vynikali tzv. v charakteristických ženských zamestnaniach – sprvu to boli učiteľky, vychovávateľky, sestričky a babice. Tak napr. zvonolejárova Pozdechova dcéra Marína bola jednou zo skromných pracovníčok vtedajšieho slovenského literárneho snaženia. V rokoch 1861-1862 prispievala do *Černokňazníka*. Potom sa vydala za Jána N. Bobulu, staviteľa prvej budovy Matice slovenskej a redaktora *Slovenských novín*. Už ako vydatá preložila do slovenčiny nemecký román *Lujzy Mühlbachovej Móric Beňovský*, ktorý vyšiel v zošitoch a ktorý sa čítal aj na Dolnej zemi. A takýchto príkladov je iste aj na Dolnej zemi, kde práve ženy alebo dcéry učiteľov a kňazov sa stali nositeľkami vzdelania, kultúry a umenia. Neskôr pribudli i iné školené ženy (od druhej polovice 19. a najmä začiatkom 20. storočia), diplomované lekárky, spisovateľky, právničky, profesorky a pod. Z tohto pohľadu nás vôbec neudivuje ani spomínaná vzbura a väznenie žien - matiek vtedajších žiakov, v Petrovci z roku 1769.

Používanie priezvisk Sloveniek v Maďarsku v súčasnosti²

V príspevku ponúkame úryvok zo sondy do problematiky používania priezvisk Sloveniek v Maďarsku v súčasnosti.

Stav v oblasti používania priezvisk Sloveniek v Maďarsku je veľmi rozmanitý, zložitý a ambivalentný aj v kruhu jednotlivcov, aj v prípade slovenských inštitúcií. Prevažná väčšina Sloveniek v Maďarsku nepozná pojem prechyľovanie, napriek tomu uprednostňuje v slovenskom kontexte prechýlenú formu svojho priezviska. Nachádzame však aj príklady používania neprechýlených priezvisk. Situáciu sťažuje aj maďarská prax, maďarské oficiálne mená občanov slovenskej národnosti. Výskum sme realizovali formou krátkeho dotazníka, interview a analýzy dokumentov. Dotazník pod názvom Sonda do problematiky používania priezvisk Sloveniek v Maďarsku v súčasnosti sme distribuovali pomocou pracovníkov Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku v elektronickej verzii. Dotazník sme rozposlali aktivistkám, do slovenských škôl a na slovenské národnostné pracoviská. Výzva bola uverejnená aj v tlačenej a elektronickej verzii jediného celoštátneho týždenníka Slovákov v Maďarsku s názvom Ľudové noviny. O praxi v školách sme sa informovali u riaditeľiek, prelistovali sme niekoľko školských dokumentov a preštudovali sme ročník 2015 Ľudových novín. Sledovali sme náhodne vybrané diely televízneho magazínu slovenskej národnosti Domovina a počúvali sme rozhlasové vysielanie V materinskom jazyku. V štúdiu hľadáme odpovede na otázky, prečo sa respondentky rozhodli pre prechyľovanie, resp. neprechýľovanie. Okrem toho nás zaujíma aj pravopisná norma uplatňovaná pri zapisovaní mien a problémy, s ktorými sa Slovenky v Maďarsku stretávajú pri používaní dvoch podôb svojich priezvisk, t. j. slovenskej a maďarskej.

V ďalšej časti nášho príspevku predstavujeme našich respondentov, opýtané ženy, a uverejňujeme odpovede na prvé dve otázky nášho dotazníkového výskumu. Náš výskumný materiál predstavujú dotazníky zozbierané v období od novembra 2015 do januára 2016. Otázky v dotazníku boli koncipované jedno-
jazyčne, v slovenskom jazyku. Z celkového počtu respondentiek 95 % (74 osôb) odpovedalo na otázky v slovenskom jazyku, 5 % (4 osoby) zapísalo svoje odpo-

2 Prednáška odznela na konferencii pod názvom Prechyľovanie áno – nie? 8. - 9. februári 2016. Celá štúdia bude uverejnená v zborníku z konferencie.

vede v maďarskom jazyku. Vo všeobecnej časti dotazníka zaznamenávame základné osobné údaje o respondentkách. Sú to otázky identifikačného charakteru. Zaujímali nás tieto údaje: vek, vzdelanie, zamestnanie, národnosť, materinský jazyk a skutočnosť, či žijú v mestskom alebo v dedinskom prostredí. Ďalšia, hlavná časť dotazníka obsahovala päť otázok, medzi ktorými boli uzavreté, ale aj otvorené typy otázok.

Výskumnú vzorku sme zostavili formou náhodného výberu, snažili sme sa osloviť čo najviac respondentiek slovenského pôvodu v Maďarsku. Do dotazníkového prieskumu sa zapojilo 78 respondentiek, čo považujeme za dostatočné množstvo na sondu. Vzhľadom na zámery výskumu sme zaradenie kontrolnej vzorky respondentov mužského pohlavia nepovažovali za potrebné. Priemerný vek účastníčok výskumu je 48,61 rokov (najmladšia respondentka má 22 rokov, najstaršia respondentka 80 rokov). Najstaršia generácia sa pravdepodobne do výskumu nezapojila vzhľadom na elektronickú formu distribuovania dotazníkov. 63 % respondentiek (51 osôb) uviedlo v dotazníku slovenskú národnosť, 22 % (17 respondentiek) uviedlo slovenskú a súčasne maďarskú národnosť, čiže majú dvojité identity, 9 % respondentiek (7 osôb) tvrdí, že má maďarskú národnosť a 4 % (3 respondentky) na túto otázku neodpovedali. Do výskumu sme sa snažili zapojiť respondentky slovenského pôvodu z čo najširšieho teritória v Maďarsku, čo sa nám podarilo len čiastočne, lebo až 86 % respondentiek (67 osôb) žije v mestskom prostredí a 14 % (11 respondentiek) býva na dedinách. Čo sa týka vzdelania účastníčok výskumu, veľká väčšina (88 %, 69 osôb) má ukončenú vysokú školu, resp. univerzitu, alebo ešte stále študuje v týchto inštitúciách. 5 % (4 respondentky) má stredoškolské vzdelanie, 3 % (2 respondentky) ukončili základnú školu a 4 % (3 osoby) neodpovedali na otázku týkajúcu sa vzdelania. Z hľadiska oblasti zamestnania tvoria najpočetnejšiu skupinu pracovníčky v oblasti školstva (vychovateľky, učiteľky a riaditeľky základných a stredných škôl, vysokoškolské profesorky), okrem nich sa do výskumu zapojili aj študentky slovakistiky, výskumníčky, knihovníčky, sekretárky, novinárky, vedúce rôznych kultúrnych a vedeckých inštitúcií a respondentky, ktoré sú už v dôchodkovom veku. Možno teda konštatovať, že výskumnú vzorku tvoria prevažne respondentky strednej generácie, ktoré bývajú v mestskom prostredí, majú vysokoškolské vzdelanie, pracujú na slovenskom národnostnom poli, takže väčšina z nich používa slovenčinu v každodennom styku.

Na prvú otázku, ktorá znela takto: *Ako uvádzate svoje meno a priezvisko v slovenskom kontexte, medzi Slovákami v Maďarsku?*, veľká väčšina respondentiek (76 %, 59 osôb) uviedla, že v slovenskom kontexte používa svoje meno so slo-

venskou prechýľovacou príponou, 23 % (18 respondentiek) používa svoje meno aj v slovenskom kontexte v maďarskej podobe, čiže bez prechýľovania, a iba jedna respondentka (1 %) používa obidva varianty paralelne.

Každá respondentka, ktorá používa svoje meno bez prechýľovania, odôvodnila odpoveď tým, že úradne (v matrike a občianskom preukaze) má zapísané maďarskú podobu mena, takže v každom kontexte ho používa v tejto forme. Respondentky ďalej uviedli, že aj v prípade, keď študovali na Slovensku, ich mená sa používali v úradnej podobe (napr. „Moje meno ani na Slovensku na univerzite nikdy nikto nepoužíval s -ová, ani v dokumentoch, ani slovne.“).

Predpokladali sme, že používanie ženských priezvisk bez prechýľovania si zvolí výlučne mladá generácia Slovákov v Maďarsku. Treba však poznamenať, že iba polovica respondentiek (50 %, 9 osôb), ktorá svoje meno používa výlučne bez formantu -ová, sa narodila po roku 1975, čiže má okolo tridsať rokov. Druhá polovica respondentiek (50 %, 9 osôb) patrí k strednej generácii.

Tie respondentky, ktoré uvádzajú svoje priezviská v slovenskom kontexte v prechýlenej podobe, uvádzali rôzne odôvodnenia, napr. „... tak som sa to naučila v škole“; „... som zástancom tradícií a prípona -ová poukazuje na slovenskosť“; „... automaticky mi to príde po slovensky... je to pre mňa samozrejmosťou, totiž v slovenskom kontexte rešpektujem zákonitosti slovenského jazyka“; „... lebo som Slováčka“; „... lebo tak mi je to prirodzené, o tom som ešte dosiaľ neuvažovala“; „... veď mám slovenskú rodinu“; „... pochádzam zo slovenskej rodiny“; „... Lebo Slovákom tak sa patrí preukázať!“; „... používanie takejto formy cítim ako povinnosť, veď patrím k slovenskej menšine“; „... lebo je to jedna forma prejavu národnostnej identity“; „... lebo toto som ja“; „... viem, že na Slovensku je dedinka Motová, odkiaľ prišli moji predkovia. Som na to pyšná, a preto používam svoje meno v slovenskom kontexte Moťovská“; „Som žena, ktorá žije v dvoch kultúrach, tým pádom mám dve mená – rovnako vlastné a dôležité“; „... lebo aj takto sa dá identifikovať dvojité väzba a na druhej strane sa mi páči, že slovenská podoba priezviska poukazuje na pohlavie danej osoby“; „... slovenská verejnosť v Maďarsku, najmä jeho radikálnejšia časť, v polovici 70. rokov očakávala, niekedy si priam „vynútila“, slovenské používanie ženských priezvisk. Pod tým tlakom som „podľahla“ tejto požiadavke, hoci mi táto forma bola cudzia. V priebehu času som si zvykla na koncovku -ová v slovenskom kontexte. Slovenské alebo maďarské používanie ženských priezvisk zo strany danej osoby bolo (je) ukazovateľom miery jej slovenskosti v kruhu Slovákov v Maďarsku“³.

Na otázku *Akú podobu priezviska by mali podľa Vás používať Slovenky v Maďarsku?* výrazná väčšina našich respondentiek (85 %, 66 osôb) odpovedala takto:

3 Výpovede sme neupravovali, uvádzame ich tak, ako boli uvedené v dotazníkoch.

„Nech sa každá žena rozhodne sama, akú formu si zvolí.“ Za jednotnú prechýlenú formu, teda slovenskú podobu priezviska, hlasovalo 8 % (6 osôb), takisto 8 % (6 osôb) bolo za jednotnú oficiálnu maďarskú podobu.

Tolerantný postoj väčšiny respondentiek je o to pozoruhodnejší, že skoro všetky z nich (76 %, 59 osôb) svoje priezvisko prechylujú. Niektoré respondentky pokladali za dôležité poznamenať: „Podľa mňa znelo by ale čudne, keby slovenskí aktivisti používali maďarské mená“ alebo: „Iba to nesmie zdeformovať pôvodné znenie priezviska (Szabó, Nagy)“. Príklady z odpovedí inej mienky: „Považujem prechýľovanie za normu.“; „Jednotne (preferujem – dopln. autorky) prechýľovaciú formu, slovenskú podobu (ale iba v slovenskom kontexte).“; „Som toho názoru, že najmä v slovenskej tlači v Maďarsku by sa mal jednotne, bez výnimky používať prechýlený tvar. Podľa mojej mienky nejednotnosť pôsobí vyslovene rušivo... Pri skloňovaní pôsobí priam groteskne, keď sa krstné meno vyskloňuje a priezvisko zostane v základnom tvare. Nehovoriac o tom, že hlavne v prípade cudzích krstných mien nie je vždy každému jasné, či sa jedná o ženu alebo o muža, čo môže spôsobiť problém pri použití slovesa. Keďže koncovka -ová nevyjadruje rodinný stav, ale iba pohlavie, nemyslím si, že by sa mala vnímať rušivo.“; „Ide mi hlavne o používanie mena v písomnej podobe v slovenskom texte – problémy so skloňovaním atď.“

Na základe realizovanej výskumnej sondy môžeme konštatovať, že stav v oblasti používania priezvisk Sloveniek v Maďarsku je veľmi rozmanitý a zložitý. Prevažná väčšina slovenských žien v Maďarsku uprednostňuje v slovenskom kontexte v ústnej a v písomnej komunikácii prechýlenú formu svojho priezviska. Sú to Slovenky, ktoré sa aktívne zúčastňujú alebo sa zúčastňovali na kultúrno-spoločenskom živote slovenskej národnosti. Používaním poslovenčenej podoby svojho mena a prípony -ová demonštrujú príslušnosť k slovenskému národu. U najvedomejších Slovákov v Maďarsku sa to prejavuje zapisovaním priezviska podľa noriem slovenského pravopisu. Používanie prechýlenej podoby priezvisk žien podporuje aj prax a úzus slovenských médií v Maďarsku. Nachádzame však aj príklady používania neprechýlených priezvisk, predovšetkým v kruhu predstaviteľov strednej generácie a mladých. U nich môžeme zaznamenať vplyv súčasných slovenských škôl v Maďarsku, na ktorých sa už okrem výnimiek neprechýľuje, ako aj vplyv osobných skúseností zo Slovenska. Respondentky pokladajú problematiku spôsobu používania a uvádzania vlastného mena za súkromnú záležitosť, je to vecou samotných nositeľiek mien.

*Tünde Tušková – Alžbeta Uhrinová,
Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Békešská Čaba*

Literatúra:

BLANÁR, Vincent: Teória vlastného mena (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii). Bratislava: Veda 1996. 250 s.

TUŠKOVÁ, Tünde: Obraz o etnických parametroch mladých Slovákov v maďarskom prostredí. In: Kontexty identity. Jubilejný zborník na počesť Anny Divičanovej. Eds. Eva Krekovičová – Alžbeta Uhrinová – Mária Žiláková. Békešská Čaba: Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku 2010, s. 342 – 346.

UHRINOVÁ, Alžbeta: K písaniu mien na cintorínoch v Békešskej Čabe. In: Prirodzený vývin jazyka a jazykové kontakty. Jazykovedné štúdie XXXII, Bratislava: Veda 2015, s. 354 – 363.

VALENTOVÁ, Iveta: Kde sa vzalo prechyľovanie priezvisk? In: Kultúra slova, 2013, roč. 47, č. 5, s. 261 – 281.

Z dobovej korešpondencie v Hontianskej stolici v Hornom Uhorsku (z roku 1792)

V Hornom Uhorsku, dnes Slovensko, v okrese Krupina (v Krupine pôsobil istý čas aj Ľudovít Haan) sa v roku 1792 stalo, že po jarmoku v mestečku Sebechleby obvinila istá Marta Šupková obyvateľku Dolných Rykynčíc Helenu Miškovu z krádeže.

Richtár z Dolných Rykynčíc Ďuro Frankovič požiadal richtára zo Sebechlieb o pomoc vo veci krádeže a ich stanovisko. Zo Sebechlieb sa v liste z 19. septembra píše: My richtár a prísazný dolu podpísaní sme prijali Vaše pozdravenie a žiadosť pána richtára z Dolných Rykynčíc ohľadom Heleny Miškovej. Dávame Vám na vedomie, že o žiadnej krádeži nevieme, Helena nebola prichytená a tak Helene Vašej obyvateľky sa nik nepokúšal uškodiť a jej poctivosť spochybníť, pretože sme už mali do činenia s mrcha a nestatočnými ľuďmi, ale o istej Helene sme nikdy nič zlého nepočuli.

Stále zdravie a dlhé panovanie vinšujeme.

Die 19. sept. a. 1792 Richtár Ján Kemp
Noth. Ondrej Svesz mestečko Sebechleby“

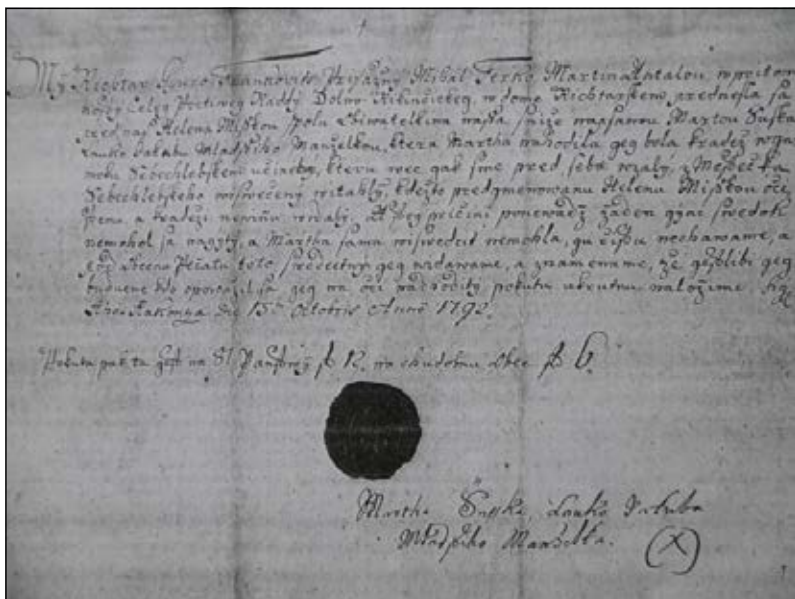
Následne na to bolo 15. októbra 1792 v Dolných Rykynčiciach vydané „Wyswedčení Helene Miškovej“ za prítomnosti richtára Ďura Frankoviča, prísazných Michala Ferka, Martina Antalova a za prítomnosti celej rady Dolno Rykynčickej, ktorá zasadala v richtárovom dome, ale aj za prítomnosti obvinenej Heleny Miškovej a žalujúcej Marty Šupkovej, Lauka Jakuba mladšieho manželka.

Na základe správy zo Sebechlieb uznali Helenu Miškovú za nevinnú a spomínanú Martu odsúdili na pokutu spolu 18 zlatých z toho na panstvo 12 a obec 6 zlatých, s tým, že kľakom by jej v budúcnosti čokoľvek čo i len na oči nadhodil bude ukrutne potrestaný.

V Dolných Rykynčiciach dňa 15. X. 1792
obecná pečať Marta Šupka Lauka Jakuba
mladšieho manželka

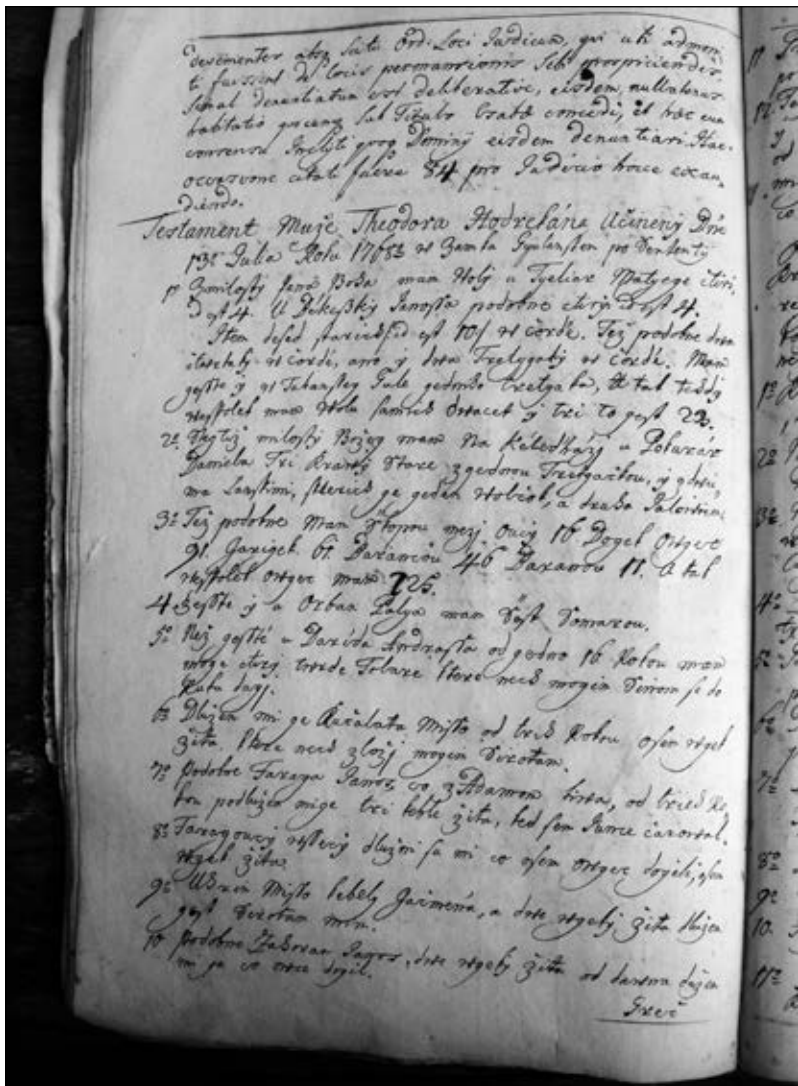
Celá kauza bola vyriešená za 1 mesiac. Keď zoberieme do úvahy, že v 18. storočí stačila našim predkom krátka doba – dnes v časoch modernej techniky sa prípady riešia roky, ale sú aj prípady, kde nestačí ani 10 rokov a poškodení sa spravodlivosti ani nedočkajú.

Pavol Krasko

Vysvedčenie o nevine Heleny Miškovej z roku 1792

Z najstarších čabianských zápisníč (Protokollum 1749-1804)

V pôvodine

Testament muže Theodora Hodrekána, Učinený dne 13. Júlia Roku 1768 na Zámku Gyulanskem po sententii

1. Z milosti Pána Boha mam voly u Teliar Mateje čtiri, jest 4. U Békesky Jánoša podobne čtiri, jest 4. Item starich deset, jest 10 v čorde. Tež podobne dva čtvrtáky v čorde i dva tretjaky v čorde. Mam jeste v Tabanskej Dule jedneho tretjaka. A tak tehdy mam vespolek dvacet tri, to jest 23
2. V tejtíž milosti Božej mam na Ketedházi u Pokurár Daniela tri kravi stare zjednou tretjačkou i zdvuma lanskimi, z kterich je jeden volčok a druha jalovica. Ješte i u Orban Palya mám šest somarou
3. Než ješte u Darida Andraša od jedno 16 rokou, mam moje ctiri tvrde Tolaré¹, ktere nech se mojim sinum do roku daji
4. Dlužen mi je Ručulata Mišo od trich rokou osem vjek žita, ktere nech zloži mojim sirotam
5. Podobne Faraga Janoš, čo s Adamom biva, od trich roku podlužen mi je tri keble² žita, ked sem junce čaroval
6. Faragovcy všecy dlužni su mi osem ovjec čo dojili, osem vjek³ žita. Uhrin Mišo kebel jačmeňa a dve vjegy žita, dlžen jest sitotam mim.
7. Podobne Zahoran Janoš, dve vjegy žita, od davna mi je dlužen, čo ovce dojlil. Greč Tomáš doji čtiri ovce za ktere bude podužen položit čtiri mariaše⁴
8. Též i Koncoš Jano doji jednu ovcu, ktera však jako te co u Greč Tomaše mám, tech 225 jest, Koncoš je dlužen 17 grajcarou.
9. Než ješte dlužen mi je i pet vjek žita od davna, aj pet mariašu, co vlani dojlil pet ovjec.
10. Muj statek, krom 10 ovjec a 10 barancou a jedne kravy všecek se ma prodat a na penize obratit, ktere ja v moc Darida Andraše a Greč Tomaše, jakož za tutorou sirotek oddavam. Ale však speneži techto ma se dať :
 - Krčmárovi kétedházskimu zlaty rinskich 120
 - *Mojej žene Dory pedesat rinskich zlaty.*
 - *Mojej cery malej nechavam jednu kravu, aby se zmeho statku zašatila a vidala, jestli ju Pan Buh bude živit.*
 - *Zahoran Janošovi ma se viplatit tricet rinskich zlaty, ktere penize v zime bil mi dal na senô. -*

- Greč Tomašovi deset zlaty, co sem bil požičal u Tajata na slaninu
- Darida Tomašovi za zimovani ovjec mojich po dve zimi padesat rinskich zlaty
- Do krčem se ma dať, co sem v kupectvi potrovil, 46 rinskich zlaty a pedesat jeden a pol grajcarou
- Benko Petrovi nekolko groš⁵ za vino
- Šalát Jakubovi čtiricet grajcarou
- Hegeduš Tomašovi ctiri mariaše a 9 petaku
- Na kostel Ketedhászki olaski, poručim jeden dukat⁶ Kremnicki
- Na Ďulanski olaski⁷ kostel zanechavam 10 ovec, 10 barancou a dvanac rinskich zlaty
- Dlužen sem na porcie, i take za contract rinskich zlaty patnac, nech tehdy se i teto penezi zmeho statku Ostatek pak, ktery pozustane od viplaceni techto dluhu, zanechavam mojim dvum sinum.

Lentia jurati Jakoby Lipiczky et Samuele Petyko, ad Latus Perttis dui Fiscalis Amanuensis

Coram me per me Fabian Maszimitium , ord. Loci

Poznámky

*Testament Teodora Hodrekána, napísaný v slovakizovanej češtine (bibličtine), pochádza z békeščabianskeho protokolu. Jeho predkladateľ je s najväčšou pravdepodobnosťou rumunskej národnosti, ktorí sa oženil so Slovenkou z Békešskej Čaby (vtedy Čaba). Pre vážnosť jeho obsahu, nie je napísaný v jeho čabianskom bydlisku, ale na zámku v Ďule.

1. minca v hodnote 70 grajciarov
2. kebel= 125 litrov, bratislavský = 93,12 litrov
3. veka(viecha) = 30 litrov, inde 23,28 litrov
4. mariaš- ľudové pomenovanie striebornej razenej mince za M.Terézie
5. groš, pôvodne ťažký denár, neskôr drobná minca nízkej hodnoty
6. dukát – slávna zlatá minca
7. olaski kostel = rumunský pravoslávny kostol

Poslovenčene

Testament muža Theodora Hodrekána*, učený dňa 13. júla roku 1768 na Ľubľanskom zámku po sententii :

1. Z milosti Božej mám u Mateja Teliara štyri voly. U Jána Békeského podobne štyri Tam isto desať starých v stáde. Tiež podobne dva štvorročné v stáde a dva trojročné v stáde. A v tabánskej dule mám jedného trojročného. A tak mám dovedna dvadsaťtri volov.
2. V tej istej milosti Božej mám na Keted'háze u Daniela Pokurára tri staré kravy s jednou trojročnou a s dvomi vlašajšími, z ktorých je jeden volček a jedna jalovička.
3. Tiež podobne mám medzi ovcami 16 škopov, dojok 91, jariek 61, barancov 46 a tak spolu mám 125 oviec.
4. Ešte i Paľa Orbana mám šesť somárov.
5. Od takmer 16 rokov mám u Ondreja Daridu štyri tvrdé toliare¹, ktoré nech sa do roka dajú mojim synom.
6. Od troch rokov mi je Mišo Račulata dlžný osem vjech žita, ktoré nech zloží mojim sirotám.
7. Podobne Ján Faraga, čo býva s Adamom, mi je od troch rokov dlžný tri keble² žita, keď som ovce vymieňal.
8. Všetci Faragovci sú mi dlžní osem oviec dojok a osem viech³ žita.
9. Mojim sirotám je dlžný Mišo Uhrin kebel jačmeňa a dve viechy žita.
10. Od dávna mi je podobne dlžný aj Ján Záhoran, čo ovce dožil, dve viechy žita.
11. *Tomáš Greč dojí štyri ovce, za ktoré mi bude dlžný položiť štyri mariaše⁴*
12. *Tiež i Jano Koncoš dojí jednu ovcu, ktorá je ako tie, čo mám Tomáša Greča, tých je 225, Koncoš je dlžný 17 grajciarov. Ten mi je oddávna dlžný päť viech žita, aj päť mariašov, čo vlni dožil päť oviec. Môj statok, okrem 10 oviec, 10 barancov a jednej kravy, má sa všetok predať a obrátiť na peniaze, ktoré ja zmocňujem k tomu Ondreja Daridu a Tomáša Greča, ktorých za tútorov určujem. Ale z týchto peňazí má sa dať :*
 - 120 rýnskych zlatých ketedházskimu krčmárovi
 - Päťdesiat rýnskych zlatých mojej žene Dory
 - Mojej malej dcére nechávam jednu kravu, aby sa z môjho statku zašatila a vydala, ak ju Pán Boh bude živiť

- Tridsať rýnskych zlatých sa má vyplatiť Jánovi Záhoranovi, ktoré mi v zime bol dal na seno.
- Desať zlatých Tomášovi Grečovi, čo som si požičal u Tajata na slaninu
- Darida Tomašovi za zimovani ovjec mojich po dve zimí padesat rinskich zlaty
- Päťdesiat rýnskych zlatých Tomášovi Daridovi, za zimovanie mojich oviec
- 46 rýnskych zlatých a päťdesiatjeden a pol grajciarov do krčiem, čo som potrevil počas kupectva
- Petrivi Benkovi niekoľko groší⁵ za víno
- štyridsať grajciarov Jakubovi Šalátovi
- Tomášovi Hegedušovi štyri mariaše a 9 petákov
- Na keted'házsky rumunský kostol porúčam jeden kremnický dukát⁶
- Na Ľuliansky olaský⁷ (rumunský) kostol zanechávam 10 oviec, 10 barancov a dvanásť rýnskych zlatých
- Na porcie (dane) a tiež za kontrakt som dlžný pätnásť rýnskych zlatých, nech sa tieto peniaze z môjho statku dajú
- Zostatok, čo zostane po vyplatení týchto dlhov, zanechávam mojim dvom synom

Lentia jurati Jakoby Lipiczky et Samuele Petyko, ad Latus Perttis dui Fiscalis Amanuensis

Coram me per me Fabian Maszimitium , ord. Loci

Poznámky

* Testament Teodora Hodrekána, napísaný v slovakizovanej češtine (bibličtine), pochádza z békeščabianskeho protokolu. Jeho predkladateľ je s najväčšou pravdepodobnosťou rumunskej národnosti, ktorí sa oženil so Slovenkou z Békešskej Čaby (vtedy Čaba). Pre vážnosť jeho obsahu, nie je napísaný v jeho čabianskom bydlisku, ale na zámku v Ďule.

1. minca v hodnote 70 grajciarov
2. kebel= 125 litrov, bratislavský = 93,12 litrov
3. veka(viecha) = 30 litrov, inde 23,28 litrov
4. mariaš- ľudové pomenovanie striebornej razenej mince za M.Terézie
5. groš,pôvodne ťažký denár, neskôr drobná minca nízkej hodnoty
6. dukát – slávna zlatá minca
7. olaski kostel = rumunský pravoslávny kostol

Z čabianskeho protokolu (1749-1804) vybral a prepísal Ján Jančovic

Úvaha o mesiaci máji...

Mesiac máj je bezpochyby jeden najkrajší mesiac roka. Celá príroda sa prebúdzá k životu. Všetko kvitne, príroda ukazuje svoju krásu a nádheru. Záhrady a lúky sú posiate všetkými farbami, čo je bezpochyby nádherná pastva pre naše oči. Krása prírody má svoje čaro. Na rozkvitnutých stromoch poletujú včely, ktoré svojou usilovnosťou prinášajú úžitok nielen sebe, ale hlavne nám. Bez nich by život na našej planéte snáď ani nemohol existovať. Všetko žije novým životom. Spev vtákov nám spríjemňuje každodenný život, ktorý sa snažíme prežiť podľa svojich predstáv.

Máj je nielen najkrajší mesiac roka, aj keď v súčasnosti sa počasie akosi zmenilo a hranica teplôt sa posunula niekde do apríla, a tým nastalo i skoršie prebúdzanie prírody. K máju sa viaže aj množstvo významných udalostí a tradícií.

Jednou z nich je aj **stavanje a válanie májových stromov** späté s peknou tradíciou, spevom, veselostou, vravou a zábavou. Táto pekná tradícia neobišla ani jednu slovenskú osadu na Dolnej zemi a veru i na Slovensku, a i inam; je to veľmi starý zvyk. Už deň pred prvým májom ako káže zvyk, postavili chlapci pekný májový strom, ktorý buď dostali, alebo si ho sami zadovážili, mohol byť i menší, ale bol úhľadný a krásny. Vyzdobili a postavili svojim frajerôčkam pekný májový stromček, z čoho mali veľkú radosť. Tento pekný zvyk si tiež zachovali aj naši robotníci a vedúci. Mnohé máje boli v strede osád a miest, ale aj pred domami vedúcich a uctievaných ľudí...

Druhá májová nedela nám každoročne pripomína jeden z najkrajších darov, ktoré tu na zemi človek má: dar starostlivej a milujúcej matky. Deň matiek – jeho pôvod je v 17. storočí. Vo Veľkej Británii pracovalo u pánov od rána do večera veľa detí bez nároku na voľno. Jediné štvrtá nedela počas pôstu bola príležitosťou navštíviť rodičov a doniesť darčeky súrodencom. Tejto nedeli sa začalo hovoriť „Nedela matiek.“

Ďalší z historických sviatkov je i sviatok 1. máj – sviatok práce, a mnohí z nás možno ani nevedia, akú má históriu. Traduje sa už vyše 120 rokov. Zrodil sa na pamiatku nevinných obetí masového štrajku chicagských robotníkov roku 1886 za osemhodinový pracovný čas. Prvý máj je štátny sviatok...

Práca neraz aj 16 hodín čistého času bez voľných sobôt, nediel, bez dovolení, bez akéhokoľvek zabezpečenia v chorobe, starobe či materstve. Výsledkom bola masívna devastácia ľudskej dôstojnosti, vo svojej podstate prirodzene deštruktívna, ktorá bola zárodkom masovej nespokojnosti. A ako sa zdá, práve to sa navracia,

doba využívania človeka človekom i strojom, jeho síl a jeho práce, najmä veľkými korporáciami, boháčmi- kapitalistami... Vošli sme teda do éry nových boháčov a idolov, idolu dolára... A tak sa význam I. mája pomaly vo svete vytráca...

A predsa, pripomeňme si tento krásny slovanský sviatok, ktorého význam bol kedysi zadávna spojený s obnovovaním prírody, úctou k nej, k všetkému živému; nie div, že práve máj je najkrajším mesiacom roka, či nie?

Viera Benková

Juraj Dolnozemský

Slovami k pamiatke na počesť 300. výročia Čaby

Mestám sa čas
 stáročiami meria,
 všade je prítomná
 láska, viera!
 Sila krúti kolo,
 čo a ako bolo?!-
 a nielen včera.
 Je v nich
 smútok, úsmevy,
 nádej, radosť a dôvera!
 Túžby sa melú,
 ono žije,
 to čabianske vaše,
 tam je zakotvené
 verejnosti známe
 do ťažkej práce.
 Budúcnosť tá je
 neodškriepiteľná,
 aj úspechy sú vám
 k úsmevom dané
 Zhora
 od pra-pradávná

 požehnané.
 Lebo Čaba je,
 bola a bude
 živá žije v osude.
 Nech žiari, horí v kozube
 za ďalšie stáročia
 povedzme –
 do večnosti.

Juraj Dolnozemský

2017...

ako nový rok
buď milý hosť,
vítať teba treba
prines nám sebou
nadostač chleba,
nech nemorí nás bieda!
Veď si tvrdo čakaný!
More má svoje
hrozivé záplavy!-
Pre pokoj počasie
všeličo napraví,
keď za prácu ľuďom
bohatou úrodou zaplatí!
Dopraj aj úctu nám
a porozumenie tiež,
i všetko iné,
radostné chvíle,
a čo len v sily a moci máš,
a do srdc
nadostač dobrotu dáš,
pre všedné dni zhora
úspechy požehnáš!

Slovo volá

Volá slovo,
ľudí vzbudzuje,
človek putuje
a reč kvitne!
Zlosť cúva!
Hľadáme si
v minulosti budúcnosť,
nepredáme si
svoju cnosť!
Čo bolo, to nás
vzbudzuje, združuje,
zabudnuté ožije!
V srdciach
ešte sú
živé nádeje aj korene.
Jar dávno
rozmočila
záveje,
dnes za ľahostajnosť
tvrdé dane
platíme.

Juraj Dolnozemský

Jój, život...

Nádej volá
 a čas cesty hľadá,
 osud plaziť núti hada!
 Návaly po námestiach
 protestujú,
 a tí šikovní si
 svoje šťastie kujú!
 Labužníci hodujú,
 turisti po svete
 cestujú,
 biednych chaosom
 šokujú!
 Veriaci v tajnostiach
 trvalý pokoj skúmajú,
 veselí herci
 na javisku obecnstvu
 úsmevy bezstarostné
 núkajú!
 Severné vetry
 studené fúkajú!
 Cez múdrosť proroci
 sklamaní
 nie zúfalú
 lásku núkajú!

Vieme?...

ozaj, vieme,
 že prečo a začo?!
 Vo všedných dňoch
 hľadáme
 zaťato zlato?!
 Po dobrom túžime
 sklamaní,
 pri rukách máme záhady!
 Navonok si
 názorom
 objasníme
 základy ?!
 Od čudov
 vyčerpaní.

Nos si svoj nos!

Za siedmimi horami, za siedmimi dolami a sedemdesiatimi siedmimi semaformi, na siedmom poschodí novosadského paneláku býva jedno dievčatko menom Marína. Je to krásna slečinka. Drobná postavička, vlasy kučeravé, ryšavé a oči nejako zvláštne modré, také, že keď sa do tej modrej farby dobre zahľadíte, môžete vyčítať takmer celý jej citový a myšlienkový svet.

V týchto dňoch Marínine oči hovorili, že je s niečím nespokojná. Akoby smutná a trošku aj sklamaná. Príčinou toho boli siedmáci, ktorí sa Maríne začali vysmievať, že má veľký nos. Ba ešte jej aj dali prezývku Marína – frnička.

Síce je pravda, že na svoju malú útlu tvár, mala trošku dlhší nos, ktorý bol poriadne posypaný drobnými pehami. No doposiaľ to Maríne neprekážalo. Vlastne, ani si neuvedomovala, že má väčší frniak než ostatné deti. Ale teraz jej to začalo poriadne vadíť. Najmä preto, lebo sa o jej novej prezývke dozvedel aj Martin, ktorému tí huncúti siedmáci boli spolužiaci.

– Musím niečo urobiť... – uvažovala Marína po ceste zo školy. – S takýmto nosom si ma Martin nikdy nevšímne. Vlastne všimne si iba môj veľký nos. Môj nepekčný, pehavý a obrovský ratafák. A aj sám ma začne oslovovať Marína – frnička, aby tak zaujal pozornosť medzi kamarátmi. Júúúúj, nenávidím svoj nos! – nahnevane vyslovila Marína.

Doma si ukradomky od mamy vypožičala mejkap a skúšala si skrásliť tvár. Pehy skryla, no nos sa nezmenšoval. Marína bola z toho čoraz smutnejšia. Rodičom zazlievala, že ju takým nosom „obdarili“. Vlasmi alebo šálom si schovávala tvár, v škole sa siedmakom vyhýbala a Martinovi sa ani len neopovážila prihovoriť.

– Môj nos je odporný – povedala si v jeden večer, kým si v posteli v mobile prezerala vlastné fotky. – Nevieť, prečo ich ľudia vôbec aj majú? Nos nás len robí škaredými... – uvažovala Marína. – Mojmým jediným riešením by bola plastika nosa. Áno, to je moja spása! Veď si takmer všetky celebrity dali urobiť dáku operáciu a teraz sú krajšie a šťastnejšie. – uzavrela a pevne sa rozhodla, že od zajtra začne šetriť peniažky z vreckového, aby o niekoľko rokov, keď bude trošku staršia, mohla ísť na plastickú chirurgiu. Menší a krajší nos jej určite prinesie viac šťastia a sebadôvery. A aj Martin si ju všimne, nie ako frničku, ale ako peknú mladú dámu...

Myšlienky prerušil nejaký hluk zvonku. – Klop, klop, klop. – začulo sa z obloka. Kto by klopal na okno na siedmom poschodí? – pomyslela si Marína a priblížila sa k oknu. Vtom jej do izby vošlo niekoľko čudných bytôstok.

– Kto ste? Čo tu hľadáte? – pýtala sa Marína.
– Ahoj, Marína, ako sa máš? Prišli sme tá navštíviť. – povedal jeden z nich.
– Navštíviť? Uprostred noci? A vojsť do izby na siedme poschodie cez okno? – Marína nič nechápala a začala sa báť. Ešte keď zočila ich tváre, strach sa jej votrel priamo do kostí. Boli to malí čudní ľudkovia bez nosa.

– Vy, vy, vy... nemáte nos? – ledvaže vykoktala.
– Áno, nemáme. Dobre vidíš... – povedal beznosý. – Prichádzame z malej planéty menom Nonnosál. Počuli sme, že si nespokojná so svojím nosom, nuž sme ti prišli porozprávať, ako je to u nás... – dodal mimozemšťan. Posadil Marínu na posteľ a začal jej rozprávať: – Prichádzame teda z inej planéty. Tam žijú ľudia bez nosa. Sú to vlastne potomkovia jedného združenia, ktoré vzniklo tu na planéte Zem pred niekoľkými storočiami. To združenie malo členov z celého sveta a boli to vlastne ľudia s veľkým nosom alebo aj takí, ktorí neboli spokojní so svojím ňufákom, alebo boli jednoducho zástancovia toho, že ľuďom čuchové orgány vôbec netreba. Keďže nenašli porozumenie, rozhodli sa spolu s niekoľkými lekármi opustiť Zem a nastahovať sa na planétu Nonnosál. Tam si dali operovať nosy a založili si svoj vlastný svet, v ktorom dúfali, že všetci budú šťastní. My sme teda ich potomkovia... – rozprával mimozemšťan.

– Wooooow, to je supeeeer! – s nadšením vykrikla Marína. – Určite sa tam máte dobre, lebo ste vlastne všetci rovnakí... – povedala.

– Hej, všetci sme rovnakí. A nikto nám nemôže nadávať, že máme rypák, orlí nos alebo nos ako skoba. Pre nás neplatí tvrdenie, že si nevidíme ďalej od nosa a napríklad, autobus nám nikdy neujde pred nosom... – povedal beznosý a jeho kamarát dodal: – V našom svete sa vlastne ani nechrápe, lebo nemáme čuchové orgány. A chlapci keď sa zbijú, nemôžu jeden druhému rozbiť nos.

Marína pozorne a s oduševnením počúvala a zrazu z nej vyletelo: – Idem s vami! – a už si aj balila veci do kufra. – Áno. Odídem na druhú planétu, kde sa mi už nikto nebude vysmievať. Dám si operovať nos a budem šťastná až do konca sveta.

Zobrala kufor a už sa tešila na odchod. Otvorila okno a vtom do izby vošiel čistý vzduch, vôňa kvitnúcich stromov a rannej rosy. – Mmmmm, prišla jar, – konštatovala a zhlboka sa nadýchla čerstvého vzduchu.

– Podľa tuzemského kalendára, jar prišla ešte pred siedmimi dňami, – povedal beznosý.

– Áno, ale iba dnes po prvýkrát možno zavoňať skutočnú jar, – povedala Marína. – nemyslíte si, že mám pravdu? – A ako sa pýtala, hneď pochopila, že vyslovila hlúposť. Že jej noví kamaráti nemôžu zavoňať vôňu jari.

Nastalo ticho. Všetci sa nachvíľku zamysleli...

– Tak vy teda necítite ani vôňu dažďa, pokosenej trávy, jabĺk, čerstvého mlieka...? – kládla otázku Marína.

– Nie. Vôbec netušime, ako voňajú jedlá. A keďže nám každé jedlo rovnako chutí, na planéte Nonnosál už ani nemáme potraviny. Stravujeme sa koktailmi, ktoré majú dostatočné množstvo vitamínov, bielkovín a cukru. – približoval vecí mimozemšťan. – Vidíš, – ukazuje na Marínin nos, – tebe sa teraz noštek začervenal a povedal ti, že je vonku chladno a treba si so sebou zobrať kabát. U nás takéto signály nepoznáme.

– A ako si potom spomínate na prázdniny strávene na dedine, pri sedliackej peci, z ktorej rozvoniava chutný chlieb starej mamy? – zaujímala sa Marína a v myšlienkach sa jej striedali všetky chute a vône, o ktoré títo ľudkovia prišli. – Čo vám priblíži Vianoce, keď nemôžete pocítiť vôňu stromčeka a medovníkov?

– My tieto pocity už nepoznáme, – povedal beznosý. – O nich sme iba počuli a čítali, no nie celkom tomu veríme. Ale uvidíš, ako je žiť bez nosa, keď prideme na našu planétu. – zobral ju za ruku a smeroval von oknom.

Maríne sa už idea o živote bez nosa nepozdávala. Ved' necítiť vône, ktoré nám evokujú najrozličnejšie spomienky, je také monotónne a smutné. Aké len množstvo dokonalých chutí a vôní nám tento svet dáva... bola by škoda nepocítiť ich.

– Pustite ma, nechcem nikam ísť! – zrevala Marína, avšak nie svojím hlasom, ale rovnakým hlasom, akým rozprávali aj beznosí, lebo farbu hlasu určuje práve náš noštek. A Marína, ako sa ju beznosý dotkol, nielenže stratila svoju farbu hlasu, ale začala strácať aj čuch. Jednoducho prestala cítiť všetky vône.

Bytôstky ju táhali so sebou von oknom. Marína však chcela zostať vo svojej izbe. –Nechcem ísť s vami, nechajte ma. Nechcem si dať operovať nos, chcem dýchať, voňať, cítiť...! – kričala Marína. Horko-ťažko sa vytrhla z rúk beznosého a skryla sa pod paplón. Ešte len začula krátko: – tak zostaň tu a nos si svoj nos!

Beznosí odišli z tejto planéty ako s ovisnutým nosom.

Marína ledva lapala po dychu a prvé, čo pocítila, bola vôňa mäťového čaju, ktorý jej mamka priniesla do izby. Zobudila sa pod paplónom a vtedy pochopila, že to všetko bol iba sen. V ušiach jej ešte stále odzváňalo: – Nos si svoj nos! Nos si svoj nos!

Pribehla k mamke, silno ju objala a poďakovala za krásny nos, ktorým sa odtaz bude usilovať do seba vdýchnuť všetky vône tohto sveta.

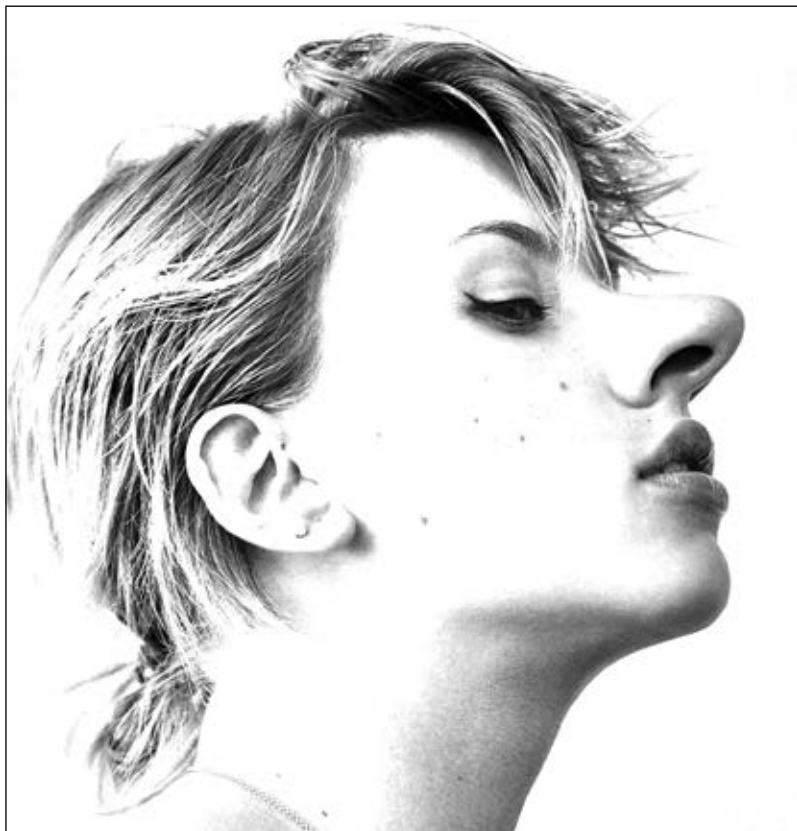
Do školy išla bez šálu a s pekným účesom, ktorý zvýraznil črty jej nežnej tváre. Na ceste sa stretla s Martinom, ktorý sa jej pozdravil:

– Ahoj, Marína.

– Ahoj, Martin. – Nevedela, čo mu má ešte povedať, iba z nej vyletelo: – Počula som, že budeš žiakom generácie.

- Nevieť presne. Koniec školského roka je dosť ďaleko. – odpovedal Martin.
- A odkiaľ máš tú informáciu? – pýtal sa.
- Ovoňala som to, – povedala Marína. Chvilku nastalo ticho a potom ešte dodala: – Na to musíš mať dobrý nos, – ukázala na svoj fňiak a obaja sa sladko zasmiali.
- Páči sa mi tvoj zmysel pre humor, – povedal Martin a spoločne smerovali do školy.

Katarína Mosnáková Baglašová

Strieborná zima

Pred mojimi očami sa premieta obraz dávnej zimy, bohatej na sneh. Sú na ňom haldami snehu zaviate dedinské ulice a krištálovými cencúľmi prikrášené nízke vojvodinské domce. Zázračné trblietavé hviezdice zlietajú z neba, stierajú všetky stopy pocukrovaného snežného koberca. Ostrý vietor fúka a vnáša chlad do skrytých a neviditeľných škár, štrbín, ale i do ulíc a domov. Pochodujeme nevysvieteným, ale naviatym chodníkom, dvaja starší a jedno dieťa. Matka ma zovrela do náručia, skryla vo svojom zimníku tak, že mi je hlava na jej hrudi a vonku mi je iba od tuhého mrazu červený nos. Pred nami kráča otec s paličkou v ruke a občas sa v snehu pokľzne, mama ho napomína, neradno teraz padnúť. Ja sa vôbec nebudím, iba na chvíľu sa preberiem na mamin hlas, radšej sa pozerám nahor, na nebo. Odtiaľ stá z veľkého roztvoreného vreca pilotujú dolu tisícóraké postriebrené, vyblýskané padáčky, hviezdice neskutočných tvarov. Pamätám si dobre túto časť cesty po vratkom chodníku, na návrat večer domov od krstných rodičov Poliakovcov z Lukavskej (dnes Komenského) do našej ulice. Naši kmotrovci bývali na začiatku tejto prastarej ulice, k nim sme často chodievali a takmer pravidelne na vianočné sviatky. Z nebies sa sypali hviezdice na moje viečka a svojím mäkkým plášťom zaodievali nás do pravej rozprávkovej krajiny detstva, veď Vianoce také aj boli. Vtedy u nás dopĺňané i pouličným spevom mladých, detí a hlasmi polazovníkov. V období týchto mojich útlých rokov boli pravou scenériou sviatkov na našich osadách. Nezabudnuteľný dojem z tých čias sa mi vynára i teraz, keď toto píšem, ako keby bol vo mne len na chvíľu zamrazený a na prvý vzruch, či spomienku sa stá dotykom čarodejného prútika odmrzil a prečudesne ožil.

Viera Benková

Učiteľ, režisér a prvý predseda Petrovského spevokolu Ondrej Garaji (1865 – 1919)

Keď sa budú písať dejiny tohto významného národného a k tomu kultúrno-umeleckého spolku, na čele ktorého až do svojej smrti v roku 1919 stál významný jeho zakladateľ a petrovský učiteľ Andrej Garaji, mnohí budú prekvapení, čo všetko tento významný petrovský rodák pre svoje prostredie urobil.

K tomu treba pripomenúť, že bez neho a bez pochopenia jeho otca a najmä matky, v Petrovci by sa neboli hrávali divadlá, nečítali v Nedelnej škole dobré hospodárske a literárne almanachy, zborníky, teda knihy, ktoré obec, výrazne poľnohospodárska a k tomu aj silne podfarbená remeselníckymi snahami vyniknúť a afirmovať sa aj v širšom okolí – veľmi potrebovala a ktoré ešte jeho otec ako učiteľ, keď prišiel do Petrovca, získal ako dobrú skúsenosť od kolegu a agilného muža, cirkevného učiteľa a kantora Félixu Kutlíka a preniesol to aj na mladšie generácie svojich žiakov, ale najmä na syna Ondreja. Učiteľ Garaji ako cirkevný učiteľ a k tomu zakladateľ Petrovského spevokolu vedel, že dobrých a roduverných Petrovčanov bude mať pokope a najmä mládež, ktorá sa už pomaly oslobodzovala od veľmi zakonzervovaných a spiatočnických zmýšľaní svojich otcov, zrovna v období zdanlivej poľnohospodárskej nečinnosti, teda v zime, na spevácke a divadelnícke próby, kde okrem povinných dochádzok učiteľ Garaji zaviedol aj čítanie tlače, diskusie o poľnohospodárskych vymoženostiach, uhorskej politike a parlamentárnych voľbách, ktoré sa práve roku 1895 nevydarili slovenskému kandidátovi Pavlovi Mudroňovi, ako tie slávne z roku 1869 s Viliamom Paulínyom-Tóthom.

Učiteľ Ondrej Garaji sa narodil v Petrovci roku 1865 a pochádzal z učiteľskej rodiny. A tak sa po domácej učiteľskej príprave dostal ako gymnazista do chýrečného, kedysi takmer slovenského mestečka Sarvaša a po skončení učiteľskej preparandie sa ihneď stal pomocným učiteľom v rodisku. Po roku, teda 1884, sa stal učiteľom v Hajdušici, ale vrátil sa znova do Petrovca, kde sa natrvalo usadil. Stal sa nielen cirkevným učiteľom, režisérom divadelných predstavení a zábav, ale aj kantorom pri evanjelickej cirkvi, kde to bolo od nepamäti zvykom. Takto si evanjelická cirkev zabezpečovala svoju akú-takú samostatnú politiku a dba-

la, aby sa do jej radov dostávali dobrí učítelia a najmä kantori a vychovávateľa ľudu... V obnovennej Nedelnej škole sa znovu začali prednášky a riadna dochádzka na večerné a čitateľské kurzy vďaka kňazovi Jurajovi Mrvovi. Do takéhoto ovzdušia potom vstúpil aj mladý učiteľ Ondrej Garaji a začal veľmi plánovitú buditelsko-vzdelávaciu prácu, čo ho neraz privádzalo aj pred maďarské policajné a župné úrady; čo i s pokutami, neprestal pracovať na roli dedičnej. A keď sa koncom 19 st. začali mladí hasiči naplno angažovať vo vlastných radoch a za pomoci učiteľa Garaja hrať aj divadlá, školiť sa aj v hudbe a speve a keď veľmi nápomocný hostinský Lovaš v rozhovore s mladými zistil, že nemajú kde cvičiť divadlá, zoskupovať sa najmä vo sviatok pri dobrej knihe a besede, rozhodol sa vystavať pre nich hostinec s veľkou sieňou pre potreby divadelníkov, mnohých zoskupených aj v Spevokole. A návrh sa pozdal aj učiteľom, a najmä Ondrejovi Garajovi, a hostinskému prisľúbili, že divadelné próby i próby Spevokolu budú aj v Lošerovom hostinci, ktorý stál onedlho ako nová budova na začiatku Kvačalovej ulice a hľadel vysvietenými oblokmi na pomaly tečúci Begej – odvtedy okrem Fábryho hostinca (dnes stánok Spolku petrovských žien) tu sa už riadne hrávali divadelné predstavenia, konali sa aj próby kultúrno-umeleckých večierkov, agitácie a próby a nástup Spevokolu.

Veľmi poučný bol zájazd mladých a povedomých petrovských roľníkov s pánom učiteľom Garajom do novosadskej Opery, o čom sa zmienila aj vtedajšia tlač, kde sa uvádzalo, že ani lístky zdarma týchto panslavistov nepresvedčili o kráse spevavej maďarčiny!

Učiteľ Ondrej Garaji bol aj dopisovateľom do mnohých slovenských, najmä cirkevných časopisov, vo svojich príspevkoch neraz kritizoval vyostrené politické vzťahy, riadne zaznamenával všetky petrovské významné podujatia a udalosti...

Svoju životnú a najmä buditelskú prácu vyplnenú púť zakončil 12. novembra 1919, čiže rok po skončení I. svetovej vojny. Pochovaný bol na petrovskom cintoríne, kde ho vypevradil nedozerný front Petrovčanov, ale aj dolnozemocov, ktorí sa mali od koho učiť hrať a režírovať divadlá, organizovať veľkolepé oslavy slovenského rodu, majálesy, spevokoly...

V starej škole v Ráckom kraji často sa vo večerných hodinách nacvičovali žiaci divadelníci a ich učítelia...

Viera Benková

V starej škole v Ráckeo kraji často sa vo večerných hodinách nacvičovali žiaci divadelníci a ich učitelia...

Na sokolskom cvičišku sa po I. svetovej vojne, teda v tridsiatych rokoch min. storočia počas SNS, hrávali divadlá. Záber z „Gubovej jamy“, dnešnej Vrbari

Hudobníci, ktorí hrávali aj na divadelných predstaveniach (po 1. a 2. svetovej vojne)

Petrovskí divadelníci v roku 1946 na návšteve v Békešskej Čabe.

Predvianočné úvahy nad odkazom Čajakovcov...

Vlani ubehlo stopäťdesiat rokov od narodenia spisovateľa a dolnozemskeho učiteľa v Petrovci Jána Čajaka st. Je to príležitosť povedať si niečo viac. Spomeňme si takto virtuálne na tie dávne roky, keď medzi nás z Liptovského Jána, svojho rodiska, z malebného a kopcovitého kraja, prišiel spisovateľ, učiteľ a kantor Ján Čajak st.. Najprv sa osadil a prijal učiteľskú stanicu v od jeho rodiska ďalej bábškej Selenče, ktorú mu odporučil ujec Karol Medvecký. Tu sa učiteľ Čajak oženil a narodil sa mu syn a stal sa pokračovateľom rodu Čajakovcov nielen po meči, ale aj po úspešnej literárnej tvorbe. V roku 1899 prišiel batko Čajak do Petrovca, tentoraz na pozvanie Juraja Mrvu. Po strastiplnej ceste za poznaním usadil sa medzi nami, podúčal nás, mentoroval, napomínal, ale sám žil veľmi skromne a jednoducho. Celý život sa snažil vrátiť láskavosť a dôveru, ktorú mu naši ľudia preukázali. Venoval sa celý Nedelnej škole, ktorú po odmlčaní obnovil. Svoje znalosti vedel pán učiteľ preniesť na svojich žiakov a nezabúdajme, že to boli všetko už dospelí synovia sedliakov a remeselníkov, ktorí i vďaka svojmu agilnému učiteľovi Ondrejovi Garajovi, predsedovi petrovského Spevokolu, a kňazovi Jurajovi Mrvovi mnoho sa toho nového a užitočného tu v Nedelnej škole naučili. Pán učiteľ a neskôr už i prostredím a i širšie uznávaný spisovateľ Ján Čajak st. rýchle sa stal vzorom skromného, agilného a vzorového intelektuála. Musíme vedieť, že ako dnes, tak aj v tom čase, literatúra a kultúra bola srdcovou záležitosťou iba hŕstky našich ľudí, ktorí dobre vedeli, že iba ňou, teda písaným umeleckým slovom a vôbec tvorbou sa môžeme presadiť vo svete, čo batko Čajak smerodajne robil, spolupracoval s Maticou srbskou, prekladal, rozvil veľkú korešpondenciu s autoritami v Česku, Nórsku, na Slovensku, v kráľovstve SHS a živou rečou zachytenou svojím perom popisoval tunajších ľudí a ich život.

Ján Čajak st. žil na začiatku svojho príchodu do Petrovca v prenajatom dome, po čase si kúpil skromný domec na začiatku dnešnej ulice Leva Tolstého, kde aj dožil svoj plnohodnotný život v roku 1944, keď v mesiaci máji tesne pred skončením II. sv. vojny, ktoré tak túžobne očakával. O tom a najmä o stave mladých z chýrečnej Braňovej družiny, odporcov fašizmu, na prechádzkach po petrovskom kanáli neraz diskutoval, ale slobody sa už nedočkal...

O jeho literárnom diele boli napísané a vydané mnohé monografie, zmapovaná je celá jeho literárna pozostalosť. Vieme, že jeho tvorba nadviazala na kritický realizmus na Slovensku a v Európe; literárne sa prejavil poviedkami na Slovensku, na čo vplývalo aj rodinné zázemie. U nás si dlho hľadal vhodnú tému, ale spoznať tunajšieho človeka – Dolnozemca nebolo mu ľahko... už aj preto, že Ján Čajak st. vyrástol a dospel v Liptovskom Jáne, študoval na Slovensku a keď prišiel medzi nás, bol už formovaným spisovateľom. Ale aby spoznal povahové črty Dolnozemca, jeho zvláštnosti a dušu, Čajak podnikal tvorivé vychádzky na blízky petrovský kanál, posedenia s ľuďmi na tradičné sviatky a taktó spoznával dolnozemskú povahu nášho človeka. V jeho diele ho prekonal práve syn, Ján Čajak ml. Návštevy dediny a kanála boli u neho priam sviatkom. Prechádzal sa vždy s notesíkom vo vrecku a nikdy nepozabudol zapisovať námety, nové slová či írečité výrazy nášho nárečia...

Sen Jána Čajaka st. ako autora bolo napísať román z meštiackeho prostredia, čo aj urobil vydaním Rodiny Rovesných. No jeho význam si dnes uvedomujeme práve i na iných veľmi významných poliach jeho intelektuálnej činnosti... Nebyť jeho snáh ako redaktora a šéfredaktora Národnej jednoty, zakladateľa dolnozemskej slovenskej vydavateľskej činnosti a novinárstva, podporovateľa kníhtlačiarne a gymnázia v Petrovci, zakladateľa literárneho časopisu *Náš život* a detského časopisu *Zornička*, dnes by sa naša literatúra a kultúra uberali iným smerom. Ktovie, či by sme dosiahli to, čo dnes dosahujeme a na čo sme hrdí...

Viera Benková

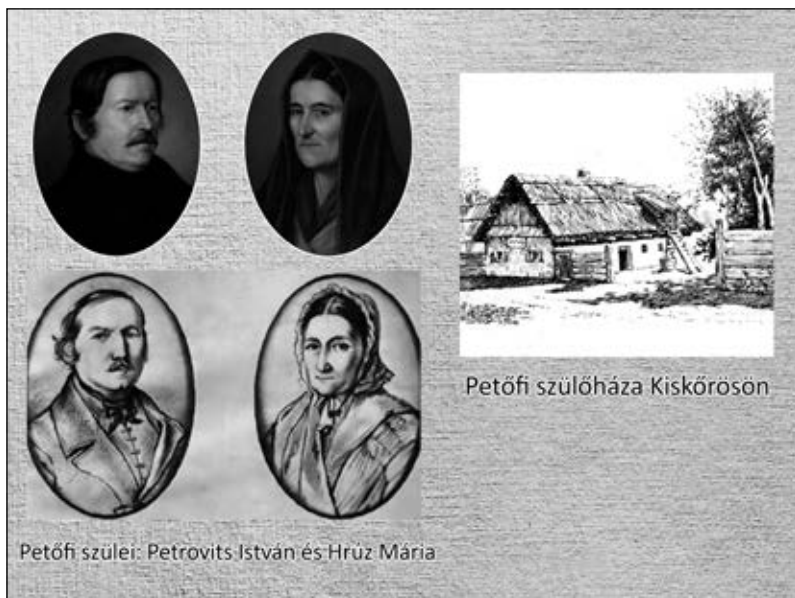
Slovenskosť predkov, jedného z najväčších maďarských básnikov

Alexander Petrovič-Petőfi bol Slovákom po obidvoch evanjelických rodičoch

1. januára uplynulo 194 rokov od narodenia **Alexandra Petroviča**, z ktorého vyrástol svetoznámy maďarský básnik **Sándor Petőfi**. O jeho pôvode bolo ešte v nedávnej minulosti, a to rovnako v Maďarsku, ako aj na Slovensku, veľa nezmyselností a zlomyseľností, vydaných aj knižne. O jeho čistých slovenských koreňoch, a tým aj pravom slovenskom pôvode dnes už sotva niekto pochybuje. Rovnako je to aj o tom, že ako krstený a konfirmovaný evanjelik, celý život ním aj zostal. Uvádzam to preto, že jeden autor sa ho vo svojej knihe snažil vykresliť ako prebehlíka, čiže raz evanjelika, potom katolíka, ale nepredložil o tom žiadne dôveryhodné svedectvo. Bádáním na Slovensku a v Maďarsku najviac do tejto témy priniesli maďarskí literárni vedci a historici, najmä József Kiss (1923 – 1992) v knihe *Petőfi adattár* (1992). Podľa nej výsledky štúdií Lajosa Jakusa dokladajú slovenský pôvod vetiev oboch rodičov od roku 1685. Výsledky svojho štúdia v matrikách, archívoch, dobovej tlači a priamo v teréne, v ktorom žila a pôsobila rodina básnika, prispel aj sám autor tohto článku. Výsledok jeho bádania si tu prečítajte.

Alexander Petrovič (od r. 1842 **Petőfi**) sa narodil v noci z 31. decembra na 1. januára 1823 v Slováckmi osídlenom Malom Kereši (Kiskörös), kde ho krstil evanjelický farár, dačolomiansky rodák Michal Martini. Krstnými rodičmi boli farárova dcéra a syn Karol. Môžeme to vidieť aj na priloženej fotokópii.

Anno 1823 ^{mo} Baptisale in Ecclesia Evang. A. Od. S. S. Kiskörösi pro Michaeli Martini et Josephum Szepesky, V. D. M. Locales			
	Nomen Infantis	Nomen et Cognomen Patrum	Nomen et Cognomen Matris et Sponsi
Men	K. Alexander	Josephus Petrovič Michaelis Szepesky	Josephus Szepesky et Johanna
1.	1. Alexander	Josephus Petrovič Michaelis Szepesky	Josephus Szepesky et Johanna
2.	2. Susanna	Paulus Szepesky Michaelis Szepesky	Michaelis Szepesky et Johanna
3.	3. Andreas	Josephus Szepesky Michaelis Szepesky	Michaelis Szepesky et Johanna
4.	4. Sándor	Paulus Szepesky Michaelis Szepesky	Michaelis Szepesky et Johanna
5.	5. Michael	Michael Szepesky Michaelis Szepesky	Michaelis Szepesky et Johanna
6.	6. Johanna	Johannes Szepesky Michaelis Szepesky	Johannes Szepesky et Johanna
7.	7. Susanna	Michael Szepesky Michaelis Szepesky	Michaelis Szepesky et Johanna
8.	8. Susanna	Michael Szepesky Michaelis Szepesky	Michaelis Szepesky et Johanna

Z genealógie rodu a života Petrovičovcov a Hruzovcov

Prvý známy priamy predok Petrovičovcov bol **Juraj Petrovič**, inak Petrech, ktorý sa narodil roku 1685 vo Vaďovciach (ev.a.v. matrika Krajné a Kostolné), bývalá Nitrianska stolica, teraz okres Nové Mesto nad Váhom (umrel r.1757). Jeho synom bol **Tomáš Petrovič** (Petrech), narodený roku 1736 vo Vaďovciach, vyučený mäsiarsky majster. Pripomínam, že už pôvodné priezvisko Petrech svedčí o tom, že básnikovi predkovia neboli ani Srbi, ani Chorváti a navyše ani šľachtici, čo ich chceli niektorí autori silou mocou do tohto stavu dostať. Akoby plebejci nemali také nadanie. Okolo rokov 1770 - 1780 sa Tomáš Petrovič vydal novohradskou migračnou cestou do údolia Galgy, kde už vtedy bolo evanjelickými Slováckmi osídlených niekoľko dedín, ktoré tvorili východnú časť takzvaného Kerepešského slovenského ostrova. Aj vtedajšiu obec, dnes mesto Ásód, založila slovenskými prisťahovalcami šľachtická evanjelická rodina Podmanických. Tam sú prvé začiatky, a to aj manželské, mäsiarskeho majstra Tomáša Petroviča. Oženil sa tu so **Zuzanou (Kamhal) Šalkovičovou**, narodenou roku 1745 vo Zvole-
ne (umrela r. 1803). Tomáš Petrovič umrel roku 1817 v Slováckmi osídlenom Domoni (susedná obec Ásódu). Na tunajšom evanjelickom cintoríne si možno

prezrieť udržiavaný pomník aj s nápisom, že tam leží starý otec básnika. Evanjelickými Slovákmi osídlený Domoň bol rodiskom slovenského národovca Štefana Koreňa, ktorý na evanjelickom gymnáziu v Asóde učil Alexandra Petroviča a jeho brata Štefana a bol veľmi sklamaný z ich neskoršieho odnárodnenia. Jedným zo synov Tomáša Petroviča a Zuzany Šalkovičovej bol **Štefan Petrovič**. Narodil sa 15. 8. 1791 v blízkosti Asódu – Kartali, kde jeho otec prevádzkoval jatku. Aj on sa vydal otcovou cestou, keď sa stal mäsiarskym tovarišom a po vandrovke si prvú jatku pred rokom 1815 otvoril v ďalšej evanjelickými Slovákmi osídlenej obci Maglód, ležiacej bližšie k Pešti. V tom čase do Maglódu prišla slúžiť do domácnosti svojho strýka, evanjelického učiteľa Juraja Hnúza, **Mária Hnúzová**, ktorá sa narodila 26. 8. 1791 v Necpaloch v Turčianskej stolici. V predsieni evanjelického kostola v Necpaloch je umiestnená pamätná tabuľa s dvojjazyčným textom, že v pôvodne artikulórnem necpalskom kostole bola krstená matka svetoznámeho básnika Alexandra Petroviča-Petöfiho. Je známe, že jej otec Ján Hnúz bol dedinským obuvníkom a matka Zuzana Jarábeková domácou. V Maglóde jej strýko – učiteľ žil neusporiadaný život s manželkou Juditou Končekovou, v dôsledku čoho bol funkcie zbavený a musel učiteľské miesto v Maglóde opustiť. Tým stratila svoje miesto slúžky aj Mária Hnúzová. Ujal sa jej evanjelický farár **Michal Martíni**, ktorý jej ponúkol rovnakú prácu na svojej fare. To však trvalo len do roku 1818, kedy Martíni odišiel za farára do Malého Kereša (Kiskörös). Mária Hnúzová počas služby u učiteľa a farára chodila často na nákupy aj do mäsiarstva Štefana Petroviča, s ktorým to bolo zo začiatku len akési zaliečanie. Podľa spisovateľa a evanjelického farára Ondreja Seberíniho, maglódskeho rodáka, v hre bol aj druhý nápadník, miestny obuvník Samuel Láni. Keď sa ten nečakane oženil, Mária Hnúzová odišla do Pešti za pomocnicu v domácnosti Karola Veisa, výrobcu sviečok z Rábu, ktorého manželkou bola Slovenka zo Senice, ktorá pochádzala z rodu Podhradských. Márii veľkomesto nesadlo a po roku sa odsťahovala k známej rodine Juraja Voštiara do Asódu. Keď sa o tom dozvedel Štefan Petrovič, ktorý v tom čase v Malom Kereši za pomoci farára Michala Martíniho pripravoval otvorenie svojej jatky, a tiež na radu toho istého farára, ktorý oslovil svoju pomocnicu, došlo k zblíženiu obidvoch mladých a nakoniec aj k dohode o sobáši. Svadba sa konala 19. 9. 1819 v Asóde, manželské požehnanie dostali od miestneho slovenského farára **Mikuláša Daniela**, keď svedkami im boli Juraj Voštiar, Judita Santová a učiteľ Jozef Schön s manželkou. Čoskoro po svadbe sa manželia Petrovičovci odsťahovali do Malého Kereša, kde sa im 1. 1. 1823 narodil syn, neskorší básnik **Alexander Petrovič**. Štefan Petrovič podľa evanjelickej matriky zomrel 21. 3. 1849 v Pešti

na týfus a onedlho tam 17. 5. 1849 aj jeho manželka Mária Hruzová na žlčovú horúčku. Nevie sa, prečo farár Jozef Sekáč do protokolu zomrelých napísal, že Štefan Petrovič bol rodom z Novohradu. Podľa všetkých zdrojov Štefan Petrovič nevedel dobre po maďarsky a Mária Hruzová tiež nevedela po maďarsky a celý život sa snažila komunikovať po slovensky.

Ako sa vyvíjalo pomadžarčenie Alexandra Petroviča

Ako vidieť z uvedeného exkurzu do života a pôvodu básnikových predkov, slovenskosť, miesto pobytu medzi krajanmi, príslušnosť k slovenskej evanjelickej cirkvi, styky a komunikácia s nimi ich sprevádzala až do začiatku štyridsiatych rokov 19. storočia, kým sa ich potomok nepomadžarčil. Alexander Petrovič bol v rokoch 1835 – 1838 žiakom slovenského národovca **Štefana Koreňa** na evanjelickom gymnáziu v Asóde. Priatelil sa tam so synom evanjelického farára v Slovákmi obývaných obciach Peterka a Čomád, Michalom Esztergályom (pravdepodobne pôvodne Strhárskym), vynikajúcim slovenčinárom, ktorý sa priatelil s Jánom Kollárom a prekladal mu kázne. Obidvoch uvedených gymnazistov učil v gramatickej triede Štefan Koreň. Počas štúdia 1838 – 39 na evan-

jelickom lýceu v Banskej Štiavnici bol Alexander Petrovič spolužiakom Andreja Sládkoviča. Ktovie, keby ho **Daniel Lichard** nebol nechal zo svojho predmetu prepadnúť, čím mu možno znechutil štúdium, či by sa bol jeho ďalší vývoj uberal smerom, ktorý si potom zvolil (divadlo, rôzne iné zamestnania, účasť na revolúcii, vojenský korešpondent)? V slovenskom evanjelickom cirkevnom zbore a kostole v Pešti Alexandra a jeho brata po slovensky ako jedenásť a polročného konfirmoval slovenský peštiansky farár Ján Kollár a materinským jazykom mu bola slovenčina. Po ruke mám k dispozícii predmetnú kópiu konfirmačného záznamu. Keď bol Alexander študentom, vysmievali sa mu pre jeho maďarčinu ovplyvnenú slovenčinou. Časom sa začal považovať za Maďara. Pomaďarčenú verziu svojho mena používal len od roku 1842, čiže posledných šesť rokov svojho života. Vo svojich veršoch neskôr o vzťahu k slovenčine napísal: „A keby Maďar nebol by som, verte, k tomuto patrilo by som len.“ Práve jeho slovenský pôvod, ktorý Košúťovcom nevoňal ani na parlamentnej pôde, mohol byť dôvodom pre jeho hungarofilskú horlivosť. Alexander bol mimoriadne nadaným básnikom, veršoval už od školských lavíc v Asóde a potom v Banskej Štiavnici. V roku 1842 prvý raz oficiálne vyšli jeho verše: v *Atheneu* ich vydali pod názvom *A borozó*, boli podpísané ešte menom **Sándor Petrovics**. V tom istom roku 3. novembra boli vydané verše pod jeho pomaďarčeným menom „**Petőfi**“. V roku 1846 sa stretol v Sedmohradsku s **Júliou Szendreyovou** (1828 Keszthei – 1869 Pešť). Júlia navštevovala v Slováckmi osídlenom Polnom Berinčoku (Mezőberény) v rokoch 1838 - 1840 dievčenskú školu a počas tohto štúdia našla materské náručie u bezdetnej rodiny riaditeľa seniorátneho gymnázia **Adama Benka**, rodáka zo Zlatého pri Bardejove, kde si čiastočne osvojila aj slovenčinu. V roku 1847 napriek zákazu otca Szendreyho sa s ňou Alexander oženil. Mali syna menom Zoltán (1848 - 1870). Keď počas revolúcie zasiahlo Rusko vojensky, Petőfi sa prihlásil do oddielov maďarskej armády generála Bema. Posledný raz ho videli pri Sighisoári (Rumunsko) 31. júla 1849, čím sa tento deň a miesto oficiálne považuje za dátum jeho úmrtia. Okolnosti jeho smrti nie sú známe a do dnešného dňa sa vedú o tom početné spory. Dokonca, že ho ako vojnového zajatca odviekli do Ruska, kde ešte dlhú dobu (do roku 1856) žil na Sibíri, kde ho neskôr opravili alebo zomrel prirodzenou smrťou.

Ján Jančovic

30-ročný spolok – 270-ročné mesto

Udržiavanie kontaktov s rodiskom a šírenie dobrého mena Slovenského Komlóša – to boli hlavné ciele založenia Kruhu priateľov Slovenského Komlóša pred 30 rokmi. Pôvodný zámer sa vedeniu a členom spolku darí realizovať aj vďaka spolupráci so slovenskými spolkami, samosprávami a inštitúciami v Budapešti, Slovenskom Komlóši a v iných mestách, kde sa rodáci z tohto dolnozemskeho mesta usadili.

Šíreniu dobrého mena mesta slúži výstava o pobyte gréckych detí v komlóšskych rodinách po II. svetovej vojne „*Tri mesiace lásky*“. Pred hrôzami gréckej občianskej vojny (1946-1949) bolo medzi rokmi 1948 až 1950 do Maďarska evakuovaných 3500 detí. Grécke deti, ktoré prišli z dedín v Západnej Macedónii strávili letné mesiace v roku 1949 v rodinách v Slovenskom Komlóši. Hostiteľské rodiny s láskou a starostlivosťou prijali 155 gréckych detí a desať dospelých, ktorí ich spreádzali.

Na archívnej snímke rodina Mateja Tótha, prvého predsedu Kruhu priateľov Slovenského Komlóša, v spoločnosti 9-ročnej Georgie Pandangelu. Georgia sa neskôr dostala na Slovensko, ale momentálne žije v Aténach. Hoci sa nikdy nevideli, je v kontakte s dcérami hostiteľských rodičov. Komunikujú po česky, respektíve po slovensky.

V priebehu troch mesiacov sa zrodili hlboké ľudské vzťahy, ktoré v nejednom prípade pretrvali po celý život. V roku 2013 došlo v Slovenskom Komlőši k priateľskému stretnutiu niekdajších detí a potomkov rodín, ktoré ich onoho času uchýlili. Na zorganizovaní stretnutia a výstavy fotografií majú nehnynúce zásluhy **Zuzana Botťárová** (rodená Zuzana Kukučková) a **Sofia Akritídu**. Kruh priateľov Slovenského Komlőša touto výstavou vzdáva hold pohostinnosti rodín zo Slovenského Komlőša a priateľstvám, ktoré sa zrodili v roku 1949.

Výstava archívnych fotografií s podpismi v troch jazykoch – maďarčine, slovenčine a gréčtine – zožala už aj doteraz veľký úspech: po premiére v Slovenskom Komlőši a prezentácii v Slovenskom inštitúte v Budapešti v roku 2015 bola predstavená aj v Celoštátnej cudzojazyčnej knižnici v hlavnom meste, v Dome národností v Segedíne a v gréckej obci Beloianisz. Výstava bude prístupnená publiku aj v prostredí, kde žijú Gréci, ktorí sa vrátili do svojej vlasti.

270. výročie založenia Slovenského Komlőša si Komlőšania žijúci v Budapešti pripomenuli umiestnením dvojjazyčnej pamätnej tabule barónovi Jozefovi Rudnyánszkemu, ktorý v roku 1746 usadil na Komlőšskej pustatine prvé slovenské rodiny. Tým boli položené základy dnešného mesta a evanjelického cirkevného zboru.

K slávnostnému odhaleniu tabule na stene farského kostola Nanebovzatia Panny Márie v Nagytétényi došlo v októbri 2016 za účasti početnej delegácie zo Slovenského Komlőša na čele s viceprimátorom mesta **Róbertom Motyovszkim** a predsedníčkou Slovenskej národnostnej samosprávy, riaditeľkou slovenskej školy **Zuzanou Laukovou**. Udalosti sa zúčastnil aj evanjelický farár v Slovenskom Komlőši **Atila Spišák**, ktorý vo svojom príhovore o. i. zdôraznil: „Pamiatka na baróna Rudnyánskeho nás, súčasných Slovákov zaväzuje k tomu, aby sme silnejšie, či už pomocou evanjelickej viery, alebo bez nej udržali slovenskú identitu, čo je pre nás – pre ktorých je to ešte vzácné –, jediná možnosť na udržanie zdravej osobnosti.“ Pamätnú tabuľu slávnostne odhalili **Gabriella Rudnyánszka** a predsedníčka Kruhu priateľov Slovenského Komlőša **Alžbeta Hollerová Račková**.

Spomienkovú slávnosť spestrili recitácie a slovenské ľudové piesne v podaní žiakov komlóšskej slovenskej školy, ako aj príležitostná básen *Juraja Dolnozemskeho* v podaní autora.

Pri príležitosti okrúhleho výročia založenia mesta sa v hlavnom meste predstavili kultúrne telesá pôsobiace v Slovenskom Komlóši. Vďaka spolupráci s obvodnými slovenskými samosprávami v II. a VI. obvode Budapešti v júni hostoval *Tanečný súbor Komlós*. V decembri sa v Slovenskom inštitúte predstavili komlóšski divadelníci hrou *Drotár* a na pozvanie Slovenskej samosprávy Budapešti na vianočnej slávnosti Slovákov v hlavnom meste vystúpil *mandolínový orchester Tremolo*.

Alžbeta Hollerová Račková

Foto: *Ľudové noviny*

K 25. výročiu obnovených Slovenských národných slávností Naše Slávnosti – naša postać

Prvé národné slávnosti Slovákov sa uskutočnili 28. augusta roku 1919. Po roku 1919 sa organizovania Slávností chopila Sokolská jednota a po svojom založení Matica slovenská v Juhoslávii. Po zahasení Matice umŕkli roku 1953 aj Slávnosti. Do oživotvorenia Matice slovenskej v Juhoslávii roku 1990 nikto verejne nenastolil otázku, kto a z akých pohnútok (lebo racionálnych dôvodov nebolo) rozkázal alebo dovolil našej najokázalejšej kultúrnej manifestácii ticho zhasnúť. Nikto však nekonštatoval ani to, že keď nebolo Matice, nebolo ani toho, kto by sa o Slávnosti staral, rok čo rok ich starostlivo, s láskou a entuziazmom pripravoval. Aj vyhasnutie „slávnostového“, tak ako aj matičného plameňa prešlo bez ozvien a dozvukov.

Tak ako oživotvorenie Matice slovenskej v Juhoslávii roku 1990 bolo celonárodnostnou slávnosťou, aj obnovené Slávnosti boli prijaté medzi Slovákami s otvorenou náručou. Lebo aj Slávnosti v kolektívnom vedomí juhoslovanských Slovákov mali osobitné miesto.

Pomocnú ruku Matici pri ich organizovaní od začiatku podávala Báčskopetrovská obec a od roku 2005 aj Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny.

Prvé obnovené a v poradí 30. Slávnosti prebiehali 7., 8. a 9. augusta roku 1992. Program pozostával z valného zasadnutia MSJ, galakonzertov našich dospelých a detských folklórnych súborov, slávnostných bohoslužieb, divadelného predstavenia, stretnutia slovenských učiteľov, šachového a futbalového turnaja. Ulicami Petrovca šiel slávnostný sprievod účastníkov. Predsedom prvého Slávnostového výboru bol Pavel Bádňanský.

Na zasadnutí Slávnostového výboru z 10. septembra roku 1992 v schválených záveroch sa konštatuje: „že sa výbor pochvalne zmienil o všetkých účastníkoch v programe s osobitným prízvukom na vystúpenie ochotníkov z Pivnice a detskú dychovku z Petrovca pod vedením Samuela Kováča...“ Ako úspešný vyhodnotili aj šachový turnaj, na ktorom sa zúčastnilo 62 šachistov, od nižšieho rangu až po Fide majstrov.

Konštatovalo sa aj to, že Petrovcu k 250-tke v roku '95 z obnovených Slávností zostanú: zriadený najstarší dom v Petrovci, Troháky a mostík Zuzky Medvedovej.

Na tých prvých obnovených Slávnostiach prvý predseda obnovenej MSJ Michal Spevák povedal „K druhému výročiu našej obnovenej MSJ si budeme blahoželať originálnym spôsobom – obnovenými SNS, veľkým augustovým sviatkom Slovače, ktorý býval a bude bývať v Petrovci, veľkou našou národnokultúrnou manifestáciou...“

Na 31. Slávnostiach pribudli stretnutia literátov, remeselníkov, športovcov, početné výstavy, súťaženie športových rybárov, poľovníkov, šou kulturistov a módna prehliadka. Vtedy prvýkrát zohrali futbalový zápas tuční a chudí a bola predajná výstava ručných prác.

A každý ďalší rok priniesol aj ďalšie programové obohatenie Slávností. Či už vo forme jadžentu, basketbalu alebo medzinárodných cyklistických pretekov.

V roku '94 na Slávnostiach odznela idea veľkého matičiara zo Starej Pazovy Jána Šipického vystavať pri GJK internát. Vtedy na obnovených Slávnostiach hosťoval prvýkrát zahraničný súbor: Folklorný súbor Trenčan zo Slovenskej republiky. Oslávila sa aj 150-tka knižnice v Petrovci výstavou vzácných kníh. V tom roku sa Slávnosti konali v rámci osláv 250. výročia prisťahovania Slovákov do Petrovca. Preto v rámci Slávností zasadal Oslavný výbor 250-tky, ktorého predsedom bol prof. Pavel Mučaji.

K programu Slávností prispievajú od roku '96 aj drobnochovatelia, poľnohospodári, kynológovia... Vtedy sa prvýkrát na Slávnostiach stretli slovenskí podnikatelia a v rámci športových podujatí bol futbalový zápas ŽFK z Petrovca a z Holíča zo Slovenska.

Roku '97 bolo prvé stretnutie slovenských zdravotníkov, prvé detské divadelné predstavenie a prvá súťaž o putovný pohár v malom futbale, ktorý od ďalšieho ročníka prerástol v Turnaj v malom futbale o putovný pohár Velyvslanectva SR.

Od roku 1998 sa na Slávnostiach udeľuje najvyššie ocenenie pre našich športovcov – Cena Dr. Janka Bulíka, stratéga a prvého predsedu Matice slovenskej v Juhoslávii a veľkej osobnosti našej histórie. Aj slovenskí novinári sa na stretnutí zišli prvýkrát v spomenutom roku.

Od obnovenia na Slávnostiach roku 1999 prvý raz hosťovali zahraniční divadelníci. Bol to súbor Divadla Andreja Bagara z Nitry s inscenáciou 1+1= 3.

Na 9. obnovených SNS bola konferencia k 10.výročiu obnovenia MSJ v slávnostnej sieni GJK a otvorenie prác na rekonštrukcii Matičného domu. Tieto Slávnosti odznali v dňoch 18. – 20. augusta a boli slabo navštvienené. Matičiari sa preto zhodli, že ich do budúcnosti budú organizovať v tradičnom termíne, čiže v prvý celý augustový víkend.

Slávnosti dali podnet ku vzniku aj ďalších podujatí, akými sú Predslávnostové dni v Kulpíne (1998), ktorých 19 ročníkov usporiadal MOMS Kulpín, takým je aj 16 ročníkov Stretnutia študujúcej mládeže, ktoré sa zrodilo v Báčskej Palanke z iniciatívy tamojšieho MOMS (2001) a roku 2000 sa uskutočnil turnaj v bowlingu pre mužov a ženy v Kovačici. Tradičná sa stala aj medzinárodná výstava filatelistov, výtvarníkov, prezentácia kníh slovenských autoriek a celý rad športových podujatí...

Na SNS roku 2001 okrem tradičných podujatí v programe bolo aj sympóziu venované básnikovi, jazykovedcovi, publicistovi a učiteľovi Michalovi Godrovi k dvojtému výročiu jeho narodenia v Poľnohospodárskom múzeu v Kulpíne a v KŠH bola výstava k uvedenému jubileu.

Od roku 2002 petrovskí matičiari organizovali osobitný otvárací program Slávností na nádvorí Matičného domu.

Roku 2003 sa pre mládež do programu zaradili tri aktuálne hudobné skupiny zo Slovenska, ale keďže záujem bol o tieto programy minimálny, v ďalších ročníkoch sa od podujatí tohto druhu upustilo.

Na tých prvých Slávnostiach bol aj jarmok, ale ohodnotili ho ako nevydarený, a preto v ňom nepokračovali. Od roku 2004 v rámci SNS však prebieha Jarmok umenia. Od roku 2006 do programu sú zaradené aj podujatia v baptistickej cirkvi. Od roku 2013 v rámci slávnosti je aj Rocktón.

Slávnosti – pochodeň aj v budúcnosti

Novodobé Slávnosti Slováci umiestnili od začiatku na piedestál. Na Slávnosti prichádzajú tak ministri z našej vlády, ako aj tí z vlády Slovenskej republiky, podpredsedovia vlád, predsedovia Národnej rady Slovenska, vedenie Matice slovenskej zo Slovenska, čelní ľudia Slovákov z Maďarska, Rumunska, Chorvátska, predstavitelia kultúrnych inštitúcií z domova a zo zahraničia. Roku 2006 ich poctil návštevou a otvoril vtedajší prezident Republiky Srbsko Boris Tadić.

Aj ďalej sú SNS otvorené pre programové obohacovanie. Celá armáda ľudí a inštitúcií pripravuje program Slávností. Takto sa snažia čím hlbšie upevniť korene slovenského citenia v každom z nás. Lebo ako vidno, na Slávnostiach a z nich vyklíčila nejedna naša inštitúcia, nejedna idea si akurát tu našla živnú pôdu. Preto sú od roku 2009 jediným národnostným sviatkom Slovákov v Srbsku.

Keď pred 25 rokmi matičiari obnovili SNS, urobili tak preto, že Slávnosti boli aj v minulosti vrcholnou kultúrnou manifestáciou Slovákov v týchto končinách, prejavom ich životaschopnosti a také zostali aj v kolektívnej pamäti voj-

vodinských Slovákov. Preto sa Slávnosti aj dnes tešia takej popularite a záujmu obrovského počtu tak účastníkov, a ešte viac hostí. Zblízka i zďaleka, z celej Európy, ale aj zo zámoria.

Slávnosti sú miestom, na ktorom sa stretávame, ukazujeme, čo zvládzeme, čo vieme, akí sme, ale aj kam spejeme.

Hostia prichádzajú vďaka bohatej ponuke programov, ale i s cieľom prejavit úctu k zachovávaniu slovenskosti a jej rozvíjaniu v svojráznej a svojskej podobe aj napriek viac storočnému odlúčeniu od svojich koreňov.

Tie prvé obnovené a všetky ďalšie ročníky Slávností sa konajú v zamení mota: „*Stretajme sa, aby sme na seba nezabudli, a aby sme sa zabudnutí nestratili...*“ S týmto mottom sa už 25 rokov stretávame, dávame vedieť o sebe, o svojom nezlomnom duchu a tvorivosti, o svojej roduvernej hrdosti. Nestrácame sa, ale sa vytrácame: z našich domov, ulíc, dedín, z končín, ktoré obývame už takmer tri storočia. Nová doba, závrtný technický a technologický rozvoj priblížili sveta-dielu, krajiny a otvorili možnosti odchodov a nenávratov.

Nás v Srbsku rapídne ubúda, zvlášť tých v mladom, tvorivom a produktívnom veku a zostávame tu čoraz starší a bezmocnejší. Sami nemôžeme vplývať na podstatné zlepšenie ekonomiky v našom štáte a bez toho sa situácia s odchodom našich mladých ľudí nenapraví. Netreba im to ani zazlievať (a sú medzi nami takí, ktorí to robia a ktorí by im to chceli zakázať). Veď ide o ľudské právo zvoliť si miesto pre život pre seba a svoju rodinu. Našou výsostnou úlohou je vychovať si svoje deti v duchu slovenskosti a v duchu slov barda našej poézie Paľa Bohuša: „*Veríme v život a dobro a tejto viery sa držíme preto, lebo vieme, že človek, ktorý si predá vieru za večeru, predsa zostáva hladný.*“

Keď sa nám to podarí, aj ďalej každoročne na Slávnosti, ako aj doteraz, budú prichádzať aj húfy tých, ktorí sa osadili už niekde inde. A predsa sa vracajú k svojim koreňom so silným pocitom patričnosti, prichádzajú sa napíť z čistej vody svojej a našej svojskosti a svojráznosti.

V tomto duchu prebiehali v Petrovci v dňoch 5. až 7. augusta 2016 aj v poradí 55. Slovenské národné slávnosti a 25. od ich oživotvorenia roku 1992. Tým vzdávame hold a úctu všetkým tým tisícim, ktoré sa k Slávnostiam – k našej postati pričínili v priebehu uplynulých rokov.

„*Stretajme sa, aby sme na seba nezabudli, a aby sme sa zabudnutí nestratili...*“

Katarína Melegová-Melichová

Slovenské národné slávnosti

Slovenské národné slávnosti

150. výročie divadelníctva v Petrovci Malí herci vo veľkom divadle

Od začiatku si divadelníci v Petrovci boli vedomí, že nestačí iba dospelých pripútať k doskám, ktoré život znamenajú, ale že si treba v tom duchu vychovávať aj dorast. Preto už roku 1905 majú činnú aj detskú odbočku.

O tom prvom detskom predstavení v dobovej tlači sa písalo: „Petrovčania chcú mať hercov, ktorí od malička privykajú ku vystupovaniu, preto zariadili toto milé predstavenie. Človek sa tak dobre cítil tam, keď videl z detských čias známe postavy trpaslíkov stelesnené a počul vravu toho čarodejného zrkadla, ktoré tak dobre vedelo posúdiť ženskú krásu, že mohlo v každý okamih povedať, ktorá žena je najkrajšia v krajine. Obzvlášť prvý kus „Sňahulienka“ bol presne prevedený.“ (S. Z.: Dopisy. Petrovec /Divadlo malých/, DS, IV, 6, s. 45)

Aj v rokoch ďalších sa venujú divadelnému dorastu, s ktorým pracovala najmä Adela Greisingerová. Ako režisérka podpisuje v Priemyselnom čítacom kruhu predstavenia: Jozefovi bratia v Egypte alebo sa uvádza aj názov Jozef egyptský, Statočný drotárík (1906) a Diablik (1908).

V Sokolskej jednote, ktorá na športovom, a nemenej intenzívne aj na kultúrnom, poli v Petrovci pôsobila od roku 1920, zorganizovala predstavenia: Radúz a Mahuliena, Kukučka (1924) a Koniec pohádky (1924), Zakliata krajina (1928), Zlatá priadka (1929), Zlatý kvet z Tatranskej doliny, Belinka a sedem trpaslíkov (1931), Marcipánová chalúpka (1932).

Združenie slovenských žiakov na gymnáziu založilo dramatickú skupinu 11. februára roku 1922 a hneď 28. februára zahrlo v prospech chudobných žiakov dramatizáciu ľudovej rozprávky Sol' nad zlato v réžii Adely Greisingerovej.

Dorast Červeného kríža tiež hrával divadelné predstavenia a venoval sa aj detskému divadlu, akým bolo aj predstavenie Marienka a dvanásť mesiačikov.

Roku 1936 sokoli na Kvetnú nedeľu 5. apríla zahrli prvé „lútkové“, čiže bábkové divadlo Pesnička strieborných zvončekov a v tom istom roku aj Gašparkove narodeniny a Janko doktorom.

Na podnet matičiarov sa zorganizovali prvé divadelné závody (1937) a roku 1938 I. detské divadelné závody. Na týchto „závodoch“ sa malí Petrovčania predstavili inscenáciou Ordinácia. Na prehliadke vystúpili aj Kysáčania a Aradáčania. Okrem toho pri tej príležitosti prebiehala aj súťaž recitátorov, na ktorej sa zúčastnili 16 žiaci.

Vo februári roku 1952 začalo s prácou bábkové divadlo, o čo sa najviac pričínili prof. Ivan Križan a Vladimír Godra. Už v marci sa konštatuje, že bábkové divadlo „malo už štyri predstavenia. Technická stránka bábkového divadla je už na výške a má sa teraz dbať iba o kvalitu predstavení, lebo záujem u našich najmladších je veľký... Potrebne je registrovať spolok u patričných úradov, lebo sa stal ako právne tak aj finančne samostatným.“ Potom nasledovali predstavenia Kocúr v čižmách, Snežienka...

Aj žiaci Učiteľskej školy sa zapojili do kultúrneho života a spolu s gymnaziálnou mládežou v školskom roku 1953/54 inscenujú niekoľko detských predloh: Jarná pohádka, Veľká radosť...

Takýto rozmach divadelnej činnosti potom podnietil aj opätovný zrod Prehliadky slovenských ochotníckych divadiel (1970) a Detskej divadelnej prehliadky (1972), ktoré po zániku Matice tiež zanikli.

V tomto období sa v rámci divadla v Petrovci robili aj detské predstavenia: Chalúпка strýčka Toma (1965), Zbojnícke rátanie (1970), Čarovná čiapka (1974), Svetobežník (1975), Gulkári (1976), Kozliatka, Petrov nález (1977), Mój brat Winetou (1980), Denník Anny Frankovej (1981), Mechúrik Koščúrik s kamarátmi (1982), Červený medvedík (1985), Dedo Mráz (1985), Dobrý deň, dedo Mráz (1986), Dedo mráz u Mrázov (1988), O kráľovskej rodine (1990), Na Vianoce (1991), Kráľ macko (1993), Mačkin dom (1994) a Princezná sedmokráska (1995). S najmenšími pracovali najčastejšie Štefan Kaňa, Mariena Lavircová a v deväťdesiatych rokoch Ján Čáni.

Tri posledné Čániho predstavenia: Kráľ macko, Mačkin dom a Princezná sedmokráska sa prebojovali najprv na pokrajinský a potom aj na republikový festival detských divadiel v Bečeji a Kráľ macko a Mačkin dom získali tam titul najlepšieho detského predstavenia v Srbsku a ešte celý rad odmien za réžiu (J. Čáni), hudbu (Stanislav Majerský), masky, herectvo (Hana Majerová, Marián Triáška) atď.

Ľuboslav Majera urobil Mechúrika Koščúrika s kamarátmi (1982) a s dospelými Tušiakovho Nikolu a Nabuchodonozora (1979).

Ján Čáni, ktorému sa zadarili detské spevohry, v tom pokračoval aj v rámci Detskej divadelnej dielne, ktorá vznikla v rámci Domu kultúry 28. októbra roku 1987. Urobil tam muzikály: S. Michalkova Zajko Chvastúň (1998) a Vrabčiaci (1999). Zajko Chvastúň sa zúčastnil na regionálnej prehliadke v Crvenke a na pokrajinskej v Indiji, kde získal cenu za najlepší kostým a scénografiu. Na celoslovenskej detskej prehliadke v Starej Pazove 3 x Ď režisér Ján Čáni tiež získal cenu a z hereckého kolektívu bola vyhlásená aj najlepšia herečka na prehliadke

Katarína Melichová. Túto detskú inscenáciu nakrútila aj Slovenská redakcia Novosadskej TV a uviedla ju vo svojom programe v septembri roku 1998.

Koncom roku 1999 uviedla Detská divadelná dielňa premiéru ďalšieho muzikálu *Vrabčiaci* v réžii Jána Čániho, ktorý sa dostal po zónovej selekcii medzi desať najlepších vo Vojvodine, kde získal II. cenu, Daniela Speváková cenu za najlepší herecký výkon a Ján Triaška cenu za najlepšiu scénografiu. Predstavenie postúpilo na Republikový festival v Bečeji, kde získalo tiež II. cenu, cenu za najlepší kolektívny herecký výkon a cenu za najlepšiu muziku Kvetoslava Benková. Predstavenie hostovalo okrem Ruského Kerestúra, Indie a Bečeja, v Hložanoch, v Kysáci na Zlatej bráne, na SNS a na Južnoslovenských detských a mládežníckych folklórnych slávnostiach v Dulovciach v Slovenskej republike, kde okrem folklórneho súboru z Maďarska bolo jediným predstavením zo zahraničia. Predstavenie natočila pre svoje potreby Slovenská redakcia TV Nový Sad.

V súčasnosti s malými divadelníkmi pracuje Daniela Legíňová-Sabová. V Divadle VHV urobila inscenáciu *Generál Vajce* (2006), ktoré získalo na prehliadke 3 x Ď prvú cenu. Keďže sa v Divadle VHV nepokračovalo v práci s malými divadelníkmi, Daniela Legíňová-Sabová sa mu venovala v KUS Petrovská družina. A úspešne. Tak sa k sebe radili inscenácie v jej réžii: *Baby ježibaby* (2005), ktoré získali na 3 x Ď prvú cenu, *Trínikove nové boty a Paťa a piráti* (2013) boli odmenené druhou cenou na 3 x Ď. Jej predstavenie *Mušky z gumipušky* (2014) na text Pavla Mučajiho bolo absolútnym víťazom na 3 x Ď.

V profesionálnom SVD inscenovala *Kde bolo, tam bolo* (2015). Toto predstavenie získalo na 3 x Ď II. cenu.

Iba sústavnou prácou s deťmi sa zachová 150-ročná divadelná kontinuita v Petrovci a divadlo si zachová okrem tej kultúrnej aj úlohu v upevňovaní slovenského povedomia, hrdosti a sebaúcty, čoho sú si divadelní zanietenci v Petrovci plne vedomí.

Všetky predstavenia, ktoré malí herci vo veľkom petrovskom divadle urobili, a početné ocenenia, ktoré za ne získali, svedčia o tom, že divadlo je aj ďalej v Petrovci fenoménom, ku ktorému bez ohľadu na vek všetci ochotne ruky prikladajú a s osobitnou úctou k nemu a doň pristupujú.

Katarína Melegová-Melichová

POZNÁMKY:

Melegová-Melichová K.: Petrovec. In. Spolkografia, Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny, Stará Pazova, 2005, s. 5 – 52

Osobný archív a spomienky autorky

Účastníci detského divadelného predstavenia Jozef egyptský, ktoré roku 1906 režírovala Adela Greisingerová

Vo Vrabčiakoch hrali: vrabce: Maja Horvátová a Bojan Josipovič; vrabčiaci: Daniela Speváková, Daniela Lehotská, Vlastimír Pavelka, Andrej Kaňa, Pavel Kaňa, Pavel Koruniak a Branislav Mučaji; kocúri: Tatiana Boldocká a Katarína Melichová; hudobníci: Helena Stankovičová, Marcela Čániová, Ema Madacká, Iveta Slúková, Martina Vitězová, Samuel Koruniak a Jana Labátová

Slovenské vydavateľské centrum desaťročné (2007 – 2017)

Slovenské vydavateľské centrum v Báčskom Petrovci (Ulica XIV. VÚSB 4 – 6) je v súčasnosti najväčším vydavateľom slovenských kníh a časopisov v Srbsku, ale pravdepodobne aj mimo hraníc Slovenska. Vzniklo 31. 8. 2007 vyčlenením a osamostatnením vydavateľskej činnosti z tlačiarne Kultúra v Báčskom Petrovci, ktorá je tradičným vydavateľom a tlačiarom slovenských kníh, časopisov a novín od svojho založenia roku 1919. Slovenské vydavateľské centrum nadväzuje na tradície prvého vydavateľského podniku slovenskej literatúry na území dnešného Srbska – *Juhoslovenského nakladateľského spolku*, ktorý vznikol 10. januára 1920 ako účastinárska spoločnosť. Po neplných troch rokoch sa Juhoslovenský nakladateľský spolok musel z ekonomických dôvodov združiť a splnúť s petrovskou kníhtlačiarňou. Neskoršie bola vydavateľská činnosť vojvodinských Slovákov v rôznych obmenách spätá s petrovskou tlačiarňou a je to v hodnej miere i v súčasnosti. Slovenské vydavateľské centrum sídli na hornom poschodí petrovskej tlačiarne a takmer všetky svoje knižné a časopisecké vydania tu aj tlačí. Od roku 2014 však Slovenské vydavateľské centrum a petrovská tlačiareň HL print sú majetkom NVU Hlas ľudu.

Slovenské vydavateľské centrum vydáva 15 – 20 slovenských kníh ročne. Od druhej polovice roka 2007 do konca roka 2016 vydalo až 184 kníh v niekoľkých edíciách. Ústrednou edíciou je *Živý prúd*. V rámci tejto edície vychádzajú diela súčasnej pôvodnej slovenskej vojvodinskej literatúry. Najčastejšie sú to zbierky básní, zbierky poviedok alebo romány, ale aj literárnokritické diela slovenských vojvodinských literárnych vedcov. Ďalšou dôležitou edíciou je edícia *Korene*, v rámci ktorej sa už vyše štyridsať rokov uverejňujú súborné diela slovenských vojvodinských literátov a je to teda historicko-literárne zameraná edícia na slovenskú vojvodinskú literárnu „klasiku“. Vychádzajú tu diela Čajakovcov, VHV, Juraja Mučajjho, Michala Babinku, Alberta Martiša, Jozefa Podhradského, Andreja Mráza a ďalších. V tejto edícii vyšla aj *Antológia slovenskej vojvodinskej postmodernej prózy* zostavovateľa Adama Svetlíka a *Chrestomatia slovenskej vojvodinskej poézie* zostavovateľa Vítazoslava Hronca. Treba tu uviesť aj dve edície kníh pre deti *Máj* a *Včielka*. Slovenskí vojvodinskí vedci humanitného odboru, najmä lingvisti, svoje knihy najčastejšie publikujú v Slovenskom vydavateľskom centre v rámci edície *Vedecké zošity*. Reportáže, cestopisy a fejtóny slovenských vojvodinských autorov sa publikujú v edícii *Spectator*. Novšie slovenskí

vojvodinskí autori zvýšenú pozornosť ventujú výtvarnému umeniu a jeho dejinám, a preto v rámci Slovenského vydavateľského centra existuje aj edícia **Ateliér**. Dôležité sú aj edície prekladovej literatúry. Bohatšiu tradíciu má edícia prekladov z juhoslovenských literatúr (v súčasnosti srbskej literatúry) do slovenčiny – edícia **Mosty**, v ktorej vyšli knihy Ivu Andrića, Miloša Crnjanského, Mešu Selimovića a ďalších spisovateľov. Edícia **Bratislava** je mladšou edíciou, v rámci ktorej vychádzajú knihy prekladov zo slovenčiny do srbciny a vyšli tu najmä výbery z poézie popredných slovenských básnikov Heviera, Ondruša a Štrbku. Je tu ešte niekoľko menej frekventovaných edícií.

Okrem kníh Slovenské vydavateľské centrum vydáva aj periodickú tlač. Sú to tri slovenské mesačníky a jedna ročenka **Národný kalendár**, najstaršie periodikum vojvodinských Slovákov, ktoré vychádza od roku 1919 a práve teraz 96. ročník na rok 2017. Z mesačníkov je najstarší časopis pre deti **Zornička**, ktorý začal vychádzať v Báčskom Petrovci roku 1939 ako *Naše slniečko*. Neskoršie bol pomenovaný *Naši pionieri* a *Pionieri* a od roku 1990 jediný časopis pre deti vojvodinských Slovákov sa menuje **Zornička** a distribuuje sa po všetkých školách v Srbsku, kde sa vyučuje slovenčina. Najnovšie vydanie časopisu prevzal Hlas ľudu v spolupráci so SVC. V súčasnosti Slovenské vydavateľské centrum vydáva aj časopis pre literatúru a kultúru **Nový život**, základné médium pestovania slovenskej literárnej tvorby vo Vojvodine. Vychádza od roku 1949. Je to mesačník, ktorý vychádza v súčasnosti v dvojčísloch. Najmladší zo slovenských časopisov, ktoré vydáva Slovenské vydavateľské centrum, je slovenský magazín **Rovina**. Vychádza od roku 1994 a snaží sa byť časopisom pre celú rodinu.

Slovenské vydavateľské centrum patrí medzi najvýznamnejšie a najdôležitejšie národnostné kultúrne inštitúcie Slovákov v Srbsku a svoju činnosť významnú pre zachovanie národnostnej identity a gramotnosti realizuje predovšetkým vďaka Národnostnej rade slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku, AP Vojvodiny a vďaka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorý v rámci svojho grantového systému pravidelne vyčleňuje prostriedky pre tlač slovenských kníh a časopisov v Srbsku.

Vladimír Valentík

Matej Markovic st. – osvietenský filozof a veršovec (310. výročie narodenia)

Pred 310 rokmi sa narodil Matej Markovic, osvietenský filozof a veršovec, evanjelický farár v Sarvaši. V prvopočiatoch osídľovania Dolnej zeme zohrávali medzi tam usadenými Slováckmi významnú ľudovú a národnobuditeľskú úlohu farári a učitelia, prichádzajúci priamo zo Slovenska. Jedným z nich bol aj Matej Markovic, ktorý sa stal v roku 1734 v poradí druhým evanjelickým farárom Slovákov v Sarvaši (prvým bol Ondrej Hrdina). Narodil sa 27. 2. 1707 v Dobrej Nive. V rokoch 1715 – 16 navštevoval školu v Dobroči, 1717 – 21 študoval v Banskej Štiavnici, 1721 – 22 v Dvorníkoch, 1722 – 25 v Banskej Bystrici, 1725 – 28 opäť v Banskej Štiavnici, 1728 – 31 v Bratislave a nakoniec v rokoch 1731 – 33 dokončil teológiu v Nemecku – Jene. Hneď po skončení štúdiá sa najprv stal vychovávateľom v šľachtickej rodine Podmanickovcov v Asóde a krátko aj kazateľom v gemerskom Štítniku.

Formoval život sarvašskej obce

Už v roku 1734 ho slovenskí evanjelici v Sarvaši povolali za svojho farára, kde sa tento vynikajúci duchovný pastier stal postupne nielen vedúcim predstaviteľom evanjelického cirkevného spoločenstva, ale aj formovateľom života celej sarvašskej obce. Matej Markovic zaviedol v cirkvi matriku a upravil bohoslužobný poriadok. Tento dodnes písomne zachovaný a tiež podľa neho pomenovaný „*Markoviczov Porádek*“ obsahuje deväť bodov, v ktorých dáva ľudu s vľúdnosťou, ale pritom aj s otcovskou prísnosťou návod, ako sa majú cirkevníci držať pri bohoslužbách, doma, v spoločnosti, napr. na svadbách, krstínach, pohrebe, ďalej zatracuje a trestá niektoré bludy, hriechy, zlé obyčaje a predsudky, ktoré sa v čase jeho pôsobenia v Sarvaši vyskytovali. Písomne predkladá tiež povinnosti úradných osôb, jednotlivých členov cirkvi, predovšetkým však rodičov, aby sa snažili vychovávať svoje deti k zbožnosti.

Žiakov vychovával k národnému povedomiu

V čase jeho príchodu triedy v škole boli ešte koedukované, on ich v roku 1740 navrhol rozdeliť podľa pohlavia, čím cirkev bola nútená zriadiť dve školy. Ludovýchovnú prácu a vzdelávanie mládeže pokladal za svoju prvoradú a srdcovú záležitosť, veď so svojimi krajanmi bol zrastený nielen rečou, ale aj srdcom, čím bol aj príkladom pre svojho zaťa Samuela Tešedíka. Okrem už spomenutých bohoslužobných poriadkov roku 1750 obšírne napísal obecné a cirkevné zákony pre potreby obce a cirkvi, ktorých plnenie bezpodmienečne ako popredný duchovný predstaviteľ Sarvaša vyžadoval. Popritom, že bol energickým a odvážnym cirkevným a obecným predstaviteľom, bol medzi ľuďom obľúbeným kazateľom. V roku 1754 ho zvolili za seniora peštiansko-békešského seniorátu. Prejavil sa aj na poli literatúry. Písal po latinsky a v slovakizovanej češtine (bibličtine). Je jedným z priekopníkov nášho osvietenstva, keď v Sarvaši vyvíjal rozsiahlu ludovýchovnú a organizátorskú činnosť a popularizoval vedecké poznatky. Po príchode na Dolnú zem písal topograficko-historické práce *Notae historicae* o obci Sarvaš, o cirkvi, o slovenskom starom kostole, v ktorom kázaval po slovensky. Svoje práce „*Jelen dychtíci po tekoucích vodách aneb svatý Otčenás*“ (1746), „*O potrebe navštěvování domů*“ (1747), „*Píseň trouchlivá o kobydkách*“ (1749), „*Sloup ohnivý, křesťanské Israelity na cestách sprovázějící*“ (1752), „*Historia církevní Starého i Nového zákona*“ (vyšla po jeho smrti r.1765) určil predovšetkým dolnozemskej Slovákom. Diela *Brevis relatio de natura et indole regionis campestris...* (Krátka správa o prírode a vlastnostiach rovinatého kraja...) sa týka podnebia, pôdy, živočíšstva tohto kraja a histórie osád. V roku 1997 vydal časopis Dolnozemskej Slováky č. 3 ako svoju prílohu preklad z roku 1748 s názvom „*Krátka správa Mateja Markovica o přírode a vlastnostiach rovinatého kraja, který dve velmi dobre známe dácke rieky Maruša a Körös, ako kraj hojne navštěvovaný, obtekajú*“. Niektoré jeho práce zostali v rukopisoch. Napríklad „*Kratičká historia království uherského vo verších*“ (1745), „*Vypsání stolic královstva uherského*“. Tieto diela napísal ako pomôcky pre žiakov, aby im uľahčil učenie vlastivedy, kde v Uhorsku žili Slováci. Veršovanými učebnicami zemepisu a dejepisu sa snažil šíriť ideológiu slovenskej národnosti (autochtónnosť Slovákov Uhorska) a žiakov vychovávať k národnému povedomiu. Sledoval aj dobové názory na sedliacky stav a svojím voľným tvorivo doplneným prehľadom z nemčiny „*Píseň o chvále stavu sedláckeho*“ (1752) vyzdvihol jeho význam pre spoločnosť. Táto práca je slávou

i obranou sedliackeho stavu dávno pred jozefínskymi reformami a rozkladom feudalizmu v Uhorsku. Zavedením učebných predmetov dejepisu, zemepisu a vlastivedy aj na základných cirkevných školách predstihol všetky neskoršie školské predpisy a zákony v tomto smere. Cenné je i jeho slovensko-slovan-ské povedomie. Slovanov odvodzuje od slova „sláva“, chváli slovenský jazyk a vo svojej práci poukázal podobne ako Štefan Leška na množstvo slov, ktoré Maďari prevzali od Slovákov. Jeho umelecky nenáročné práce tvoria predstupeň slovenského osvietenského klasicizmu. Možno ho smelo pokladať aj za jedného zo zakladateľov slovenskej dolnozemskej literatúry. Je autorom náboženských aj náučných spisov písaných vo veršoch i v próze. Veršovanými učebnicami zemepisu a dejepisu Uhorska a knižkou modlitieb sa usiloval šíriť slovenskú národnosť a vychovávať k národnému povedomiu. Časť jeho diela ostala v rukopise, ako napr. veršovaná latinská kronika Sarvaša. Matej Markovic st. zomrel 14. 4. 1762 v Sarvaši. Neskôr po stopách svojho otca pokračoval jeho syn Matej.

Ján Jančovic

Evanjelické cirkevné dni v Békešskej Čabe

Na V. slovenských evanjelických cirkevných dňoch v Békešskej Čabe sa v rámci ich konania od stredy 6. júla do piatka 8. júla 2016 zúčastnilo spolu vyše päťtisíc evanjelikov. Okrem veriaciach zo Slovenska vo veľkej miere využili možnosť zúčastniť sa na týchto cirkevných dňoch mnohí slovenskí evanjelici z Maďarska, zo Srbska, z Rumunska, Chorvátska a Česka. Okrem toho do Békešskej Čaby prišli početní hostia z Nemecka, zo Švédska, z Fínska, Estónska a ďalších krajín.

Po prvý raz v histórii sa slovenské evanjelické cirkevné dni konali mimo územia Slovenska. Za miesto ich konania bola zvolená Békešská Čaba, nakoľko leží neďaleko hraníc s Rumunskom, so Srbskom a s Chorvátskom a v minulosti bola veľmi významným centrom slovenských evanjelikov.

V Békešskej Čabe sa nachádza najväčší murovaný evanjelický chrám v strednej Európe. Tento tzv. Veľký kostol postavili slovenskí evanjelici (posvätili ho v roku 1824) a má kapacitu 3600 miest na sedenie. Vedľa neho stojí Malý kostol, postavený v roku 1745, do ktorého sa zmestí asi 700 veriaciach. Účasť na službách Božích v týchto po dlhom čase opäť naplnených kostoloch a mohutný spev nábožných piesní zaznievajúci z tisícok hrdiel zúčastnených evanjelikov – to bol pre všetkých určite zážitok na celý život.

Na otváracích službách Božích kázal predsedajúci biskup Evanjelickej cirkvi v Maďarsku (MEE) Péter Gáncs; na hlavných službách Božích kázal generálny biskup ECAV na Slovensku Miloš Klátik; prihovoriť sa i generálny tajomník Svetového luteránskeho zväzu Martin Junge, veľvyslanec SR v Maďarsku Rastislav Káčer a ďalší hostia. Liturgovali duchovní ECAV aj duchovní zo zahraničia, spievali cirkevné spevokoly zo Slovenska aj z ostatných zúčastnených cirkví, ktoré sa predstavili aj v bohatom duchovno-kultúrnom programe.

V rámci diskusných fór sa hovorilo o blížiacom sa 500. výročí reformácie, o problémoch cirkvi v súčasnosti, ako aj o vplyve reformácie na národné povedomie. Juraj Sarvaš prezentoval poeticko-dramatickú kompozíciu Orol tatranský a Spišské divadlo zo Spišskej Novej Vsi uviedlo hru Pevec Boží o Jurajovi Tranovskom, zostavovateľovi prvého evanjelického spevníka duchovných piesní Cithara sanctorum. Program spestrili aj vystúpenia folklórnych skupín zo Slovenska aj spomedzi Slovákov žijúcich v zahraničí. Vo štvrtok 7. júla 2016 popoludní sa Veľký evanjelický kostol v Békešskej Čabe stal miestom vzájomného predstavo-

vania a spoznávania bratov a sestier žijúcich v Maďarsku, Srbsku, Chorvátsku, Rumunsku a Česku.

Ofery z otváracích aj hlavných služieb Božích boli venované na podporu Asociácie slovenských evanjelických cirkví, ktorá bola založená v rámci tohto podujatia, ako aj na podporu Slovenskej celoštátnej duchovnej služby MEE a Slovenského evanjelického cirkevného zboru a. v. v Budapešti. Ofera z ranných služieb Božích bola venovaná evanjelickému cirkevnému zboru v Békešskej Čabe.

Najvyšší predstavitelia slovenských evanjelikov zo Srbska, z Rumunska, Chorvátska, Maďarska, Česka a zo Slovenska sa v rámci programu V. evanjelických cirkevných dní zišli na ustanovujúcom valnom zhromaždení Asociácie slovenských evanjelických cirkví zo Slovenska a zahraničia.

Týmto aktom za účasti mnohých zahraničných hostí a značného záujmu kresťanských i národnostných médií sa aj po formálnej stránke inštitucionalizovala spolupráca slovenských evanjelických cirkví augsburského vyznania a cirkevných organizačných jednotiek.

Založenie asociácie je ďalším krokom k naplneniu dávných túžob slovenských evanjelikov roztrúsených po celom svete po spoločensťve, v ktorom by mohli bez ohľadu na politické hranice spoločne vyznávať vieru v Trojjediného Pána.

Asociácia slovenských evanjelických cirkví (ASEC) vznikla ako cirkevná organizácia podľa cirkevného práva Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Srbsku a má sídlo v Novom Sade v Srbsku. Zastrešuje na duchovnom poli spoluprácu evanjelických cirkví a cirkevných organizačných jednotiek evanjelických cirkví, ktoré sa hlásia k augsburskému vyznaniu, majú právnu subjektivitu a ich bohoslužobným jazykom je slovenčina.

Vo štvrtok 7. júla 2016 podvečer sa mnohí účastníci V. evanjelických cirkevných dní stretli na hlavnom békešskočabianskom námestí, aby položili kvety pri Pamätníku znovuosídlenia.

Jednoduchý pamätník – žulová skala odštiepená zo slovenského brala – symbolizuje to, čo sa pred 300 rokmi udialo v slovenskom národe, keď sa od neho odštiepila skupina, ktorá dodnes žije svoj slovenský a evanjelický život tu, na Dolnej zemi.

Príchod prvých Slovákov – evanjelikov do Békešskej stolice začala organizovať v roku 1717 ešte kráľovská komora, ktorej majetkom bolo spustošené územie stolice od roku 1695 do roku 1723. Bolo to rozsiahle vyludnené územie s neobrobenou pôdou, spustnuté počas tureckých vojen. Celý Novohrad bol v tom čase opakom Dolnej zeme, lebo popri nedostatku pôdy v jeho osadách pribudli k pôvodnému obyvateľstvu noví kolonisti zo severných stolíc. Táto sku-

točnosť podnietila podnikavých novohradských predákov – evanjelikov, aby sa v roku 1717 prihlásili v Segedíne u kráľovského komorského prefekta so žiadosťou usadiť sa na Čabe. Toto povolenie získali, a tak už v roku 1718 prichádzajú do Békešskej Čaby prví osadníci z Novohradu, Malohontu a Veľkého Hontu. Už v prvom roku svojho príchodu evidujú 230 takýchto nových osadníkov. Vtedajšia Čaba sa postupne rozrástla tak, že v polovici 19. storočia žilo v nej 34-tisíc Slovákov. V tom čase bola mestom s najväčším počtom Slovákov v Uhorsku.

V roku 2018 uplynie teda 300 rokov od prvého doloženého skupinového príchodu Slovákov do Békešskej oblasti a znovuzaloženia terajšieho mesta Békešská Čaba (1718). Békešská Čaba bola prvou obcou, ktorá vznikla v maďarskej časti Dolnej zeme po vyhnaní Osmanov. S vierou a nádejou začali sa sem sťahovať celé rodiny, aby tu začali nový život. Nie je preto div, že do programu slovenských evanjelických dní bolo zaradené aj krátke stretnutie účastníkov podujatia pri Pamätníku znovuosídlenia.

Mgr. Samuel Miško,

*predseda Ústredného organizačného výboru V. ECD
ausland@ecav.sk, +421 918 828 012*

Slovenský etnodom v Silbaši - Bez dobrého fundamentu dom dlho nestojí

Slovenský etnodom rodiny Sklabinskej je ukázkou ľudovej kultúry Slovákov, ktorí žijú vo vojvodinskej obci Silbaš a ktorí, podobne ako aj Slováci z ďalších dedín v Srbsku, aj dnes hrdo zachovávajú svoju slovenskú identitu - svoj slovenský jazyk, kultúrne dedičstvo a s ním späté slovenské tradície. Dom bol pre verejnosť slávnostne otvorený 12. júna 2016 za prítomnosti biskupa Slovenskej evanjelickej a.v. cirkvi v Srbsku Samuela Vřbovského, podpredsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Petra Prochácku, vedúceho Katedry manažmentu FFUKF Jaroslava Čukana a mnohých ďalších početných návštevníkov a hostí z takmer celej Vojvodiny, ale aj z Bratislavy, Nitra a Banskej Bystrice.

Základným zámerom pri vytváraní tejto zbierky bolo ochrániť dedičstvo svojich predkov a zachovať trvalé stopy po minulých a zašlých časoch. Starostlivo ukladať staré a hodnotné kroje, nábytok, knihy, fotografie a vôbec všetky artefakty, ktoré nám umožňujú zrekonštruovať minulé časy. Ten dlhodobejší zámer však spočíva v skutočnosti, že dom nie je iba architektonickou stavbou. Je metaforou života, identity, obštatia Slovákov na Dolnej zemi... Každým svojim predmetom chce pripomínať morálne hodnoty, ktorých zákľady tu kedysi dávno kládli slovenskí kňazi, učitelia, cirkevné školy či vzdelanci, ktorí sa starali o to, aby slovenský jazyk, ale aj slovenské kultúrne tradície žili a rozvíjali sa. Rovnako dôležitou formou uchovania slovenskosti bola aj rodina, ktorá sa aj za neľahkých podmienok vždy snažila obstáť a rásť. Okrem rodiny a identity tu bol pestrý spoločenský život, ktorý jasne určoval miesto, práva či povinnosti každej generácie a vnášal do životných cyklov poriadok a systém. Práve také fundamenty zabezpečovali kontinuitu v zachovávaní slovenskej identity, bez nich by neobstála. Tak ako dom po niekoľkoročnej práci dostal znova svoj lesk, pôvab a nový zmysel či účel, aj k ohníku identity treba sústavne prikladať a pripomínať si, aj týmto spôsobom, neoblomnú vôľu predkov zachovať si svoj slovenský jazyk a tradície v týchto priestoroch.

A ako to s týmto domom skutočne bolo?

Vystavaný bol v roku 1925 a stavali ho Pavel Sklabinský (narodený v roku

1895) aj so svojím otcom Jánom Sklabinským (narodeným v roku 1865), ktorí so svojimi súrodencami a rodičmi do Silbaša prišli zo Selenče⁴. V tom čase si ho dali naprojektovať a vystavať nemeckými majstrami z Gajdobrej (susedná dedina, ktorá bola do druhej svetovej vojny obývaná Nemcami) a kachličky si dali doviezť z vtedajšieho Československa. Dom je stavaný kombinovane - niektoré múry sú tehlové a niektoré nábíjané. Podobne ako aj iné tehličkové domy, aj tento mal pôvodne majstrovsky vymalované stropy, kachličkovú a sedliacku pec, ako aj kvalitne odvedené stolárske práce. Tvorí ho šesť izieb a to preňá chýža, chýžka, pitvor, zaňá chýža, kuchyňa a v 60. rokoch urobená kúpeľňa. Okná zaňej chýži pozerajú na gong (gánok), na ktorom sa v letnom období nachádzala lavička, prípadne iné sedenie, ohrada či ozdobné kvetináče.

V etnodome sa dnes nachádza niekoľko stovák predmetov. Najstarší z nich je z roku 1804, ktorý do etnodomu daroval Ondrej Medovarský. Ide o náčinie, ktoré sa používalo pri kosení sena. K starším predmetom patria i tie, ktoré sa datujú z konca 19. storočia. K nim patrí maľovaná láda či zasklená pártla mladuchy z roku 1899. Najstaršie predmety - keramika a ľudový odev - sa do etnodomu dostali vďaka štedrej donácii Tomáša Čelovského, ktorý svoju zbierku ochotne poskytol tomtomu domu. Väčšina predmetov je zo začiatku 20. storočia. Umiestnené sú v *preňej chýži* a *chýžky* a patrí sem napríklad skriňa z roku 1913, nábytok, odev, harmónium (hudobný nástroj) a iné... Predmety uložené v pitvore a *zaňej chýži* sú novšieho dátumu a znázorňujú život slovenskej rodiny v polovici 20. storočia. V kuchyni sú uložené aj krosná, dar Márie Vozárovej z Kysáča, ako aj početné predmety, ktoré boli kedysi súčasťou každej slovenskej kuchyne.

Základ etnodomu tvoria predmety patriace rodine Sklabinskej, avšak mnohé ďalšie predmety sme dostali alebo zadovážili od rodiny, priateľov a známych zo Silbaša, Kysáča, Petrovca, Hložian... Podrobný zoznam predmetov a ich darcov sa nachádza v Slovenskom etnodome v Silbaši. Okrem predmetov sú v dome vystavené aj dokumentačné fotografie, tiež početné cirkevné knihy, z ktorých dominuje Kralická biblia z roku 1864.

Táto ľudová zbierka je výsledkom mimoriadne veľkej lásky a vďaky k predkom a nebola by vznikla bez ochotnej pomoci darcov predmetov, vykonávateľov rôznych služieb či vlastných vkladov. Významnú pomoc poskytli ženy z miestneho Aktívu žien v Silbaši, ako aj Evanjelický cirkevný zbor zo Silbaši, ktorého členovia neváhali pomôcť vždy, keď to bolo potrebné.

O tom, aby Slovenský etnodom v Silbaši mal zabezpečený bezproblémový

⁴ Slovinci prichádzali do Silbaša sekundárnou, respektíve terciárnou kolonizáciou z už osídlených obcí dolnozemského regiónu. Najviac ich prišlo z oblasti Kiskőrösa (dnešné Maďarsko) a z okolitých slovenských vojvodinských dedín - zo Selenče, Lalite, Bajše a Hložian. Podľa záznamu v matrike prvý Slovák v Silbaši bol ešte pred rokom 1799, ale v organizovanejšej forme sa prvé skupiny trvalo usadzovali v rokoch 1814 až 1816.

chod a aby si ho návštevníci mohli dôkladne pozrieť, sa stará Zuzana Sklabinská, ktorá návštevníkom ochotne porozpráva príbehy z minulosti Slovákov žijúcich v Silbaši, o tom, aké práce im tu každé ročné obdobie prinášalo a najmä o tom, aký bol ťažký, ale zároveň aj jedinečný a krásny život v slovenskej sedliackej gazdovskej rodine kedysi.

Milina Sklabinská
majiteľka Slovenského etnodomu v Silbaši
sklabinska@gmail.com

Ľinto iná možnosť len ostať Slovákom

21. storočie a globalizmus nám stále ponúka len tie najjednoduchšie riešenia. Naš pozemský život je zameraný na to, ako by sme mohli všetko uskutočniť čím ľahšie a rýchlejšie. Medziludské kontakty už vieme udržiavať bez toho, že by sme sa jeden s druhým stretli, veď máme Facebook. Keď plánujeme cestu, nenačin si otvoriť ani mapu, reku, Google Maps máme „vo vreckách“ - v hĺbinách múdreho telefónu...

Je tomu tak aj v dolnozemskej časti zemegule. Aj my máme možnosť vybrať si v živote ľahšiu, menej zarúbanú cestu. Už nám nenačin trepať po našom, vraj máme literárnu slovenčinu... Iní si rovno vyberú jazyk väčšinového národa. V Maďarsku je tento proces už celkom dokončenuo, avšak situácia v Rumunsku a v Srbsku ide tiež týmto smerom. Koniec koncov, je možné vybrať si jednoduchšiu cestu a všetko nechať za sebou. Avšak, je to tak v poriadku?

Ja som napríklad veľmi pyšný na to, že keď hovorím s mojou babkou aneb s inými Čabänmi zo staršej generačie, tak bez ohľadu na pravidlo rytmického zákona môž napísať či vyslovovať meno môjho milovaného mesta tak, ako ho používali moji predkovia, teda *Békéska Čaba*. Ďalej som pyšný na to, že v tej mojej *Békéskej Čabe* stoja posledné, Slovámi vybudované evanjelické chrámy vo svete, kde sa na slovenských bohoslužbách používa náš milovaný *Tranoscius* a stará liturgia. Avšak ani to nie je posledná vec, že s mojimi sa na čabianskych uliciach môž dohovárať aj po našom, v *čabianskej francúzčine*.

Ako vedúci jedinečnej a naozaj za Slovákov, a nie za osobné politické záujmy pracujúcej slovenskej mládežníckej organizácie v Maďarsku tvrdím, že musíme uskutočňovať také projekty a programy, ktoré nielen zachovávajú, ale aj rozvíjajú našu tradičnú dolnozemskú kultúru. Projekty, ktoré nás zavedú naspäť k našim dolnozemským predkom, žijúcim ešte v pomalších časoch...

Toto je tiež záujmom najnovšieho komiksového seriálu našej slovenskej mládežníckej organizácie, „*Nášho Ondriša*“, ktorý s humorom, niekedy sarkastickým, ukazuje aktuálny stav našich Dolnozemsčanov: napomôcť, aby ostali Slovámi aj v tejto „maďarskej“ časti našej Dolnej zeme, lebo Ľinto iná možnosť...

Ondrej Kiszely

Slané Stredomorie

Jedna z kompetencií dobrého pedagóga je aj pravidelné zúčastňovanie sa na organizovanej výmene skúseností, aspoň raz ročne. Tak v duchu školského seba-vzdelávania a pre šírenie dobrého mena školy sa organizujú aj u nás školské výmeny skúseností pre vzdelávanie v škole a mimo nej. Tentokrát to bolo zasadené dobre ďaleko od školy a to do talianskeho školstva a do ich prostredia.

Leteli sme našim autokárom cez Maďarsko, Slovinsko, kde sme celkom ľahko komunikovali a nezastavili sme sa len v Padove. Už pri príchode do Talianska nás predišlo niekoľko skútristov na Vespa. Jeho dizajn sa podobá ose a odtiaľ aj pomenovanie. Je to veľké umenie jazdiť u nich. Predbiehajú, kde sa len dá, aj kde sa nedá. Je to zaujímavé poznať talianske prostredie prostredníctvom filmov, kde si cholericky nadávajú, ich rytmiku reči je pre našinca dosť ťažko sledovať, ako i spôsob života.

V Padove sme dokonca naďabili na sympatického čašníka, ktorý priam lietel po hotelovej reštaurácii a usmieval sa ostošest. Pokým sme si uložili batožinu, stoly rezervované našej skupine sa pomaly zaplnili, a preto sme bezradne postávali, pátrali po neobsadených miestach.

Jedno bolo pred zrkadlovým stĺpom a to ďalšie nebolo vidieť.

Sporozoval naše zaváhanie a preto, ako by symbol rímskeho ducha, pribehol a gestikulujúc konal podľa pravidiel najväčšieho amfiteátra Flavia, kde sa miesto určovalo podľa spoločenských tried, čím vyššie situované sedadlo, tým nižšia bola spoločenská dôležitosť. Takže tentokrát sme stratili všetky privilégia, právne sme sa nedostavili načas a stratili sme tak vyhradené miesta.

Qui a qui, zavolať šarmantne garsón Manolo, čo v preklade znamená, asi tu a tuhla.

V strede jedálne trónili dva stĺpy. Neboli postavené ani v iónskom slohu, ani dórskom, aké sa postupne striedajú v Koloseu, len v takom jednoduchom modernom. Usadil nás jedného pred stĺp a ďalšieho ukryl za stĺp. Manolo vyzeral veľmi zadostučinený, keď sme ho na slovo poslúchli. Potom predviedol niekoľko piruet a víťazoslávne priniesol svoje talianske gnocchi. Mnohí z kolegov sa nezdráhali mu naznačiť, že by si ešte radi zajedli, čo ho nesmierne dobre naladilo. Porcelánovú misu otáčal niekoľkokrát a až potom plný žvoničnosti sa oháňal naberáčkou a pritom si potichučky niečo pospevoval.

Jeho hlavná mu zatiaľ za niečo hlučne vynadala, ale on nebol akási citlivka, pokračoval vo svojej práci.

Naším cieľom bolo dostať sa do Ríma. Ťažko pochopiť, že Rím bol niekedy veľmi dávno pastierskou osadou na Palatínskom vrchu a neskôr sa stal takým *caput mundi*, hlavou sveta.

Umenie je tu vdychované so vzduchom už od nádherných dlaždíc až po tie najvyššie veže kostolov, palácov. Tá kolíska umenia, kde sa génius a kreativita splieta. Humanizmus a renesancia sa zrodila práve tu.

Po dlhšom trmácaní sme sa konečne ocitli niekde v blízkosti Ríma, kde si nás údajne mali prevziať naši krajanovia, ktorí sa tu usadili a už niekoľko generácií vedú malú reštauráciu a penzión. V krásnom prostredí, ale tak trochu izolovanom, nás niekto so širokým úsmevom vítal a pobehoval sem a tam popred naším autobusom. Pokým sme sa s veľkým nadšením a vravou zosypali dolu, Romulo zmizol. Už to nebol Manolo, ale Romulo a nehovoril rečou, ktorou by sme sa dohovorili. Totiž akýsi ženský hlas naňho zúfalo pokrikoval.

Potom si nás už nik nevšímal. Prezreli sme si dvor, schody smerom do kuchyne, pozerali sme i do horných okeníc, kde si nás celkom pohľadovo premeriavala čierna mica a neskôr sa zaoberala iba svojou osobnou hygienou.

Na terase sme potom čakali, každý dozerajúc na svoju batožinu, ktorá oťavala pri každom novom zdvihnutí.

Akosi na nás zaľahol chladný aprílový podvečer a začalo byť všetko trochu trápne a my sme iba prestupovali z nohy na nohu. Ani Manolo sa už neukázal.

Konečne sa vynorila uponáhľaná vedúca penziónu, ktorá nám venovala niekoľko slov a nervózne rozdala kľúče. Boli sme poučení o tom, kedy a kde sa máme prihlásiť k večeri a potom už každý z nás očakával len teplé lôžko v prítulnej izbe.

Ale, nešlo sa práve podľa plánu.

Okno, z ktorého sa chat *noire* pozeral, bolo tesne pred našimi dverami. A chlad, bol čoraz prenikavejší. Boli sme nútení ho privrieť, čo veľmi vyrušovalo chlpáča, a preto rozčúlený zoskočil a hlasným mňaukaním sa rozbehol do kuchyne.

Asi priamo po knihu sťažností...

V izbe nefungovalo kúrenie a túto maličkosť skonštatovali aj ostatní zo skupiny. Preto si smutne zaspomínali na vlastné rodisko a clivo začali vybalovať svoje vlnené svetričky. To som chcela aj ja urobiť, pokým som nezistila, že zips na batožine sa zasekol a nedovolí mi, aby som si vybrala môj kardigán. Za môj šklabivý výraz tváre by sa nemusel hanbiť ani Benny Hill. Trmala som tašku, ale uzáver nechcel povoliť. Kolegyne sa zatiaľ hromadili do jedálne, kde znelo pozvanie k večeri.

Dostavila som sa nakoniec aj ja. Všetci sa pozastavili nad mojím letným oblečením, ktoré som núdzovo použila, lebo zips nepovolil.

V jedálni bolo úplne chladno a oduševnená vrava, ktorú sme zachytili pri vpochodovaní do miestnosti, sa pomaly menila na zatrpknuté pohľady, potom dlhé melancholické a nakoniec veľmi hladné. Čas sa pomaly vliekol, už po hodine každý z nás si predstavoval takú dobrú slepačiu polievku alebo iba pariacu sa polievku, voňajúcu na pitoreskné stredozemie. Už sme si podebatovali o všetkých rodinných členoch a poprezerali všetky aktuálne obrázky detí, vnukov, synovcov a neterí. Potom ale pomaly sme všetkých známych očiernili, a ešte vždy sa nič nedialo.

Nakoniec sa niekto zjavil. Akási slečna pochádzajúca z našej krajiny, ktorú sme skoro potleskom privítali. Ale naša radosť trvala iba krátko...

Čašníčka sa milo usmievala, ešte priniesla akési soľničky, čo sa neskôr dokázalo, že neboli nevyhnutne potrebné a my sme čakali ešte netrpezlivejšie.

Prešla ďalšia hodina a na stole sa objavili aj malílnké chlebičky, také sotva viditeľné. Bolo zrejme, že asi myslia na naše siluety, aby sme príliš nezbachrateli.

Tak je to správne!

Nakoniec sa naša obsluhovačka znovu vynorila a priniesla, no čo už iné ako talianske pasty. Boli studené. Zapadali celkom slušne do chladného prostredia. Vtedy, keď už polovica z nás stratila aj poslednú nádej, že ešte niečo dostane, odrazu priniesli kúsok domácej šunky, ktorá pochádzala asi z Rumunska, ale musela mať svoj úctyhodný vek.

Bola ukrytá pod slanou omáčkou a miestami pri sliepňajúcom osvetlení hra-vo presvitala do modrozelených odtienkov. To bolo ale prekvapenie. Slaná šunka s ešte slanším prívarkom a keď by niečo, na stole boli aj slaničky.

Všetci sa vrhli k pohárom vody. A upjali a ujedali a znovu upjali tú drahocennú kvapalinu. A zaujímavé bolo to, že hluční sme vlastne boli my a nie Taliani.

Ponavštevovali sme mnohé zaujímavé mestá v Taliansku a takí dokatovaní a na smrť unavení sme sa ocitli nakoniec aj v susednom Maďarsku. No najmilšie prekvapenie nás čakalo v Zalakarošskom hoteli Napfény. Až tu sme sa začali cítiť ako doma. Boli sme milo prijatí, personál sa choval ústretovo, všade čisto, útulná izba. Mal nám kto zaželať aj dobré ráno a k raňajkám veľa dobrej chuti.

Všetci si radi na tento deň spomíname.

Najbližšiu cestu musíme plánovať tak, aby sme nevynechali tento turistický bod.

Spoločná minulosť, prítomnosť a budúcnosť so Slováckmi v Bukových horách

Kultúrny spolok sarvašských Slovákov „Vernost“ pokladá za dôležité, aby sa rozšírili vzťahy so Slováckmi žijúcimi v Maďarsku.

Vlani sme spoznali spoločnosť žijúcu v Matre, tohto roku sme sa vybrali do Bukových hôr, zavítali sme do obce Repašská Huta. V Repašskej Hute a v jej okolí žije spoločnosť, ktorá tiež zachováva slovenské tradície. Tri dni strávené v tomto prostredí nás o tom presvedčili. Spoznali sme nielen slovenskú kultúru, gastronómiu, slovenské tradície a dejiny, ale aj ľudí, ktorí tam žijú. Cestou sme sa zastavili v obci Sarud. Pamiatkový dom je v pôvodnom stave a sú tu cenné predmety obyvateľov, ktoré sa zachovali. Rybárske múzeum, ktoré je jediným a prvým v celom Maďarsku, sa nám veľmi páčilo. Členovia spolku, ktorí chodia na rybolov, si prišli na svoje.

Po ubytovaní v Panzióne Vadász a Borostyán sme navštívili obecný slovenský pamiatkový dom. V dvoch miestnostiach sú uložené také predmety, ktoré nám približujú život medzi svetovými vojnami. Celá skupinka sa po prehliadke vybrala aj do blízkej jaskyne Balla, kde nechýbalo spoločné fotenie. Po večeri nás srdečne privítal pán starosta Tamás Erdős v obecnom dome, kde nás čakali členovia Slovenského klubu. Po krátkom príhovore pána starostu sa slova ujala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Valéria Petőfiová, aby nás oboznámila so súčasnosťou slovenského stavu obce, zároveň predstavila nám aj spevokol, ktorý nám zaspieval kyticu slovenských piesní. Predsedníčka sarvašskej slovenskej národnostnej samosprávy pani Anna Franková sa v mene Sarvašanov poďakovala za milé privítanie a pohostenie. Vo svojom príhovore vyzdvihla dôležitosť spolupráce a predstavila Slovač v Sarvaši. Spoločné posedenie bolo spestrené spoločnými slovenskými piesňami a veselým rozhovorom.

Nasledujúci deň sme navštívili mestečko Lillafüred, ktoré bolo okúzľujúce. Leží vedľa jazera Hámori. Pri prechádzke k najvyššiemu vodopádu v Maďarsku Szinva nás očaril pohľad aj na hotel Palota. Vodopád bol vybudovaný umelo. Jedna skupinka sa vybrala k jaskyni Anna, volajú ju aj (Petőfiho jaskyňa) a do kvapľovej jaskyne Sv. Štefana, ktorá je známa výskytom kvapľov rôznych foriem.

Druhá skupinka dala prednosť Múzeu Otta Hermanna. Poobede sa každý člen spolku uvoľnil v jaskynných a liečebných kúpeľoch Miskolctapolca. Viacerí tvrdia, že liečivý účinok kúpeľov spočíva v liečivej klíme, ale aj v teplej krasovej vode.

V deň odchodu do Sarvaša sme sa zastavili v Bükkszerci a navštívili pivnicu Pelyhe vo vinárskej oblasti Bogács, Cserépfalu, Cserépváralja. Je to oblasť, ktorá je bohatá na rôznorodosť vín.

Poslednou zastávkou bolo mesto Mezőkövesd, ktoré je známe bohatou tradíciou vyšívania. Medzi klenoty patrí vyšívanie „Matyó” a v múzeu sme sa presvedčili o tom, že miestni obyvatelia sú právom hrdí na farebné, bohato zdobené dekoratívne umenie svojich predkov. Do našej kombinovanej vstupenky patrili aj návštevy Poľnohospodárskeho múzea a výstava Štefana Takáča, ktoré sme si tiež pozreli a veľmi sa nám páčili. Spoločne strávené tri dni rýchlo ubehli, vďaka bohatému programu. Poďakovanie patrí organizátorkám, predsedníčke spolku Vernost' Zlatici Liskovej, podpredsedníčke Margite Kmotriczovej a členke Anike Podaniovej. V mene Kultúrneho spolku sarvašských Slovákov-Vernost' sa chceme poďakovať za finančnú podporu Ministerstvu ľudských zdrojov, Celoštátnej slovenskej samospráve v Maďarsku (CSSM) a sarvaškému regionálnemu stredisku Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku.

Zlatica Lisková

Staré - nové priateľstvo

Pávi krúžok Borouka v Telekgerendáši pokladá za svoju úlohu pestovať lokálnu a slovenskú menšinovú kultúru - najmä hudobné poklady, zachovať a rozširovať ľudové piesne a posilniť lokálny menšinový spoločenský život.

Členovia spolku dávno mali styk s družobnou osadou Bzovík. V našich pamätných knihách možno vidieť fotky a čítať články o priateľstve. Žiaľ, kontakt v 90. rokoch minulého storočia prestal.

Pred niekoľkými rokmi sme nadviazali kontakt so Základnou organizáciou Jednoty dôchodcov Slovenska v Bzovíku a so vtedajšou starostkou Emíliou Kohútovou. Z oboch strán sme skoncipovali za cieľ obnovenie kontaktov s účelom výmeny informácií a vzájomnej podpory.

V prospech toho sa naša skupina v jeseni 2014 vybrala na Slovensko. Bzovíania vítali nás veľmi srdečne a starostka spolu so speváckou skupinou vítala nás hudbou. Zahrali nám nádherné slovenské piesne.

Nezabudnuteľný a najkrajší bol nasledovný spev:

Vítajte nám, hostia drahí
v tej našej dedine,
kde vám všetci úctu, vďaku
prejaviť mienime.

Čas uteká, roky prešli
čo sme sa videli.
Radost' máme, že stretnutia
sme zas obnovili.

Za návštevu a stretnutie
poďakovať chceme.
V plnom zdraví pekný pobyt
u nás vám prajeme.

Nemám slová, ktoré by dobre vyjadрили, s akými fantastickými zážitkami sa členovia našej skupiny brali na cestu domov. Prežili sme ozaj úžasné chvíle a vrátili sme sa domov s výnimočným darom. Spoločný náš koníček – hudba, ešte užšie zviazal naše priateľstvo. Dostali sme od nich ozembuch. Hoci nie je hudobným nástrojom tunajších Slovákov, ale stojí nám ozaj blízko k srdcu, veď vyznieva melódie materskej krajiny.

V lete 2015 Pávi krúžok Borouka oslavoval 40. výročie svojho založenia, na oslavu prišli aj občania z obce Bzovík. Teší nás, že starý, troška zošedivený styk sa nám podaril obnoviť.

Ako symbol nášho priateľstva a posilnenia spolupráce darovali sme im dolnozemský hudobný nástroj gitaru. Vďaka spolupráci v tomto roku mohli sme sa stretnúť znovu na Slovensku, kde spolu sme prežili nadherné chvíle v spoločnosti nového primátora Borisa Sedmáka. Dúfam, že spolupráca naďalej prispeje k prehĺbeniu identity a posilneniu krajskej aktivity do budúcnosti.

Na počesť našej družobnej osady by som vám priblížila partnerskú osadu slovami Ivety Urbanovej:

Bzovík. Pod týmto menom sa skrýva obec rozprestierajúca sa v jednom z údolí Krupinskej planiny juhovýchodne od okresného mesta Krupiny a zároveň jedna z najstarších architektonických pamiatok na území Slovenska – Bzovická pevnosť pôvodne postavená ako benediktínsky kláštor okolo roku 1131.

Kedy prišli na toto územie prví obyvatelia, nevieme. Ale muselo to byť veľmi dávno, môžu nám to potvrdiť archeologické nálezy. Bzovík bol taktiež súčasťou prvého štátneho útvaru na území dnešného Slovenska - Veľkomoravskej ríše. Svedčí o tom nález staršieho opevnenia z čias Veľkomoravskej ríše, ktorý bol objavený pri posledných rekonštrukčných prácach.

Po prvýkrát je Bzovík zachytený v kráľovskej listine z roku 1135 vydané kráľom Belom II. vo Vacove bez udania dátumu. Kráľovská listina začína slovami: „V známosť uvádzame všetkým v Kristu veriacim ako žijúcim tak i ich potomkom, že župan Lampert so svojou manželkou Žofiou a synom Mikulášom na veľkú vďaka a za spásu duší založil kláštor v obci Bzovík a to v dobe panovania Štefana II.“

Vzhľadom na svoj rozsah sa panstvo často dostávalo do sporov s mestom Krupinou a majiteľmi hradu Čabrad. V druhej polovici 15. storočia prešiel kláštor rekonštrukciou a zmenil sa na goticko-renesančnú pevnosť. Táto zmena podnietila postavenie kostola v obci. Rímskokatolícky kostol si Bzovíčanovia postavili okolo roku 1606 a zasvätili ho sv. Štefanovi, ktorého mala obec aj v erbe. Pôsobil tu literárne činný Juraj Zábajník, k ďalším významným osobnostiam

patria Dr. Štefan Moyzes, prvý predseda Matice slovenskej, a jazykovedec Martin Hattala.

V roku 1848 sa stal Bzovík sídlom okresu. Bol tu hlavnoslužnovský úrad, okresný súd, obvodný notariát i pozemková kniha.

Tradície:

- Bzovický kroj
- Bzovický jarmok
- Prievody

Melinda Mesniková Csapová

Iveta Urbánová, odborná referentka úradu Bzovík, Ján Tuska, člen komunity telekgerendášskych Slovákov, Melinda Mesniková Csapová, predsedníčka Pávieho krúžku Borouka, Boris Sedmák, starosta obce Bzovík a Daniel Csapo, člen komunity telekgerendášskych Slovákov

Jablkové dni v Čabasabady 12.-14.8.2016

Stalo sa už tradíciou, že sa druhý augustový víkend každoročne zúčastňujeme na Jablkových dňoch v Čabasabady. Tento rok boli účastníkmi Drahoš Kationa, Pavol Lašák, Milan Kudlák, Ján Melich a úplný nováčik, Miloš Hronec. Auto ochotne zapožičal Juraj Melich, aby sme mohli doviezť krosná, ktoré nám už pred viacej ako rokom daroval Paľo Kociha. Kvôli pracovným povinnostiam Jána Melicha sme vyrazili oveľa pozdejšie, ako sme si naplánovali. Hneď pri prvej zastávke v Šalgotarjáne sa nám to vypomstilo. Na tržnici bol práve stánok s chutnými pečenými rebierkami a kolienkami zatvorený. To bolo pre nás veľké sklamanie, pretože sme sa na tieto maďarské špeciality veľmi tešili. Práve preto sme doma menej jedli. V predajni chleba pred tržnicou sa nám ušli len tri posledné bagety. Veľmi slabá náplast za bravčovinu. Nič sa však nedalo robiť, trúsili sme po aute bagetové omrvinky. Na upokojenie sme si preložili po štamperlíku borovičky. Cesta ubehla pri tradičnej debate veľmi rýchlo a už temer na mrkanie sme sa stretli s Matejom a jeho manželkou pri kúpalisku v Békéšcabe, kde bola výdatná večera. Po večeri sme sa presunuli do Čabasabady k Paľovi Kocihovi, kde sme sa ubytovali a debatovali ako každý rok v útulnej kuchyni. Na druhý deň sa svojho remesla chytli naši kuchári, Miloš Hronec a Jano Melich, ktorí varili, ako tradične, kapustnicu. Vedľa nás varil držky Bandyho Kóšov zať. Pod stánkom pri ceste ženy z Bánhedešu robili herovke (chrapne). Čo najviac chýbalo? No predsa Ďuri Gajdác ml., ktorý je výrobca jablkového lekváru. Pozdejšie nám bolo vysvetlené, že lekvár je už navarený a nadávkovaný dopredu. Na oficiálnej časti sa mi dostalo tej cti, že som domácej starostke odovzdával cenu za zásluhy o založenie a rozvoj vzájomných vzťahov medzi našimi obcami. Prítomný bol aj bývalý primátor Békešskej Čaby a terajší poslanec v parlamente Ďula Vantara, s ktorým sa dá porozprávať po slovensky. Na moje veľké prekvapenie poznal aj našich známych, ktorí boli pri zakladaní družobných stykov ešte s Békešskou Čabou, pánov Kendru a Kissa. Tiež sa dobre pozná aj s bývalým riaditeľom slovenského gymnázia, s pánom Jánom Chlebnickým. Už keď som sa dostal do jeho blízkosti, nedalo mi, aby som mu nepripomenul, že o dva roky bude tristo rokov od založenia Békešskej Čaby. Vôbec som ho touto informáciou neprekvapil a sľúbil, že na Hradišťanov sa pri tejto príležitosti určite nezabudne a osobne dohliadne na naše pozvanie na tieto oslavy. V priebehu dňa sme

sa postupne stretávali s našimi starými známymi, Ďurim Gajdáčom st., Paľom Žilákom, Mišom Kešjarom a s jeho rodinou, matkou Mateja Kešjara, „Herkulesom“, naša strná Anča, Bandym Kóšom, Erikou, priateľkou Paľa Kocihu a ďalšími známymi. Na pódiu sa striedali rôzni vystupujúci. Najväčšiu pozornosť však opäť budila kapela so štyridsiatimi účinkujúcimi, Považská Veselka, ktorá bola vernou kópiou kapely vystupujúcej vlani v Telekgerendáši a tohto roku pod Mátrou. Zaujala hlavne vojenským maršom. Tento rázny pochod prebudí každého, ktorý je v okruhu možno aj tristo metrov. Nikoho nenechá chladným a je odmenený dlhotrvajúcim potleskom. Samozrejme, že ho jednoducho musia opakovať, či chcú, alebo nie a nie raz, aj keď tretia, či štvrtá opakovačka je už poriadne skrátaná. Vhodnou vložkou v našom programe bolo nakladanie krosien do auta. Vôbec to nebolo jednoduché. Po odmontovaní dvoch častí sa nám to na ten povestný chl p nakoniec podarilo. Rozoberanie celých krosien by nebola sranda, o skladaní ani nehovoriac. Keď sme mali za sebou túto prekážku, poriadne nám odľahlo. Pokračovali sme pri slovenskom dome, kde sa nám na naše veľké prekvapenie celé popoludnie a potom až do neskorých večerných hodín venoval Matejov brat Mišo. Po vyčerpávajúcom dni sme išli nezvyčajne skoro spať, aby sme boli ráno čerství na dlhú cestu. Po raňajkách sme vyrazili tentoraz v plánovaný čas, aby sme sa ešte mohli zastaviť pri tom, ktorého nikdy nemôžeme obísť, pri Bandym Hankóovi. Naše víťazstvo bolo ako vždy. Neskutocne úprimné a srdečné. Zhruba po jedenapohodinovom rozhovore nám už nič nestálo v ceste do našej domoviny. Ešte jedna krátka plánovaná zastávka pri ceste na nákup dýň a zeleniny však musí byť. Tam sa zvyknú stroviť posledné kovové forinty. Šťastne sme dorazili aj s krčmárom, na ktorého netrpezlivo čakali miestni štamgastri, ktorí mali temer tri dni pôst.

Pavel Lašák

Deň prezentácie Mikroregiónu Hornohrad alebo výlet do Hradišta

Od družobnej obce Hradište sme dostali pozvánku na Deň prezentácie Hornohrad, do ktorého patrí aj naša priateľská obec, spoluorganizátor tohto programu. Podujatie navštívili z Maďarska okrem obyvateľov Čabasabady aj zástupcovia obce Medeš a Veľký Bánhedeš. Je zaujímavé, že tento program robia iba obce spojené do Mikroregiónu Hornohrad – Málinec, České Brezovo, Ci-

nobaňa, Hradište, Krná, Ozdín, Rovňany a Zlatno – a od začiatku Veľká Ves. Okrem týchto obcí sa môžu zúčastniť pozvané obce, ako sme boli aj my. Slávnostný deň otvoril Pavol Lašák, starosta obce Hradište, a Ing. Igor Čepka, predseda Mikroregiónu Hornohrad, starosta mesta Málinec. Toto podujatie bolo jubilejné. Prvýkrát sa akcia konala pred 10 rokmi, práve v Hradišti. Po otvorení dňa odštartovali programy. Na športovom ihrisku sa dalo do súťaženia 13 družstiev. Všetci chceli dosiahnuť najlepšie výsledky a presvedčiť porotu, že oni robia najlepšiu hornohradskú klobásu. Na javisku prebiehal kultúrny program, ktorý začal spevokol Slniečko – Napočka z Čabasabady. Ďalej vystúpili detské folklórne súbory Kukučky z Poltára, Málinčok z Málinca, hudobná skupina MIRAL, súbor Slniečko z Poltára a Sendreiovcí z Kokavy nad Rimavicou. V kultúrnom dome bola výstava, na ktorej sa predstavili obce z Mikroregiónu Hornohrad. Po kultúrnom programe porota vyhlásila výsledky súťaže o najlepšiu hornohradskú klobásu. Prvú cenu si odnieslo družstvo Rovňany, druhú cenu dostalo družstvo Hradište a tretiu cenu získalo družstvo Veľká Ves. Mimoriadna cena putovala do našej obce.

Po vyhlásení poroty členovia slovenskej samosprávy – Matej Kesjár, predseda, Juraj Gajdác, podpredseda, a Margita Zubánová Kočišová, členka, odovzdali cenu Obecnej samosprávy Čabasabady družstvu Hradište a cenu Slovenskej samosprávy Čabasabady družstvu Veľká Ves.

Slovenská samospráva Čabasabady využila možnosť, aby na tomto programe odovzdala cenu „Za Slovákov v Čabasabady“, ktorú dostal Ing. Martin Faltán z obce Hradište.

Prezentačný deň pokračoval ďalšími programami: Združenie PreHradište predstavilo svoju činnosť. Mohli sme sa zoznámiť s knihami z regiónu, a to vďaka Mišovi Šestákovi, ktorý si zobral za svoju úlohu, aby sa tieto knihy vydávali.

Na programe okrem klobásy boli pripravené jedlá pre účastníkov, napr. guláš, držkový perkelt, kapustnica a langoše.

Keď sme večer odchádzali smerom na Dolnú zem, všetci sme sa tešili, že sme mohli byť na peknom a bohatom programe, za ktorý ďakujeme organizátorom: obci Hradište a Mikroregiónu Hornohrad.

Matej Kesjár

Alžbeta Ancsinová – teta Eržika

03. 07. 1933 — 02. 11. 2016.

S bolesťou v srdci cítime nesmierny žiaľ nad tým, že vzácny kvet dolnozemskej Slovače odtrhla drsná ruka smrti. Prosíme láskavého Boha, aby dodal útechy vedomím, že žije v Božej blízkosti.

A mélybe csak tested merül el,
csak ő tűnt el a föld alatt,
de lényed lényege ezer felé
szóródva is köztünk marad.
/Keszeci István/

Juraj Dolnozemský: Odišla....

na počesť pani Ančinovej
Chýbať nám bude navždycky,
to cítime, vieme!
Ako pracovitá, pilná
pred očami nám stojí,
lásku v srdci nosila
ani dar boží!
Skromne žila,
nechodila s prázdnu rukou,
vedela potešiť
ako pani učiteľka, profesorka,
vychovateľka!
Milovala, rada mala deti,
ale aj dospelým
bola na pomoci.
Nemala ľahký osud!
Múdrostou bola obdarená
ako matka a žena,
vytrvalosť
dostala do vena!
Večná česť jej pamiatke!
Bože! Tu v cintoríne
zosnulej dopraj
zaslúžený, večný pokoj!
Amen!

Antal György: Hiányozni fog... Ancsin Pálné emlékére

Hiányozni fog,
űrt hagyott
maga után!
Imádott és tudott
irányítani, szervezni,
tanítani.
Szerényen élt,
mindig másokért dolgozott,
ahol tenni kellett
nem hangoskodott!
Mindenki őszintén
tisztelte, szerette!
Nem járt üres kézzel,
pedagógusként, vezetőként
a sors példaként
névét beírta
az emlékezés könyvébe!
E temető csendjében
pihenjen
a megérdemelt
békességben!

Ja som sa narodila 1933 júla, keď bolo veľmejš teplo, ráno o štvrtjej. Moja mať mi rozprávali, že kým vyšlo slniečko, tak ma už aj okúpali, aj do bečova ma položili.

Mala som ednu sestru, mladšiu o desať rokov. V lete, keď rodičia boli odišli kopať kukuric, tak ja som bola so s ňou sama. Mala som starosť na ňu. Veľaráz aj na celý deň odišli.

Naučila som sa variť a mán takú spomienku, že som veľmi rada jedla tarhoňový leveš. Moja mať to veľmejš dobre vedeli spraviť a keď som bola sama, tak som si rozhútala, že aj ja spravím. Keď bola hotová tarhoňa u mojej mamy, tak bola taká hustá a keď ja som začla variť, tak som rason šecko položila do nej, žeby bola taká hustá... tak sa mi nespratala do pavne, lebo to tak nariaslo.... Tak až potom som sa naučila, ako spraviť tarhoňu.

Od prvej klasy do štvrtjej son do sálašskej školy chodila. Škola bola na tri kilometre od nášho sálaša. Keď bou dobrý čas, tak sme išli peši, lebo aj tam u susedov bole deti, tak sme sa pozbierali a išli sme spolu. Keď bolo zima, alebo v zime, keď padav sneh, tak boli zadelení rodičia, že kto kody odnesie deti na sánkach do škole. Potom odopoludnia prišli pre nás.

Ja som taká usilovná žiačka bola, že do tretej klasy som chodila, keď sme mali málo čas, tak som mala starosť aj na pána učiteľovo dítá. Ja som rada videla pána učiteľa aj jeho manželku, tak som si pohútala, že keď ja narastiem, tak aj ja budem učiteľka.

My naveky sme sa doma len po slovensky dovrávali. My sme na sálaši bývali, tak sme nechodili do kostola, ale v nedelu sme naveky spievali z tranosciusa, aj nás naučili modliť, takže my sme to vedeli, ako načín. Tak som sa vychovala v evanjelickej viery. Do kostola chodím, keď sa veľké sviatke, tak tody.

Moja mama: „Júda moja, Erža moja“, vraveli. Sme boli také poslušné a držali sme dovena a potom už keď son ja mala deti, aj potom sme veľa boli dovena. Napríklad, v nedelu naveky moja mama varili, tak sme šeci tájšli tatan, tak sme spolu obedovali. Moj väčší syn sa od mojho otca naučil všakovo. Napríklad ako načín rozbrať sviňu, ako porobiť všetko okolo zabíjačky, ako načín kosiť so s kosou, tie seliacke roboty. Veľa raz si deti rozhútali, že „Tájdeme mamy spať.“ Tak išli. Večer sa pozbierali a tak išli k starej materi spať. Ráno prišli domov. Moj otec, tí veľmejš radi rozprávali, tak deti počúvali, že čo sa to stálo, ako to bolo, keď boli mladí... Ni povjecky rozprávali, iba čo sa stálo. Napríklad na toto sa rozpamätám veľmejš, keď moji chlapi prišli domov, že starý otec im vraveli, že viete, sme boli chudobní, tak sme na polunia jedli chleba aj jahode, ale také, čo rastú na strome. Moje deti to nepoznali, tak im to bolo takvo novo, že starý otec jedli jahode, lebo nemali čo jesť.

Ako ďalej Slováci v Maďarsku? Ako ja vidím, na inteligencii veľa záleží, ako si zachránime túto slovenčinu. Lebo tu na Čabe najviac kňazi, aj učitelia, aj čo boli spisovatelia, usilovne kceli, žeby slovenčina ostála. Teraz ja tak vidím, že naša inteligencia nespraví všetko, čo by bolo način, že by Slováci zostáli. Ja si tak myslím, že keby sa Slováci viac ráz stretli, že by sa medzi sebou dovrávali ešte po slovensky a to by nám dalo silu na to, žeby sme zostáli. Ni dávno edon spevácky krúžok, tomu bol jubileum. Tak krem toho, že zaspievali slovensky tie piesne, nôte, tak iba po maďarsky bolo šecker. Tak tody som si hýtala, že hát, tam, čo boli ľudia, tí ta vedeli po slovensky. To boli najviac Slováci, čo tam boli. Iba my sme nič nevraveli po slovensky!

Materiál zostavila Iveta Hruboňová

Pravidelné aktivity, kurzy v čabianskom regióne:

Skúšky pávieho krúžku Borouka v Telekgerendáši, spevokolu Horenka a citarovej skupiny v Kétšoproni, spevokolu Slniečko-Napocska v Čabasabady, spevokolu Čabianska ružička a pávieho krúžku Orgován v Čabe, pávieho krúžku v Poľnom Berinčoku. Slovenské kluby - v Čabasabady, v Békešskej Čabe, v Čorváši, v Poľnom Berinčoku. Krúžky: výšivkársky krúžok Rozmarín v Čabe, Krúžok slovenských gazdiniek v Čabe, Klub slovenských seniorov v Čabe, tlačené médiá: Zrnko-Magocska v Čabasabady, Čabän a Čabiansky kalendár na Čabe (v pdf aj na internete)

JANUÁR

- 10.01. Novoročný bál v Čabasabady
- 15.01. Novoročné stretnutie vedúcich Čabianskej organizácie Slovákov, ich skupín a partnerov
- 19.01. 25. výročie Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku v Nadlaku
- 21.-23.01. Účasť Slovákov z Poľného Berinčoka na bále v Kolárove
- 22.01. Zastúpenie Domu slovenskej kultúry a miestnej slovenskej samosprávy na Galaprograme a odovzdaní cien Samosprávy župného mesta Békešská Čaba pri príležitosti Dňa maďarskej kultúry
- 23.01. Prednáška vedúceho Klubu čabianskych slovenských seniorov na odbornom kurze Spolku rozvoja spolkov župy Békéš
- 26.01. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
- 28.01. Premietanie segedínskeho slovenského vysielania MTV vo Veľkom evanjelickom kostole a v DSK o výšivkárskom krúžku Rozmarín
Deň otvorených dverí v čabianskej slovenskej škole
- 29.-30.01. Prednáška profesorov banskobystrickej univerzity v čabianskej slovenskej škole

FEBRUÁR

- 01.02. Beseda s jazykovedkyňou a prekladateľkou Miroslavou Gavurovou a literárnym vedcom, básnikom a prekladateľom Jánom Gavurom v Dome národností v Segedíne
- 02.02. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župy Békéš
- 03.02. Klub čabianskych slovenských seniorov na návšteve Múzea čokolády v Budapešti
- 06.02. Spoločné zasadnutie predsedníctiev Únie slovenských organizácií v Maďarsku a Zväzu Slovákov v Maďarsku v Békešskej Čabe (DSK)
- 07.02. Rodinné čajové popoludnie v Kétšoproni
- 09.02. Vystúpenie spevokolu Horenka na fašiangoch miestneho sociálneho zariadenia
- 13.02. Slovenský batôžkový bál v Telekgerendáši
Slovenský bál v Slovenskom Komlóši (vystúpenie Danky Kesjárovej z Čabasabady)
- 10.02. Batôžkové fašiangy v Poľnom Berinčoku
- 14.02. Fašiangová herňa v Čabasabady
- 17.02. Odborný deň Slovenskej samosprávy Békešskej župy v Telekgerendáši spojený s recenziou Čabianskeho kalendára
- 20.02. Slovenský batôžkový bál na Čabe
- 24.02. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
- 26.02. Vystúpenie spevokolov Čabianska ružička, Orgován z Čaby a spevokolu Horenka z Kétšoproňu v Dome železničiarov na Stretnutí národnostných vedúcich
- 26.-28.02. Gerendášski Slováci v družobnej osade Sládkovičovo na klobašáde

MAREC

- 03.03. Prezentácia publikácie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku „Čabianske priezviská“ v Dome slovenskej kultúry
- 04.-06.03. XV. celoštátna textilná konferencia s konkurzom, vernisážou výstavy a udelením cien v Čabe
- 05.03. „Okteto pána Gejzu“ - slovenské divadelné predstavenie v Sarvaši (Cervinus Teátrum a bratislavské divadlo)
- 07.03. Deň žien u Slovákov v Telekgerendáši
Slovenské vinše na Dolnej zemi – prezentácia publikácie Jarmily Gerbócovovej v Békešskej Čabe
- 08.03. Vystúpenie spevokolu Orgován v Kultúrnom dome vo Viniciach v rámci Jarného festivalu s gitarovým sprievodom Árona Gyebnára a Ildiky Ocsovszkej
- 11.03. Stretnutie s rodinou Juraja Dolnozemskeho v Slovenskom Komlóši v rámci podujatia Župnej knižnice „Generácie spolu“
- 12.03. Cesta čabianskych Slovákov na odbornú cestu do Budapešti
Zabíjačka v Kondoroši
- 13.03. Zasadnutie teamu „Krajanskej nedele“ v Dome slovenskej kultúry
- 15.03. Mestské oslavy s miestnymi Slovákmí (Elek, Čaba ...)
- 18.-19.03. Konferencia Divadelné múzy na Dolnej zemi a odovzdanie ceny Ondreja Štefanka v Nadlaku (Čaba, Komlós, Budapešť)
- 19.03. Vystúpenie spevokolu Horenka v Čorváši na pozvanie miestneho spevokolu Nezábudka
- 22.03. Vystúpenie spevokolu Čabianska ružička v Kultúrnom dome vo Viniciach v rámci Jarného festivalu
- 23.03. Súťaž vína, klobás a kyslých zaváraním občanov Poľného Berinčoka
Veľkonočné podujatie so slovenskými tradičnými pochúťkami pre deti v Medeši
- 25.03. Evanjelická pašia a umiestnenie vencov pri pamätníku Skolka András a Jeszenszky Károly v Poľnom Berinčoku
- 30.03.-01.04. Mimoriadna hodina výtvarníctva a vernisáž výstavy v Dome slovenskej kultúry v spolupráci so Školou úžitkového výtvarníctva v Košiciach a čabianskou slovenskou školou – v rámci Jarného festivalu

APRÍL

- 03.04. Vystúpenie spevokolu Horenka v Kétšoproni na miestnom dobročinnom podujatí v prospech partnerskej obce Hriňová
- 04.04. Zasadnutie Slovenskej samosprávy Békešskej župy
- 05.04. Zasadnutie pracovného tímu v prospech obnovenia pamätnej steny sálašských učiteľov (lámpášov) v Čabasabady
- 08.04. Prezentácia Nášho kalendára a Čabianskeho kalendára v Bratislave (vystúpenie Danky Kesjárovej z Čabasabady)
- 09.04. IV. dvor pochútok našich starých mám a vydanie dvojjazyčnej publikácie v Poľnom Berinčoku
- 15.04. Prezentácia publikácie Juraja Sinčoka „Neprirodzený slovník komlóšskeho nárečia“ v komlóšskej slovenskej škole
- 16.04. Tradičné X. čajové popoludnie v Telekgerendáši (Horenka)
I. slovenská veselica v Medeši
- 20.04. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
- 22.-24.04. Deň Slovenského Komlóša – 270. výročia osídlenia – súťaž suchých údených klobás a Stretnutie Slovákov južnej Dolnej zeme
- 23.04. Mládežnícky spevokol Slniečko z Čabasabady na stretnutí spevokolov v Čanádapáci
V znamení Veľkej noci tradičné jedlá Slováče v spolupráci so spevokolom Horenka v Kétšoproni
Slovenský a obecný deň v Irminčoku
XXXIII. mestská výstava detských kresieb v Múzeu M. Munkácsyho s kresbami výtvarnej skupiny čabianskej slovenskej školy „Trpaslíci“
- 24.04. Kvalifikácia spevokolu Orgován (zl. páv) z Čaby a citarovej skupiny Rosička z Kétšoproňu (zl.) na 18. celoštátnu kvalifikáciu ľudovej hudby v Orošháze
- 23.-24.04. Cesta Slovákov Poľného Berinčoka do partnerskej obce Kolárovo
- 25.04. Zasadnutie predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov
- 27.04. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
- 29.04. Rozlúčková slávnosť v čabianskom slovenskom gymnáziu
Otvorenie výstavy fotografií Károlya Blahúta v Dome slovenskej kultúry
Úprava a kladenie vencov na slovenskom cintoríne v Poľnom Berinčoku

MÁJ

- 02.05. Zachovávanie tradícií - pečenie kručovníka v peci na dvore sarvašskej slovenskej školy
Súťaž v recitovaní slovenských básní a próz v Kétsoproni
- 04.05. Premietanie víťazného filmu „Ikony a potkany“ a stretnutie s autorkou Zuzanou Antalovou v čabianskom klube slovenských seniorov
- 06.05. Majáles Slovákov v Medeši
- 07.05. Priateľská večera Nadácie pre slovenskú škôlku a školu v Sarvaši
- 08.05. V. stretnutie spevokolov a pávích krúžkov v Poľnom Berinčoku na počesť bývalých dirigentov - Szabó Antal a manželka
- 09.05. Valné zhromaždenie Čabianskej organizácie Slovákov
- 10.05. Regionálne kolo Slovenských spievaniek a veršovačiek v Čabačúde (postup Kesjárovcov z Čabasabady do druhého kola v Šáre)
- 12.-14.05. Odborná cesta výšivkárskeho krúžku Rozmarín do Sopronkövesdu
- 13.05. Valné zhromaždenie Únie slovenských organizácií v Maďarsku v Békešskej Čabe (DSK)
Vystúpenie spevokolu Horenka na Dni matiek v Kétsoproni
- 14.05. Slovenský deň – stretnutie spevokolov v Čabačúde
- 15.05. Jazdecké preteky na Turíce v Eleku
- 14.-16.05. Cesta telekgerendášskych Slovákov do Bzovíka
- 20.05. Odhalenie pamätnej tabule O. L. Áchima v Gerendáši so speváckym zborom Orgován
- 21.05. Klobasiáda a Slovenský deň v Gerendáši
Slovenský program (komlóšska dychovka) v rámci série podujatí Dňa Segedína
Vystúpenie spevokolu Horenka a organizovanie stretnutia na počesť sálašskej školy v Soproni
- 21.-22.05. Medešské Slováčky pečú heróvky na super maratón
- 22.05. Závinový festival v Malom Kereši
- 23.05. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
- 25.05. Návšteva JUDr. Jána Varša, CSc., predsedu Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí, v Slovenskom Komlóši
Deň detí s prváčikmi čabianskej slovenskej školy a s Klubom slovenských seniorov v Áchimovej sieni
- 26.05. Návšteva JUDr. Jána Varša, CSc., predsedu Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí, u čabianskych Slovákov

Prezentácie dvoch publikácií Výskumného ústavu CSSM
v Dome slovenskej kultúry

Vernisáž výstavy Trpaslíkov-maliarov v čabianskej slovenskej škole
Cesta delegácie Slovákov Poľného Berinčoka do Kolárova
v rámci spoločného projektu

26.-28.05. Účasť Slovenskej samosprávy v Čabasabady na mládežníckej
konferencii Heuréka vo Zvolene a na obecnom dni v Ostrej Lúke

27.05. Návšteva JUDr. Jána Varša, CSc., predsedu Úradu Slovákov
žijúcich v zahraničí, v čabianskej slovenskej škole a v Sarvaši

JÚN

- 08.06. Slávnostná recepcia čabianskej slovenskej samosprávy pre slovenských pedagógov v Áchimovej sieni
- 11.06. Majáles a odhalenie obnoveného a doplneného pamätného múru sálašských učiteľov v Čabasabady
- 17.06. Rozlúčková slávnosť ôsmej triedy čabianskej slovenskej školy a odovzdanie zlatého diplomu Jánovi Šutinškému, bývalému riaditeľovi školy
Stretnutie výšivkárskeho krúžku Rozmarín so sponzormi zo Žiliny v DSK
- 18.06. Stretnutie slovenských spevokolov v Kétšoproni
Vystúpenie pávieho krúžku Borouka z Telekgerendáša v rumunskom Kisperegu
Účasť na spomienkovom stretnutí sv. Cyrila a Metoda v Blatnohrade
- 18.-19.06. Kvalifikácia Čabianskej ružičky na KÓTA v Tarabáne
- 20.06. Odborná návšteva Spolku ochranárov mesta v Dome slovenskej kultúry
- 21.06. Organizovanie Slovenského dňa v Medeši pre účastníkov tábora ľudového tanca
- 20.-24.06. Slovenské ľudové remeselníctvo – tábor pre deti z Dolnej zeme na Čabe
- 22.-26.06. Čorvášski Slováci v družobnej osade Sládkovičovo na Kultúrnych dňoch so študijnou cestou na Slovensko miestneho Slovenského krúžku
- 24.06. Slovenský tematický deň v Knižnici župy Békéš
Organizovanie Slovenského dňa v Medeši pre účastníkov náboženského tábora
- 25.06. Prezentácia kultúry a života Slovákov v Medeši v Historickom pamätnom parku v Kasaperi
- 30.06.-03.07. Šachový turnaj Ancsinovcov v Dome železničiarov na Čabe
Trojdňová akcia slovenskej gastronómie čabianskeho slovenského klubu v Dome národností na Békéši ulici

JÚL

- 01.07. Vernisáž výstavy a odovzdanie cien XXVII. celoštátneho výšivkárskoho konkurzu Kisjankó Bori v Mezőkövesde s výšivkárskym krúžkom Rozmarín z Čaby, s krúžkom z Kétsöproña a Veľkého Bánhedeša
- 01.-03.07. Účasť na Dni Slovákov v Maďarsku v Alkári
- 03.07. Vystúpenie mládežníckej skupiny Slniečko z Čabasabady v Gyule a členov výšivkárskoho krúžku Rozmarín v Körösvölgyi sokadalom
- 6.-8.07. Evanjelické cirkevné dni organizované ECAV v Békešskej Čabe s divadelným predstavením z Vojvodiny (Čabianska ružička, Horenka)
- 16.-22.07. Národopisný tábor pre deti vo Veľkom Bánhedeši (organizátor: Slovenská samospráva Békešskej župy)
- 20.07. Kompletné predstavenie ČOS-DSK v rámci seriálu Spolku ochranárov a skrášliteľov mesta „Poznatky o čabianskych Slovákoch“
- 23.07. Deň mesta Sarvaš
- 26.07. Zasadnutie predsedníctva ČOS
- 26.-28.07. Cesta Elečanov do Čičera s cieľom nadviazať partnerstvo
- 25.07.-29.07. XII. medzinárodný čabiansky umelecký plenér s tromi slovenskými umelcami
- 29.07.-06.08. Umelecký plenér v Békéši s Jaroslavom Uhelom
- 30.-31.07. 20. celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku v Banke s pávím krúžkom Borouka z Telekgerendaša, spevokolom Horenka z Kétsöproña, so slovenskými gazdinkami z Poľného Berinčoka a prezentácia tradičného čabianskeho svadobného kroja
- 25.07.-09.08. Slovenský detský tábor v Gerendáši
 Účasť Slovákov z Poľného Berinčoka na oslavách Cyrila a Metoda v Kolárove
 Účasť Gerendášanov na kultúrnych dňoch družobných obcí Malá Mača a Sládkovičovo

AUGUST

- 02.08. Spomienková slávnosť na pluk č. 101 na Čabe organizovaná ochranármi mesta
- 5.-7.08. Odborná cesta čabianskych Slovákov do Třinca (ČR) k partnerskej organizácii a účasť na festivale Jánošíkov dukát-NEMZ-KUL-16-0669
XIII. svetové stretnutie Elečanov s družobnými osadami
- 06.08. Deň melónov v Medeši s miestnymi Slovákami a Slovákami z Tardoša
- 08.-13.08. Národopisný tábor čabianskeho slovenského klubu na Békési ulici
- 12.-14.08. Letná dielňa vedúcich civilných organizácií župy Békés (účasť ČOS-DSK)
- 10.-14. 08. Slovenský projekt Slovákov v Čabasabady s Hradištom
Slovenská mládežnícka akadémia v Sarvaši organizovaná OSMM
- 11.-14.08. Medzinárodný festival dychoviek s dychovkou z Považskej Bystrice
- 13.08. Deň jabĺk v Čabasabady
- 13.-14.08. Prezentácia Slovákov z Poľného Berinčoka na jarmoku družobnej osady Kolárovo
- 18.08. Zasadnutie predsedníctva ČOS
- 18.-21.08. Slávnosti remesiel na budatínskom hrade - prezentácia členiek výšikárskeho krúžku Rozmarín
- 19.08 Stretnutie družobných osád v Poľnom Berinčoku
- 20.08. Stretnutie družobných osád Čorváša
V. národnostný folklórny festival v Kétšoproni
Gastronomický deň komlőšskych Slovákov
- 22.08. Spievajúci dvor v Dome slovenskej kultúry
- 26.08. Účasť na Dolnozemskej jarmoku v Nadlaku (projekt dolnozemskej spolupráce)
Stretnutie Čabianskeho slovenského klubu s partnerskou nadlakovou evanjelickou spoločnosťou v Nadlaku
- 27.-29.08. Účasť spevokolu Orgován a spevokolu Horenka z Kétšoproňa na Galaprograme Zlatý páv v meste Eger
- 29.08. Návšteva partnerskej organizácie z Třinca u čabianskych Slovákov

SEPTEMBER

- 26.08.-25.09. Práce členov výšivkárskeho krúžku Rozmarín v Peštianskej reducte „Fohász a mesterségekert”
- 03.09. Prezentácia gastronómie Slovákov z Poľného Berinčoka v Topolčiankach
Národnostný deň župy Békés v Békešskej Čabe – spevokol Horénka z Kétsoproňu, medešské Heroukárky a členovia výšivkárskeho krúžku Rozmarín z Čaby, Slováci z Poľného Berinčoka
Oberačkové slávnosti v Gerendáši
- 05.09. Jesenné zvyky - varenie slivkového lekváru spolu so žiakmi sl. školy
- 06.09. Varenie domáceho sapúna v Poľnom Berinčoku
- 07.09. Varenie slivkového lekváru so Slovákami v Telekgerendáši
- 09.09. Dielňa pre deti nadácie „Desať miest” v Poľnom Berinčoku - čabiansky klub slovenských seniorov
Tradičné slovenské jedlá a šúpanie kukurice na sálaši v Kétsoproni
Prezentácia Slovákov z Poľného Berinčoka na jazdeckých pretekoch v Mezöhegyesi a na stretnutí družobných miest obce Poľný Berinčok
- 09.-11.09. Účasť Daniely Kesjárovej a dvoch Čabäniek v tábore národností vo Velence
- 10.-11.09. Akcia Slovákov „Madzagfalvi Napok“ v Békéši s Detskou dedinou v Čabasabady
- 10.09. III. rodinný civilný deň v Eleku so slovenskou komunitou
- 13.09. Varenie slivkového lekváru so škôlkarmi v Poľnom Berinčoku
- 15.09. Hodnotenie spoločného projektu Slovákov v Poľnom Berinčoku s partnerskou skupinou z „Guty”
- 16.09. Výstava členiek výšivkárskeho krúžku Rozmarín Magdalény Feketeovej v Sabadkíďösi
Účasť na školení zástupcov národnostných samospráv organizovanom Vládnym úradom župy Békés
- 16.-18.09. 15. slovenský deň v Čorváši
- 17.09. Festival plnenej kapusty v Poľnom Berinčoku
I. národnostný gastronomický deň vo Veľkom Bánhedeši (Čaba, Telekgerendáš,...)
Vernisáž výstavy Pála Frankó v Čabasabady
Cesta slovenskej komunity z Poľného Berinčoka na oberačkové slávnosti do partnerskej obce Topolčianky, kde ponúkajú tradičné jedlá

- 19.09. Stretnutie čabianskeho slovenského klubu s partnerským klubom v Gerle
- 30.09.-02.10. Prezentácia tradičnej slovenskej kultúry v Poľnom Berinčoku (p: Slovenský národnostný deň, bál s odovzdávaním slov. domu, slov.bohoslužba a kladenie vencov v slov.cintoríne)
- 23.-25.09. Účasť jednej žiačky z Čabasabady a troch žiačok z Čaby na súťaži sólistov „Cez Nadlak je...“
- 24.09. Vystúpenie spevokolu Horenka na Festivale ľudovej hudby v Kirsiraťoši a gitarovej skupiny Rosička na Obecnom dni v Kamute
- 25.09. Prezentácia prác výšivkárskeho krúžku Rozmarín v Medeši
- 27.09. Túra čabianskeho slovenského klubu do Padišta
- 27.09. Účasť čabianskeho slovenského klubu na prezentácii múzeí v Spoločenskom dome vo Viniciach
- 30.09.-02.10. Účasť Čabasabady na klobasiáde v partnerskej obci Hradište

OKTÓBER

- 01.10. Vystúpenie spevokolu Horenka na Stretnutí ľudovej hudby v Nagyiratoši
- 03.10. Slovenské literárne a kultúrne popoludnie v sarvašskej slovenskej škole
Vernisáž výstavy Edity Szabadkaiovej v DSK
- 13.10. Návšteva Klubu slovenských seniorov v tlačiarňi Tevan v Gyome
- 14.10. Hodnotenie Dolnozemskej dohody za r. 2016 a podpísanie na r. 2017 (RO-SRB-MR) v Dome slovenskej kultúry
Slávnostné otvorenie novej štvrtej skupiny v slovenskej škôlke v Čabe
- 14.-15.10. Seminár dolnozemských učiteľov v čabianskej slovenskej škole a odovzdanie Ceny Samuela Tešedíka (RO-SRB-MR-HR)
- 15.10. Regionálne kolo celoštátnej súťaže Škovránok v Sarvaši
- 18.10. Festival kukurice a Slovenský deň v Telekgerendáši, návšteva čabianskeho slovenského klubu u partnerskej komunity
- 22.10. Predstavenie Divadla Hahota v Gerendáši
- 25.10. Program spevokolu Orgován v starobinci na Adyho ulici pri príležitosti Svetového dňa zrelého veku
- 28.10. Miniklobasiáda v kruhu Slovákov v Čabe

NOVEMBER

- 02.-03.11. Cesta medešských Slovákov do Vojvodiny
- 12.11. Večierky v Čabačúde (Horenka, Berinčok...)
- 14.11. Vernisáž výstavy Sone Košarovej v Múzeu M. Munkácsyho
- 17.11. Posledná rozlúčka s pani Alžbetou Ancsinovou v Čabe
- 19.11. Bál na Katarínu a na Alžbetu v Gerendáši
30. jubilejný galaprogram národnostnej tanečnej skupiny „Csa-ba”
- 21.11. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
Adventný koncert v čabianskom Malom evanjelickom kostole, organizovaný Generálnym konzulátom SR v Békešskej Čabe
- 23.11. Vianočná dielňa pre deti nadácie „Desať miest” v Poľnom Berinčoku - členovia čabianskeho výšivkárskeho krúžku Rozmarín
40. jubilejný galaprogram Domu železničiarov (VOKE), partnerskej inštitúcie Čabianskej organizácie Slovákov
- 25.11. Stužková slávnosť v čabianskom slovenskom gymnáziu
- 26.11. Zabýjačka a Slovenský deň v Eleku
Slovenské divadelné predstavenie Vojvodinčanov v Nadlaku
- 28.11. Verejné vypočutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
Výroba tarhone - čabiansky slovenský klub a žiaci Základnej školy na ulici Szent László
Premietanie filmu v Čorváši
Spomienka pri kríži predkov v Kétšoproni

DECEMBER

- 01.12. Zasadnutie predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov
- 03.12. Slovenský bál v Kondoroši
- 05.12. Národnostný deň v Sarvaši
- 05.-06.12. Konferencia Spolku cirkevnej osvety a Ústavu národnej osvety
Sprostredkovanie kultúrnych hodnôt s cirkevným odzrkadľovaním, sformovanie názorov; čabiansku slovenskú komunitu a jej kultúrne zázemie predstaví Hajnalka Krajčovičová
- 07.12. Národnostný deň v Békešskej Čabe
Mimoriadna hodina slovenských spisovateľov na čabianskom slovenskom gymnáziu
- 08.12. Literárne popoludnie v Župnej knižnici, stretnutie slovenských a čabianskych spisovateľov
- 09.12. Deň národností v Telekgerendáši
- 10.12. Deň národností v Medeši
- 11.12. Zapálenie adventnej sviečky Slováckmi v Medeši
- 15.12. Účasť na odbornej prednáške pracovníkov ÚŠŽZ v CSSM
- 16.12. Zapálenie adventnej sviečky Slováckmi v Poľnom Berinčoku, pečenie medovníkov so škólkarmi
- 17.12. Vianočná dielňa v kruhu medešských Slovákov
- 17.-19.12. Spoznávacía odborná cesta čabianskych slovenských seniorov do Bratislavy
- 18.12. Deň národností a detská herňa v Čabasabady
Zapálenie adventnej sviečky Slováckmi v Eleku
Očakávanie sviatkov so žiakmi - seriál programov v Békéši

OBSAH

Kalendárna časť.....	4
Cesta Dr. Martina Luthera k milostivému Bohu	28
55 rokov. Viac ako polstoročie. To je už čas!.....	31
Náš kalendár.....	35
Potecha oka, ovlaženie pamäti, inšpirácia ducha	36
Slovenský svetový kalendár.....	38
Najnovšie publikácie Výskumného ústavu so sídlom v Békešskej Čabe.....	43
Slovenské bábätká dolnozemskej tlače Čaby a okolia	47
Úlomky času Reminiscencie	49
„ <i>Mať rodná, zem slovenská vás volá!</i> “ – agitácie k presídleniu sa Slovákov z Maďarska do Československa	55
Prví slovenskí osadníci z Peštianskej stolice v Békešskej Čabe	59
Presídlenie v dobrom aj zlom... z <i>osudov presídlencov</i>	63
List starej mamy Alžbety Kraskovej, rod. Boťanskej, písaný na Slovensko v roku 1947.....	65
Matky - ochrankyne kultúry, vzdelávania rodiny a rodu... (čítanie z domácich kroník, listín a záznamov).....	68
Používanie priezvisk Sloveniek v Maďarsku v súčasnosti.....	72
Z dobovej korešpondencie v Hontianskej stolici v Hornom Uhorsku (z roku 1792).....	77
Z najstarších čabianskych zápisníc (Protokollum 1749-1804)	79
V pôvodine	80
Poslovenčene.....	82
Úvaha o mesiaci máji... ..	84

Z dolnozemskej literatúry.....	86
Učiteľ, režisér a prvý predseda Petrovského spevokolu Ondrej Garaji (1865 – 1919)	94
Predvianočné úvahy nad odkazom Čajakovcov... ..	98
Slovenskosť predkov, jedného z najväčších maďarských básnikov	100
30-ročný spolok – 270-ročné mesto	105
K 25. výročiu obnovených Slovenských národných slávností Naše Slávnosti – naša postać.....	108
150. výročie divadelníctva v Petrovci Malí herci vo veľkom divadle.....	114
Slovenské vydavateľské centrum desaťročné (2007 – 2017).....	118
Matej Markovic st. – osvietenický filozof a veršovec (310. výročie narodenia).....	120
Evanjelické cirkevné dni v Békešskej Čabe.....	123
Slovenský etnodom v Silbaši - Bez dobrého fundamentu dom dlho nestojí.....	126
Ňinto iná možnosť len ostať Slovákom	129
Slané Stredomorie	130
Spoločná minulosť, prítomnosť a budúcnosť so Slovákami v Bukových horách ...	133
Staré - nové priateľstvo	135
Jablkové dni v Čabasabady 12.-14.8.2016.....	138
Pravidelné aktivity, kurzy v čabianskom regióne	144

ČABIANSKA ORGANIZÁCIA SLOVÁKOV – DOM SLOVENSKEJ KULTÚRY HAUS DER SLOWAKISHEN KULTUR – HOUSE OF SLOVAK CULTURE

5600 Békéscsaba, Kossuth tér 10.

Tel./fax: +36 66 321-771; 441-750, Mobil: +36 30 74 23 421

E-mail: szlovakhaz@gmail.com; szlovakpanzio@gmail.com • Internet: www.slovak.hu

**Penzió Slovák • Reštaurácia • Spoločensko-výstavné priestory
Slovák Panzió • Étterem • Közösségi-kiállító terek**

Náš penzió s dvadsaťštyrihodinovou službou vás čaká v centre mesta v imponantnej budove za Veľkým evanjelickým kostolom. Na prízemí v miestnosti Domu slovenskej kultúry zabezpečujeme priestor pre podujatia, tréningy a menšie konferencie (max.40 osôb), pričom sa tu nachádza aj slovenská reštaurácia ponúkajúca slovenské špeciality. Na poschodí vám zabezpečí oddych 11 dvojposteľových izieb s prístelkami, sociálnym zariadením, káblovým televízorom, rádiom a telefónom. Hostia prichádzajúci autom môžu bezplatne parkovať na uzavretom parkovisku.

Organizovanie života kultúrnych telies Csoportok szervezése és működtetése

Slovenský klub

Spevokol Čabianska ružička

Spevokol Orgován

Výšivkársky krúžok Rozmarín

Klub slovenských seniorov

Klub slovenských gazdiniek a záhradkárov

Malí citaristi

Klub čabianskych pedagógov na dôchodku

Skupina so zmenenými schopnosťami práce

Publikačná činnosť

Kiadványozási tevékenység

Čabiansky kalendár,

mesačník Čabän,

ročne 1-2 publikácie o dedičstve

Organizovanie školení, kurzov a konferencií Képzések, oktatások, konferenciák szervezése

Organizovanie podujatí

Rendezvények szervezése